

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

N 13 (10606) хемис 27 – март, 2014 – йис WWW.LEZGI.ETNOSML.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатипова “Интерфакс-Юг” агентстводиз гайи интервью

РикI гваз эгечIайла...

2013-йисуз Дагъустанда промышленностдин производстводин дережа 137 процентдив агакна. Исполнительный властдин ва чкадин самоуправленидин органри тухузвай кваллахдин нетижада республикада макроэкономикадин асул делилар аквадайвал хкаж хъун таъминарна. Сифте яз вири муниципальный тешкилатри налогар квалтунин программа тамамвилелди къилиз акъудна. Яшайишдинни экономикадин жигъетдай вилик тухунин программаяр къилиз акъудунин барадай государстводин ва муниципальный властдин органри тухузвай кваллахдикай, экстремизмдизни терроризмдиз аксивал авуникай “Интерфакс-Юг” агентстводиз гайи вичин интервьюда Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатипова суйгъбетна.

■ Рамазан Гъажимурадович, мукъвал тир йисара Дагъустанда инвестициярин чехи са шумуд проект къилиз акъудда. Дагъустанда алай вахтунда авай шартIар инвесторар патал гъикъван дережада къулайбур ва фикир желбдайбур я? А шартIар къулайбур хъун патал республикадин властри вуч ийизва?

- Алай вахтунда чина инвестиционный кваллахдиз государстводи гзаф терефрихъай куьмек гун таъминарзавай лазим тир законодательный ва нормативно-правовой база арадал гъанва. Ихтилат сифтени-сифте инвесторриз налогрин жигъетдай къезилвилер авуникай, инвестиционный налогрин кредитар чара авуникай, инвестпроектар къилиз акъудун патал желбзавай кредитрин пулар вахун таъминарунин карда государстводи заминвилер гуникай, мал-мулкунин объектар ва чилин участокар кирида къадайла къезилвилер авуникай, государстводин финансиламушунин чешмейрай инвестицияр чара авуникай физва.

Идалайни гъейри, кредитар желб авуналди, инвестпроектар бажармишзавай юридический къурулушриз ва къилдин карчийри кредитрин пулар ишлемишунай къевезвай процентрин са къадар паюнин гъакъи вахун патал субсидияр чара авунин жуьреда государстводи куьмек гунин серенжемар къабулдайди тайинарнава, государстводи куьмек гунин барадай финансирихъ галаз алакъалу тушир серенжемар къабулунни фикирда ава.

Виридалайни кар алайди вуч я лагъайтIа, уьлкведин руководстводи вад йисан муддатда, гъар йисуз 20 миллиард манатдин

къадарда аваз, государстводин заминвилер гун тапшуришнава.

Чкадин закондалди Дагъустандин залукдин фонд тешкилнава. Ада инвестиционный кваллах тухузвай субъектри чпин хиве авай мажбурнамаяр тамамарун таъминарзава. Закон инвестпроектар бажармишдайла, республикадин хсусият залукда эцигуналди ресурсар желб авунин бине яз гъисабиз жеда.

Чина 2014-2016-йисара инвестицияр желб авун патал къулай шартIар яратмишунихъ галаз алакъалу программа къабулнава. Документда, къилди къачуртIа, инестиционный майданрал инженерный къурулушар арадал гъун, инвестпроектар патал бизнес-планар тукълуьрун, проектдин документация тукълуьруниз акъатзавай харжийрин са къадар паюниз талукъ яз эвездин пулар хгун къалурнава. Инвестиционный кваллах тухун патал къулай шартIар таъминарунин барадай испол-

нительный властдин органрин кваллахдин Стандарт кардик кутунин серенжемар къабулнава. А Стандарт стратегический инициативайрин Агентстводи тукълуьрнавайди я. Ана кар алай 15 серенжем къилиз акъудун къалурнава. Абур бажармишунин чи региондиз инвестицияр желб авун патал шартIар яратмишуниз куьмекда.

■ Регионда гъалар пайгардикай хкудиз, гъа гъисабдай террориствилин къурхуяр гуналдини, алахъунихъ галаз алакъалу хаталувилер тимилариз хъанвани?

- Са шакни алачиз. Эхиримжи йисуз зурба кваллах тухунин гъеле вичин нетижаяр гузва. За са шумудра къейд авурвал, республикада чпе инсанри уьткъвемдаказ, намуслукаказ кваллахзавай районар ава. Гъа са вах-

► 2-3

“Нафта-Москвади” - Дербентдин юбилейдиз

19-мартдиз РД-дин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибов къиле исполнительный директор Олег Липатов авай “Нафта-Москва” компаниядин векилрихъ галаз гуьруьшмиш хъана.

Гуьруьшда РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин Руководительдин заместитель Мусалан Тахманова, министерствойринни ведомствойрин векилри иштиракна. Гуьруьш Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатиповани РФ-дин регионар вилик тухунин министр Игорь Слюняева Дербентда и шегъердин 2000 йис тамам хъунин сувариз талукъ яз тухвай совещанидин нетижайрихъ галаз алакъалуди тир.

“Нафта-Москва” компания Дербентдин юбилей сувар хъиз къейд авуниз гъазурвал акунин са жерге серенжемра вичи иштирак авунин мумкинвилериз килигзава. Ихтилат, къилди къачуртIа, шегъерда мугъманханайрин сеть тешкилуникай физва. Гуьруьшмиш хъайи чIавуз туризмдин объектар арадал гъунин мумкинвилериз, эцигунар къиле тухун патал чилин участокар чара авуниз талукъ месэляяр веревирдна.

Инвесторри Дербент районда гуьлуьн патав гъай территория ишлемишунин кутуниз интерес ийизва. А территория Каспий гуьлуьн кьережда авай чилерин кластер кардик кутунин сергъятра аваз туриствилинни ял ягъунин жуьредин къетIен экономический зонадик (ОЭЗ) кутунва. Дербент районда ОЭЗ-дин майдан 2505 гектардин къадарда аваз тайинарнава. Мугъманриз чеб ОЭЗ-дик кутунвай участокар авай карта къалурна.

Гъа и юкъуз компаниядин векилри Анатолий Къарибовахъ галаз санал, инвестиционный проект бажармишун патал кутугай участокар тайинарунин мураддалди, вертолетада аваз райондин территориядин къилелай лув гана.

УЬМУЬР

Къурагъ райондин майдандал гзаф инсанар къватI хъанвай. КватI жедачни бес, милли парталар алаз къуьлерзавайбурун десте, халкъдин кеспийрал машгъулбур: квар югурзавайди, чхрадал гъалар ийизвайди, чи милли тIуьнрай ацIанвай чехи стол...

► 6

СПОРТ

Алай вахтунда, - суйгъбетзава Ислам Пашаевич Гъасанова, - зи гъилик 44 аялди чирвилер къачузва. Абуру райондин, республикадин майданрал къиле тухузвай жуьреба-жуьре акъажурна иштиракзава. Гъелбетда, хъсан нетижаярни авачиз туш.

► 22

Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипова “Интерфакс-Юг” агентстводиз гайи интервью

РикI гваз эгечIайла...

1

тунда чпе гьакимри бандитрихъ галаз “кьугьунар авур”, гилани ийизвай чкаяр ава: вужнин мукьва-кьили ятIа, боевикриз суьрсетдалди, пулуналди гьи рекьерай куьмекар гузватIа, абурув герек делилар гьикI агакьарзаватIа, виридаз чизва. Абурун вилик падкьунин кIвалах лагьайтIа тухузвач. Эгер хуьруьн кьили, райондин кьили, республикадин кьили, мискIинрин имамри намуслудаказ ва виклегдаказ кIвалахитIа, четинвилерни ацалтдач, вучиз лагьайтIа вичин хуьрай тир ксар гьина аватIа, гьар садаз чизвайди я. Гьавилляй, за гьисабзавайвал, чи векилвилерин сергьятра аваз вич кьилиз акьудуник чи тIем акакьдай кар алай везифа общественностдин кIвалах активламушуникай ибарат я. Обществодиз, жемьяди бандитизмдин аксина активдаказ женг чIугун тавунмаз гьич са затIни дегиш жедач. Гимрида кутIуннавай икьраррихъни гьа и кар себеп яз еке метлеб ава. А икьрарра жемьядин, хуьруьн кьилин, райондин кьилин ва Гьукуматдин хиве жавабдарвал авайди тескирнава.

За тикрарзава: тамам са хуьр - виклеь ксарин хуьр - йисаралди 20-30 кас бандитрин залуквиле хьун рехъ гуз жедай кар туш. Ихътин гьалдай экьечIун патал властдин жуьреба-жуьре органра - гьам муниципальный, гьам республикадин, гьам кьанун-кьайда хуьдай органра - кIвалахзавай ксарин куьмек герек я. Ни нихъ галаз санал кIвалахзаватIа, вири Дагъустандиз чизвайди я. Амма кьилди вичиз зиян кIадалди гьар са кас кисна акьваззава. Жемьяди вичин хивез са гьихътин ятIани векилвилер кьачузвай ва абурун патяхъай жаваб гузвай чIавуз, хуьруьн кьили, райондин кьили, республикадин кьанун-кьайда хуьдай органрин чпин хивез векилвилер кьачузвай ва абурун патяхъай жаваб гузвай чIавуз тайин тир кIвалахнин арадал кьведа.

За тикрарзава: бандитар ва абуруз активдаказ куьмек гузвай гьилибанар авай чкайра, чинеба кардик квай бандитрин дестеяр ахIун хъийизвай чкайра шегьерин ва районрин руководителар чпин кьуллугьрилай элячIун лазим я. Вучиз лагьайтIа, эгер абурулай чкайрал кьайда хуьн таъминариз алакьзавачтIа, абур гьа территориядин иесияр туш. Идалайни гьейри, кьанун-кьайда хуьдай органар агьалийрихъ мадни мукьва хьун лазим я. Абуру агьалийрихъ галаз мадни бегьерлудаказ санал кIвалахун, гьа и саягьда экстремизмдихъни терроризмдихъ галаз женг чIугунин комплексный программа саналди тир чалишмишвилералди бажармишун лазим я. И чIавуз анжах кьуватдихъ галаз алакьалу кьайдайралди сергьятламыш хьана виже кьведач.

Дагъустанди Россиядиз ва адан сергьятрилай кьерехда авай чкайризни гьар жуьредин экстремистарни бандитар, чи республика кьацIурзавай муртадар агакьарунал эхир эцигун патал мумкин тир вири крар авун чарасуз я. Виридалайни кар алайди вуч я лагьайтIа, Дагъустандин лап чIехи пай агьалийри ихътин кIвалахдин тереф хуьзва ва гележегдани хуьда.

Инал массовый информациядин такьатрин ролдикайни лугьун тавуна жедач. Алай вахтунда чун госуьдарстводин са кьуват яз вири саналди майдандиз экьечIун герек я. Анжах гьа икI хъайила чун гьалибни жеда. Бязи вахтара журналистри экстремистрихъ галаз “кьугьунарни” ийизва. Гьугьунлай лагьайтIа, чеб телеф жезва.

■ **И мукьвара республикада лап фикир желбдай хътин вакьиа кьиле фена. Гимри хуьруьн территорияда экстремизмдизни терроризмдиз аксивал авунин хиле терефри санал кIвалахун таъминарун гьакьиндай икьрар кутIуннава. Чинеба кардик квай бандитрин дестейрин гьерекари ина чкадин властрик секинсузвал кутаз хейлин йисар тир. Да**

гьустанда гьалар пайгардик кухтунин мад са рехъ жагьуриз гьикI алакьна?

- Кьейд ийиз кIанзава хьи, 25-январдиз зун Унцукул райондин жемьядихъ галаз гьуьруьшмиш хьана. Икьрар кутIунун чарасуз тирдакай ихтилат лагьайтIа, идалай хейлин фад, 2013-йисан августдиз, Гимри хуьруьн патарив чIехи махсус серенжем кьиле тухвайдалай гьугьуьниз, кватайди я. Рахунар лап хцидаказ кьиле фена. Масака жезвачир, гьикI лагьайтIа инсанар бандитриз акси женгинал желбна кIанзавай. Чна гьар са терефдин ихтиярар ва везифаяр гьихътинбур ятIа, гьадан патяхъай веревирдерна ва чун гьахътин икьрар са вад йисан идалай вилик кутIунна кIанзавайди тир лагьай фикирдал атана.

Гимрида кутIуннавай икьрардал асаслу яз, Дагъустандин Гьукуматди 2014-2016-йисар патал республикадин ва Россиядин госпрограммайрик и хуьре поликлиникани галай больница, аялрин бахча эцигун, кьер мягькемардай кIвалахар тухун, 2014-йисуз Культурадин квал ва водопровод капиталнидаказ ремонт авун, патарив гвай хуьрерай Гимридин школадиз аялар агакьардай махсус автобус чара авун кутунин рекьай серенжемар кьабулун хиве кьазва. Идалайни гьейри, райондин территорияда, гьа гьисабдай Гимрида, хуьруьн майишатдин продукция гьалдай гьеччи производствояр, кьван гьалдай производстводиз тешкилуниз куьмек гуьнин серенжемар кьабулунни кьалурнава.

Гьа икI, чун талуьк тир икьрар кьабулайдалай гьугьуьниз а хуьре гьаларин кьизгьинвал жезмай кьван гзаф дережада алудун патал вири крар ийиз алахъзава. Чна жуван хивез кьачур вири мажбуьрнамаяр дуьм-дуьздаказ ва тайинарнавай вахтара кьилиз акьудда. Гимривияр лайихлу ксар, такабурулу жемьят я. Гимри - кьве имамдин ватан - вири и йисара аваз хъайи хътин гьалда амуькун лазим туш. А чIавуз властди кьастунин кьививал кьалурнач. Халкьди вичин кьаст гьихътинди ятIа кьалурнач. Кье и барадай гьалар дегиш хьанва. КутIуннавай икьрардал асаслу яз, терефри хуьруьн территорияда терроризмдиз ва экстремизмдиз аксивал авунин, яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик финин барадай серенжемар кьабулунин мажбуьрнамаяр хивез кьачузва. Хуьруьн общественностди чинеба кардик квай бандитрин дестейрин членар кьунин карда кьанун-кьайда хуьдай органриз куьмек гун, законсуз яракьлу дестейриз аксивал авун патал хуьре халкьдин дружинаяр тешкилуьн, жегьилар кьанун-кьайда хуьдай органра кIвалахун патал желб авун, хуьруьн агьалийрихъ чинеба кардик квай бандитрин дестейрин кIвалахда иштирак авунал желб авунин рехъ тагунихъ элкьуьрнавай агитациядин кIвалах тухун хиве кьунва.

Вири и крарилай гьейри, общественностди законсуз яракьлу тешкилатрин кIвалахда иштиракзавай и хуьруьн агьалияр ислягь уьмуьрдал элячI хъийидайвал, законлу вири серенжемар кьабулун хивез кьачузва.

Идалайни башкьа, общественностди жегьилрин арада гьавурдик кутунин кIвалах тухун вичин хивез кьачузва. Законсуз яракьлу тешкилатрин аксина женг чIугунин карда кьанун-кьайда хуьдай органриз куьмек гуьникай рахун хъайитIа, общественный кьайда хуьнин карда иштирак авун патал кьанун-кьайда хуьдай органриз жегьилар ракуьрун, терроризмдинни экстремизмдин идеологиядин макьсад тахсиркарвилеринди тирдан патяхъай агьалийрин арада гьавурдик кутунин кIвалах кьиле тухун лазим я. Идалай гьейри, чна Гьукуматдал Цумада, Цунти, Табасаран ва са бязи маса районрихъ галаз гьа ихътин кьарарар кутIунунин патяхъай веревирдер авун тапшурмишнава.

■ **Куь гьисабралди, вичел кьулар чIугунвай икьрардивай хуьре ва районда гьалар кьайдадик кухтаз жедаки?**

- Гьелбетда, жеда. ТахъайтIа, чна и кIвалах вучиз тухузвайди я? Зун инанмиш тирвал, хивез кьачунвай мажбуьрнамаяр кьве терефдини галай-галайвал кьилиз акьудайтIа, нетижаярни арадал кьведа. Икьрар кьилиз акьудунал гьузчивалдай махсус совет гьеле тешкилнава.

■ **Республикада агьалияр кар-кеспидик кутунин ва кIвалахдин цийи чкаяр тешкилуьн месэла гьикI гьалзава?**

- Чина бейкарвилдин дережа гьакьикьатдани винизди я. Амма идахъ галаз сад хьиз, гьалар акьван дережада умудсуз ийидайбур туш. Бейкарвилехъ галаз женг чIугунин виридалайни хъсан такьат вуч я лагьайтIа, экономика вилик тухун, экономика виниз тир еришралди хкаж хьун таъминарун я. Дагъустанда экономикадин жуьреба-жуьре хилер вилик тухун патал бес кьадарда мумкинвилер, гьа гьисабдай зегьметдин ресурсар, инсанрин капитал лугьудайди ава. РикIел хкин, гьар йисуз 30-40 агьзур кас дагъустанвияр зегьметдиз кьабилвилдин яшда гьатзава. Чи везифа жегьилриз чпин алакьунар бажармишдай мумкинвал гуьникай ибарат я.

Заз вич кьилиз акьудуни чаз вини дережадин пешекарвал герек кьезвай кIвалахдин цийи чкаяр тешкилдай мумкинвал гудай проектрикай сада гегьеншдаказ акьвазиз кIанзава.

Ихтилат Каспийский листовой шуьшейрин заводдикай физва. И проект агалкьунралди кьилиз акьудуни кIвалахдин саки 500 чка тешкилуьн ва чкадин федеральный бюджетриз кьезвай налогрин пулар йиса са миллиард манатдив агакьдайвал артухарунин гьисабдай Дагъустандин экономика вилик тухун еке пай кутада.

АПК вилик тухунин чна кьетIен умудар кутаза. 2013-йисуз 2 агьзур гектардилай виниз майданра уьзуьмлухар кутунин гьисабдай чна сезондин кIвалахдин саки 10 агьзур чка тешкилна. Чна зегьметдин базарда гьаларин кьизгьинвал агьзурунин барадай вуч ийизватIа, гьадакайни са кьве келима лугьуда. Чна тайин мурад ар аваз кадрияр гьазурунин, абурун пешекарвал агакьдайвал кIвалах, гьа гьисабдай жегьил пешекарар гьазурунин контрактный система кьайдадик кутаза. Чун халкьдин адет хьанвай художественный сентакьвилер гуьнгьуна хтунин ва вилик тухунин рекье аваз физва. За гьисабзавайвал, вири и крари хуьрерин районра агьалияр, иллаки жегьилар, кар-кеспидик кутуниз куьмекда. Им важибулу кар я.

Жегьилар хуьрера амуькун таъминарун - им агьалияр кар-кеспидик кутунин месэла гьалунин кьайдайрикай сад я. Малум тирвал, уьлкьедин Президентди хуьрера кIвалахун кьетIнавай жегьил пешекарриз, аниз физ хъайитIа, са миллион манат пул гун теклифна. И пул яшайишдин квалерин ва дуланажагьдин маса месэляяр гьалун патал ишлемиши жеда. И пул гудайла анжах са шартI - хуьре вад йисалай тIимил тушиз вахтунда кIвалахунин шартI эцигзава. Ихътин серенжемар агалкьунралди кьилиз акьудзава, нетижани арадал кьезва - жегьил пешекарар хуьрериз физва ва абуру хейлин районра хъсанджи кIвалахзава.

Эхиримжи вахтара Дагъустанда хуьруьн майишат гуьнгьуна хтунин кIвалах активдаказ кьиле физва, агьалийрихъ чилел кIвалахиз - гьайванар хуьз, бегьерар кьачуз, продукция гьализ кIанзава. Амма жемьят лап четин шартIара яшаммиш жезва: дуьзгьун рекьер авач, газ тухунин ва целди таъминарунин барадай четинвилер ацалтзава. Инсанар, иллаки жегьилар, дагьлара акьвазун патал лазим тир шартIарни яратмишун герек я. И барадай чна датIана кIвалах тухузвал.

■ **Республикадин властри Дербентдин 2000 йисан юбилейдиз гьазурвал акунин месэла гьикI гьалун пландик кутунва?** - И мукьвара чи республикадиз РФ-дин

регионар вилик тухунин министр Игорь Слюняев атана. Республикада мугьманвиле авай чIавуз адахъ галаз санал чун Дербентдиз фена ва шегьердин юбилейдин сувариз гьазурвал акуниз талуьк вири месэляяр веревирдна. И серенжемдин сергьятра аваз шегьердин инженерный коммуникацияр ва яшайишдин шартIар таъминарзавай вири кьурулушар кьайдадиз гьун, ишлемишай ятар михьи хъийидай объектар эцигун пландик кутунва.

2013-йисуз чара авур 50 миллион манатдихъ Дербентдин куьчейринни рекьерин сеть вилик тухунин, паркарин мулклар дуьзгьун кьайдада тунин жигьетдай проектдинни сметадин документация туькьурна. 2013-йисан августдиз “Дербент - цивилизациядин гирведаль” лишандик кваз культурадин тарихдин международный фестивал кьиле тухвана. Россиядин культурадин министрстводиз Дербентдин кьеледин кеферпатан ва кьиблепатан цлар туькьур хьувун ва шегьердин тарихдин маса объектар гуьнгьуна хтун патал ачух конкурсар кьиле тухузвайди малумарна (а серенжемиз 616 миллион манатдин такьатар чара ийидайди кьалурнава).

Республикадин инвестициядин программадин сергьятра аваз Дагъустандин бюджетдай паркарин майишат ва рекьерин сеть цийи хьувун патал 288 миллион манатдин кьадарда такьатар чара ийидайди. И кIвалахар 2014-йисан мартдиз - апрелдиз гьиле кьун пландик кутунва. Юбилейдиз гьазурвал акунин сифтедин пландал асаслу яз, шегьердин 15 куьче ва 5 парк, культурадин тарихдин объектар цийикIа туькьур хьувун лазим я.

Совещанидал 2012-йисан октябрдиз тебиатдин завалди шегьердин кьурулушриз хейлин зиян (2 миллиард манатдилай тIимил тушиз) ганвайвиле, цай кьурдалай гьугьуьниз гуьнгьуна хтун кIанзавай Дербентдин центрада авай школадиз талуьк месэладиз килигна. Юбилейдилай виликан серенжемар планда кьалурнавай вири серенжемар федеральный бюджетдай 1,2 миллиард манатдин кьадарда аваз, республикадин бюджетдайни - 526 миллион манатдин кьадарда аваз финансламишун герек я. И пул бес жедач. “Сумма” Группа, Азербайжандай тир инвесторар ва чи маса амадагар и кардик экечIзава.

Россиядин лап кьадим шегьердин юбилейдиз талуькарнавай савадлу авунин ва медийный хейлин кьадар серенжемарни кьиле тухузва.

■ **Куьне округра республикадин Кьилин патай тамам ихтиярар ганвай векилар тайинарнава. Абурулай вилик эцигнавай везифаяр гьикьван дережада менфятлудаказ кьилиз акьудиз алакьзава? И кьурулуш цийиди тирвилляй, абуруз чкайрал аксивалзавай кар авачни?**

- Идан патяхъай лугьун гьелелиг фад я, вучиз лагьайтIа алай вахтунда чна и кIвалах кьайдадик кутунин сифтедин девир кечирмишзава. За фикирзавайвал, са гьихътин ятIани кьиметар зур йис - са йис алатайла гуз жеда. Амма лагьана кIанда хьи, санлай кьачурла, абур гьам заз, гьам агьалийрихъ куьмек гуз жедай тежрибалу ксар я.

■ **Гаф кватай чкадал хабар кьан, Куьне алатай йисан эхирра са кьадар ксар отставкадиз ракуьрайдалай гьугьуьниз республикадин Гьукуматдин кIвалахдин менфятлувал хкажиз алакьнани?**

- Гьелбетда. Гьукуматдин состав хейлин дережада цийи хьувунва ва адан кIвалахдин менфятлувилелай алай вахтунда лап хейлин крар аслу я. Дуьзгьунбур тир хейлин келимаяр лагьанва, гьа кIанзавайди кIвалахун я. Инсанрин вил гьакьикьа нетижайрал ала. Чаз абур алдатмишдай, хиве кьур крар кьилиз акьуд тийидай ихтияр авач.

Гьукуматдикай рахайтIа, адан менфятлувал - Председателдилай, и ва я маса хилез талуьк месэляяр чпин гьузчивилик кутунвай заместителрилай гатIумна, министррилай хкечIна - вирибурулай аслу я. Санлай кьачурла чна хьанвайбур тежрибалу ксар я. Чун гьилел михьи, хъсан пешекарвал авай ксар хкажиз чалишмиш хьана. Лап цийи тарихда сифте яз кьуллугьдал тайинарунай гьич са кепекни ганач. И кардин чарасузвал хьанач. Ни вуч лагьайтIани, завай ачухдаказ малумариз жеда: зун гьич са касдизни, гьич

са затни буржлу туш. Га и саягда зазни гич са касни са кепекни буржлу туш. Га са вахтунда чна Дагъустандин хушбахвал патал саналди кваллахун герек я. Чун вири Дагъустандиз, Россиядиз буржлу яз амукнава. Чна, дамах кьачун тавуна, кьве гьил кьакъажна, кваллахна кьанда.

Властдин органар патал пешекар кадрийр газурунин месэла гьик гьязлава?

- "Кадрийрин патахъай каш алаз хьунин" месэлади зак гзаф секинсузвал кутазва. Регьбервал гудай кьурулушра кадрийрин резерв авачиз хьун - им Дагъустанда чиновникрин аппарат цийи хьийидай вахтунда ацалтзавай четин кар алай месэлайрикай сад я. Бязи вахтара завай чеб министрар, министрдин заместителар, управленидин начальникарвиле эцигиз жедай, 30-35 йисан яшда авай жегил, жуьрэтлу, алай аямдин истемишунрихъ галаз кьазвай менеджерар жагъуриз жезвач. Ахьтин ксар республикада гьакъикъатда авач. Ихьтин гьалар арадал атунин себеб вуч я лагъайтла, яргьал вахтунда хьсан пешекарар, кадрийрин резерв газурунал гич са касни машгул хьанач.

Хьсан газурвал авай, бегьерлуказ кваллахзавай пешекаррин жергедай кадрийрин резерв ахцур тавунмаз, государстводин кьуллугьдал тайинардай ксар конкурсдин бинделлаз хьагъунин система авайдалай хьсанар тавунмаз республика экономикадин ва яшайишдин жигьетдай йигин еришралди виллик тухуз тежедайди чна вирида аннамиззава. И кар фикирда кьуна, талукъ тир кваллах тухузва.

Кьилди кьачуртла, республикада кадрийрин резервдик кутун патал конкурс кьиле тухвана. Ана 800-далай гзаф ксар иштиракна. Адан нетижайрал асаслу яз, 271 пешекар хьана. Абурукай са шумуд кас регьбервал гудай кьуллугьдал гьеле эцигнава. Абурухъ галаз кваллах тухун, менеджерар газурун герек я.

Куьне чиновникрин арада коррупциядиз аксивал авунин барадай женг члугуниз еке фикир гузва. И кваллахдин нетижаяр гьихьтин бур я, республикада коррупциядин дережа агъуз аватзавайдан патахъай ихтилат кудиз жедани?

- Чавай идан патахъай суткада кьилляй-кьилди рахаз, женг тешкилиз жеда. Амма властдин органар, сифте нубатда кьанун-кьайда хуьдай органар, хейлин дуьшуьшра коррупцияди агъавалзавай члугуз а женгини са нетижани гудач. Михьи авунин кваллах тухвана кьанда. Чна власть ва кьанун-кьайда хуьдай органар михьи тавунмаз, коррупциядихъ, терроризмдихъ, экстремизмдихъ ва нагъакъан маса краихъ галаз агалкьунралди женг члугваз жедач. Ришветар кьачузвай касди вичин Ватанни маса гун мумкин я. Властдин федеральный органрин, га гьисабдай кьанун-кьайда хуьдай органрин са жерге территориальный кьурулушрин кваллах вахтунин истемишунрихъ, республикада кьиле физвай дегишвилерихъ, эхирни РФдин Президентдин тапшургуьрихъ галаз кьазвач.

Кье Дагъустанда кьиле физвай крар - им вири дережайрин властдин органрин зайифвиллин, тешкилсузвиллин, абуру алакьада авачиз кваллах тухунин нетижа я. Жуван кьаст ва жуван кьуватар желб авуртла, чавай хейлин крар бажармишиз жеда. Гьина кьастунин клевивал авачтла, гьана властни авач. Ажуз властди садра государство чклайда чкадал гьана. Властдин федеральный органрин са бязи территориальный органри чпин кьилин везифа фитнеяр авуникай ва регионрин руководстводихъ галаз женг члугуникай ибарат яз гьисабзава. Гьакъикъатда лагъайтла, хейлин хилер михьи ва цийи хьувунин барадай меслятнавай кваллах тухун герек я. И кар бес кьадарда ийизвач.

Гьилевай йисуз инвестицияр желб авунин барадай республикадин виллик гьихьтин везифаяр акъвазнава? Ги терефлар кар алай бур я? Гьиле авай йисуз республика патал кар алай проектар кьилиз акъудиз хьун гуьзлемешизавани? Гуьзлемешизаватла, а проектар гьибур я?

- Анжах кьилдин ксарин инвестициярин кьадар хейлин артухарайла, кваллахдин бес кьадар чкаяр тешкилиз, агъалийрин яшайишдин дережа хкаж хьун, территорияр виллик фин таъминариз, Дагъустан виллик тухунин

кар алай проектра, РФ яшайишдинни экономикадин жигьетдай виллик тухунин концепцияда виллик эцигнавай стратегиядин метлеб авай мурадирв агакъариз жеда. Алай вахтунда чина вири дережайрин карханаяр тешкилун ва виллик тухун патал герек кьулай шартлар ава. Алишверишдинни транспортдин логистикадин комплекс, промышленностдин, агропромышленный, эцигунрин, кудай шейэринни энергетикадин, яшайишдинни инновацийрин ва туриствиллинни ял ягъунихъ галаз алакьалу комплексар - ибур экономика виллик тухунин виридалайни гележег авай хилер я.

Чна республикадин территориядиз цийи инвесторар желб авунин кваллах гегеншарнава, инженервиллин вири кьурулушралди таъминарнавай инвестмайданар авайдал фикир желбнава, кадрийрин патахъайни кьайтлу члугунва. Чна муниципальный тешкилатра инвестиционный политика активла-мишуниз кьетлен фикир гана. Кар алайди инвестпроектар кьилиз акъуддай члугуз хаталувилер арадал атунин дережа агъузурункай ибарат я. Им лагъайтла, Россиядин вири дережайрин властрин, га гьисабдай Дагъустандин властринни, кар алай везифа я.

Ихьтин жуьредин месэла кватун мумкин я. 2013-йисан нетижайри кьалурзавайвал, Дагъустанда нефт хьудун 4,8 процентдин, газ хьудун 3,9 процентдин тими хьана. Га са вахтунда республикадин территорияда, Каспий гьуьлуьн шельфдин Дагъустандиз талукъ паюна нефтладинни газдин мяденрихъ нефтладин ва газдин конденсатдин барадай 509 миллион тонндин, тлеби газдин барадай 877 миллиард кубометрдин запасар ава. Гьиле авай йисуз нефт ва газ гьикъван кьадарра хьудун пландик кутунва? Мяденар гьялуни жигьетдай гьихьтин серенжемар кьабулзава? Чахъ и суалриз гудай жавабар авач, вучиз лагъайтла чаз а месэляяр гьялуни барадай гич са жуьредин векилвилерни ганвач. Гьакъ хьайила, и суалриз чпихъ ахьтин векилвилер авайбуру жавабни хгун герек я.

Гьиле авай йисуз промышленностдин производство виллик финин жигьетдай гьихьтин нетижаяр кьазанмишун пландик кутунва? Алай вахтунда гьихьтин проектар кьилиз акъудзава?

- Виридалайни итжлу проектар алай макъамда промышленностда, эцигунрал, хуьруьн майишатда бажармишзава. Промышленностда чна ВТБ банкдихъ ва Сулейман Керимовахъ галаз санал листовой шуьшяр акъуддай завод эцигунин проект бажармишзава. Алай вахтунда завод кардик кутунва ва ада продукция акъудиз башламишнава. Аниз желбнавай инвестициярин вири кьадар 10,5 миллиард манатдиз барабар я. Хуьруьн майишатда "Дагагрокомплекс" ООО-дихъ галаз санал, алай аямдин техника ва технологияр желб авуналди, хуьруьн майишат виллик тухунин кар алай программа кьилиз акъудзава. Чаз "Росагролизинг" ОАО-дин гендиректор Валерий Назаровани куьмек гузва.

Дагагрокомплексдин проектра шекер гьасилун, кьуьл, гьажибугьдаяр, картуфар, помидорар, ракин цуквер, соя, рапс, чичекар, келемар битмишарун тешкилуни, гьакъини спирт гьялдай заводар, комбикормайрин завод, гьуьр регъведай фабрика, томатдин паста гьасилдай завод эцигунин режъай са жерге серенжемар кьилиз акъудун кьалурнава. И проектин сергыятра аваз теплицайрин майишатар, томатрин завод, салан майвояр хуьдай чкаяр тешкилнава. Инвестициярин вири кьадар 19,6 миллиард манатдиз барабар жеда.

Эцигунрин кьве проект кьейд ийиз жеда. Ингье абур: "Индустриядинни эцигунрин "Каспийск" твар ганвай комплекс тешкилун", "Чиле твадай плиткаяр ва киредин гранит газурдай завод эцигун".

Сад лагъай проектин сергыятра аваз эцигунрал герек жедай материалар (киреж, кьуру кьаримшаяр, киредин керпичар, ракуни бетондин конструкция) акъудун ва вичел проектламишзавай заводар бинеламиш жедай участокдин кьенепата инфраструктурадин чарасуз герек объектар тешкилун фикридиз кьачунва. Алай вахтунда са кьадар тадаракар маса кьачунва, эцигунринни монтаждин кваллахар кьиле тухузва. Инвестициярин умуми кьадар 4,1 миллиард манатдиз барабар я.

Кьвед лагъай проекта йиса 1 агъурни 964 квадратный метрдин кьадарда аваз чиле твадай плиткаяр ва киредин гранит газурдай завод эцигун кьалурнава. Продукция лап цийи жуьрейрин тадаракай менфят кьачуналди газурда, технологиядин вири кваллахар - сифтедин хаммал газурунилай башламишна, газур продукция саламат авунал кьведалди - автоматламишда. Исятда эцигунринни монтаждин кваллахар кьиле физва, инвестициярин умуми кьадар 1 миллиард манатдилай алатзава.

Республикада еке дегишвилер кьиле физ, уьмуьрдин вири хилер михьи ва цийи хьийиз са йис я. Чи уьмуьрдин вилликан цлуд йисари кьалурвайвал, Дагъустандиз суьрсет гузвай, амма ам сагъар хьийизвачир. Идан нетижада лап хаталу гзаф кьадар клеткаяр арадал атана. Кьанунсузвилер, идара тийизваз хьун, коррупция, гьакимри чпин гьилляй кьведайвал авун, инсанар властдивай ва обществодивай кьерех хьун хьтин завалар Дагъустандин гьакъикъатдиз хасбур яз хьана. Лугъун хьи, клуф туна незвай чешмедивай кьерех авурбур вагъши жезватлани, абуру тапарарзаватлани, яланчивалзаватлани, чна кьети серенжемар кьабулзава.

Дагъустан виллик тухун тийиз, гьакъ финансламишиз хьайи девиррин вилликан практикади ахьтин чкадал гьана хьи, кье республика виллик тухун патал кваллахдай дуьзгьун чешме жагъурун четин я. Виллик финин цийи жуьредин кьайдаяр герек я. Гьар йикъан харжияр авун патал герек такъатар республикади вичи кьазанмишун, ада вичи-вич таъминарун герек я. Федеральный центради гузвай куьмек лагъайтла, анжах гележеда виллик фин таъминарун патал ишлемеишун лазим я. РФдин Президентди 2000-йисалай тухузвай кваллах Дагъустанда чнани башламишна. И кар чна Президентдин тапшургуьдалди ийизва.

Алай вахтунда республикада виллик финин кар алай цлуд проект тукьлуьрнава ва кьилиз акъудзава. И кваллахдин асул макъсад Дагъустан кризисда авай, клева гьатнавай регион яз амукъ тавун патал вири крар авуникай ибарат я. Ам галай-галайвал виллик физвай ва гележег авай субъектрин жергеда гьатун лазим я. Кьилинди лагъайтла, и кар патал герек вири мумкинвилер чахъ авазва. Ингье абур: инфраструктура, промышленностдин жуьреба-жуьре хилер патал хаммалдин тлеби мяденар, виш километрийрин мензилдиз экля хьанвай гьуьлуьн, кьумадин пляжар, дуьньядин машгуьр курортра авай ятарин еридилай усалбур тушир сагъар хьийидай ятар. Идалай гьейри, хуьруьн майишатдал машгуьл хьунин виш йисарин тарих авай адетар, халкьдин сеняткарвилер, илимдин идараяр ва ик мад. Лап члехи пай дагъустанвияр зегьметдал рик алай, ватанперес, ачух ва гьейратлу ксар я.

Зун инанмиш тирвал, эхиримжи гьисабда вири и мумкинвилери регион виллик тухун патал дуьзгьун бинеяр арадал гьида. Идара авунин менфятлувилел гьалтайла, са йисан муддатда чун эхиримжибурулай 19-20 лагъай чкайрал хтанва. Налогар кватлунин еришрал гьалтайла чун улкведа куд лагъай чкадал ала. Акъазвайвал, кваллахда кьайда тваз жеда.

Йисан муддатда республика идара ийизваз хьунин гьал арадал хьанва, сифте яз вири муниципальный тешкилатри кватлзавай налогрин кьадар артухарнава, власта чарасуз герек кьайда тунва, чкайрал алай территорияр власть ва идара авунин кваллах пайгардик кутунин серенжемар кьиле тухузва. Чун инанмиш жезвайвал, кваллахдив михьидакъаз ва рик гваз эгечлайтла, инсанрин игьтияжар фикирда аваз, республика, адан пакадин юг патал кваллахайтла, хейлин крар бажармишиз жеда. За жуван зегьметдин виридалайни кар алай нетижа вуч яз гьисабзава лагъайтла, чалай инсанри гьам федеральный, гьам республикадин властдиз ихтибар авунин гьалар арадал хкиз алакьнава. Алай вахтунда чи везифа а ихтибарвал хуьдайвал кваллахуникай ибарат я. Чна Дагъустандин халкь, гьакъ санлай Россияни виридалай вине эцигъзавайди я.

Кваллахда чаз властдин федеральный органри зурба куьмек гузва. Чи везифа кризисдай экъечлуникай ва Дагъустан Россиядин агалкьунралди виллик физвай региондиз элкъуьникай ибарат я.

Кьуватар сад ийин

СЕМИНАР-СОВЕЩАНИЕ

ЧИ КОРР.

И йикъара Дербент шегьерда республикадин Кьиблепатан территориальный округдик аказзавай муниципалитетрин кьилерихъ ва муниципальный СМИ-рин работнирхъ галаз семинар-совещание кьиле тухвана. Совещанидин тема ихьтинди тир: "РД-дин Кьиблепатан территориальный округдин муниципальный массовый информациядин такъатрин кваллахдин бегьерлувал хкажунин гьакъиндай".

И мярекатда Кьиблепатан территориальный округда РД-дин Кьилин векил Мусафенди Велимурадова, РД-дин печатдин ва информациядин министр Азнаур Аджиева, районрин ва шегьеррин муниципальный тешкилатрин кьилери, муниципальный СМИ-рин руководителри иштиракна.

Семинар-совещанидал муниципальный СМИ-яр патал пешекарар газурунин, идеологиядин рекьелди экстремизмдиз аксивал авунин, властдин органрин ва муниципальный тешкилатрин пресс-кьуллугьра медиа-планированидин кваллах кьайдадик кутунин, Дербент шегьердин 2000 йисан юбилейдиз талукъ материалар чап авунин месэляяр веревирд авуна.

Мусафенди Велимурадова кьейд авурвал, гьеле муниципальный тешкилатрин вири руководителар чпи тухузвай кваллахдик агъалияр хабардар авунин месэладин важиблувиллин гьавурда гьатнавач, я абуру чпин гьиле авай муниципальный СМИ-рикайни тамамвилелди менфят кьачузвач.

- Республикада, районар ва шегьерра кьиле физвай вири хьсан крайкай агъалияр хабардар авун паталди муниципалитетри чпин чкайра кардик квай массовый информациядин вири такъатрикай (газетар, Интернет-изданияр, телеканалар) менфят кьачун лазим я, - лагъана министр Азнаур Аджиева. - И крар авун патални гзаф кьадар пулдин такъатарни герек кьезвайди туш, идан гьакъиндай муниципальный тешкилатрин кьилери арзаяр ийизватлани, "Дагъустан" РИА-дин порталда "Муниципалитетар" рубрика ачухнава, га ина районар, шегьерра кьиле физвай крайкай, вакъайрикай гьиле-гьил аваз хабарарни эцигиз жеда. Га и порталда кардик квай Youtube сервисда муниципальный тешкилатра кьиле тухузвай важиблу ва хьсан вири мярекатрикай видеосюжетарни кьалуриз жеда.

РД-дин печатдин ва информациядин министрдин сад лагъай заместитель Зубайру Зубайруева муниципалитетри информациядин политикадин жигьетдай рехъ гузвай са бязи нукъсанрикай ихтилат авуна. Мисал яз, муниципалитетрин пресс-кьуллугьри, газетри ва сайтри чараз-чараз кваллахзава. И кимивал арадай акъудун патал З.Зубайруева муниципалитетра сад тир информациядин центряр тешкилуни теклиф гана.

"Дагъустан" ГТРК-дин директор Луиза Алихановади ва "Дагъустан" РГВК-дин директордин заместитель Мегьамед Махатилова чеб муниципальный телекомпаниярин кьуллугьчийрин пешекарвал хкажун патал куьмек гуз газур тирди лагъана.

Мьярекатдал муниципалитетрин массовый информациядин такъатрин кваллах хьсанарунин гьакъиндай мадни теклифар, меслятар гана.

РФ-дин Президентдин Указ кылиз акъудин

Йифди-югъди кваллахна клада

22-мартдиз Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председатель Абдусамад Гьамидов Дербент шегьердиз, Дербент ва Мегьарамдхуьруьн районриз фена.

РД-дин Кылин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллугъдин ва информациядин управлениди хабар гузвайвал, Гьукуматдин делегациядик РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибов, вице-премьер Шарип Шарипов, РД-дин Кыбилепатан территориальный округда РД-дин Кылин патай тамам ихтиярар ганвай векил Мусафенди Велимурадов квай. Абуру яшайишдинни экономикадин метлеб авай са жерге объектриз килигна, гьакни 2015-йисуз Дербентдин 2000 йис тамам хуьнин сувариз гьазурвал акуниз талукъ месэладай совещание кыле тухвана.

Малум тирвал, Азербайжан Республикади вич Дербент районда Олимпийский комплекс эцигиз гьазур тирди кваларна. Азербайжандин Президент Илгам Алиеван тапшуругъдалди гьазурлухвилдин кваллахар гьеле гьиле кьунва.

Абдусамад Гьамидов и мураддар кылизи акъудун патал чара авунвай территориядиз килигна.

Дербент райондин кыл Къурбан Къурбанова малумарайвал, комплексдин объектрин арада "Дуствилдин" парк, мугьманхана, аттракцион, 7000 касди чкаяр авай футболдин стадион, сирнавдай кьав алай бассейн, спортдин кьугунрал машгул жедай зал, теннисдин кортар, алишверидин центр ва школа аваз жеда. Азербайжандин векилриз чи республикадин территорияда консервирдай завод, логистикадин центр, киредин плиткаяр гьазурдай завод, цементдин заводни эцигиз кланзава.

"Нарын-кьала" кьеледин патаривни са жерге объектар эцигун пландик кутунва. ИкI, милли парк, Дуствилдин аллея, канатдин рекьер кардик кутада, гьа са вахтунда археологиядин кваллахарни кыле тухуда. "Идакай лап гьезел, вичин объектар международный стандартрихъ галаз кьадай комплекс жеда", - малумарна Къ. Къурбанова.

Эцигунриз 2014-йисан апрелдиз эгечун ва вири объектар 2015-йисан эхирралди вахкун хиве кьунва.

Комплекс арадал кьведай территориядиз килигдайла гьугьуниз Абдусамад Гьамидова кьейд авурвал, эцигунар шегьер ва район сад-садал гьалтзавай чкада кыле тухуда. Имни фикридиз кьачуна мураддар кылизи акъудиз жедай лап хъсан чка я.

Ахпа Дербент шегьердин администрациядин драматда Россиядин лап кьадам шегьердин 2000 йис тамам хуьнин сувариз талукъ серенжемар кылизи акъудунин месэладай совещание тухвана.

Дербентдин кыл Имам Яралиева малумарайвал, сувариз гьазурвал акунин жигьетдай арадал атанвай гьалар кьалабулух кутадайбуру я. "Энгел тавуна гьална кланзавай хейлин месэляяр вилик акъвазнава", - малумарна И. Яралиева.

Муниципалитетдин кылин рахунриз баянар гуналди, А. Гьамидова вахт гьилей ахъай тавун, культурадин ирсинин объектар дьузгуьн гьалдиз гьунин, паркар, скверар ва квалерин вилик квай чкаяр аваданламышунин рекьей тайин кваллах энгел тавуна гьиле кьун тапшурумишна. "И кваллах республикадин районрин ва шегьерин администрацияр, чьехи карханаяр, кьуншидал алай Россиядин субъектар желб авуналди, гьар са объектидиз талукъ яз тухун герек я. Са кьурь вахтунда лап гзаф крар бажармишна кланзава. ГьакI хъайила суткада кыляй-кылди квал-

лахун герек я. И месэладай Россиядин Президентдин Указ кылизи акъудун таъминарун лазим я", - кьейдна премьер-министрди ва, чкайрал физ, тешкиллувилдин комитетдин заседанияр гьар вацра тухун тапшурумишна.

Совещание кыле тухудай члавуз са бязи месэляяр Федеральный центрдин дережада аваз веревирд авун кьарардиз кьачуна.

РД-дин Гьукуматдин Председатель йиса 4500 тонн як гьасилиз жедай, республикада лап чьехибурукай сад тир кьушчивилин комплексдихъ - "Эко Продукт" ООО компаниядихъ - галаз танихъана.

Кылизи акъудзавай и инвестпроект Дагъустанда алай аямдин истемишунрихъ галаз кьазвай, бегьерлукада кваллахзавай кархана тешкилунихъ рекье тунва.

И инвестпроект бажармишун патал Мегьарамдхуьруьн районда 230 гектардин майдан авай чилин участок чара авунва.

Инвестпроектдин кьимет 690 миллион манатдиз барабар я. Ам кылизи акъудунин нетижада йиса кыляй-кылди кваллахдай мумкинвал гузвай саки 200 чка тешкилиз, алава кваллахар тамамардай 500 чка арадал гьиз жеда. Кваллахзавайбурун юкьван мажибар вацра 27 агъзур манатдилай алатда.

Абдусамад Гьамидов и инвестиционный проект РД вилк тухунин кар алай "Менфятлу агропромышленный комплекс" проектдин сергьятра аваз кылизи акъудзавайди кьейдна.

Чкадал вичиз акур крариз баян гуналди, премьер-министрди инвесторди кваллахар вини дережадин тешкиллувал аваз, ерилудаказ тухузвайди кьейдна.

Ада план-графикдал асаслу яз, инженерный кьурулушдин объектарни вахтунда эцигун таъминарун тапшуругъ гана. "Фикридиз кьачунавай серенжемар кылизи акъудун патал пулдин такьатар чара авунва, пудратдин организацияди талукъ тир кваллахар гьиле кьунва. И майдандал целди, газдалди таъминарун, автомобилрин рекь тухунин месэляяр гьалда. Дагъустанди вичин хиве авай мажбурнамяр тамамвилелди кылизи акъудзава", - малумарна республикадин премьер-министрди.

Мегьарамдхуьруьн райондин кыл Фарид Агьмедова кьушчивилин комплекс эцигунин кваллахар графикдилай вилик экечуналди кыле тухузвайди кьейдна. Алай вахтунда цларин панелар монтаж авунин ва кьав эцигунин кваллахар тамамвилелди кылизи акъуднава. 2014-йисан декабрдиз объект ишлемишиз вахкуда.

"Кар алай инвестиционный проект кылизи акъудзавай гьал Дагъустан Республикадин Кыл Рамазан Абдулатипова вичин гьушчивилин кутунва. Фикридиз кьачунавай мураддар агалкьунралди кылизи акъудун, гьа гьисабдай хейлин объектар эцигун - им кьехъ галаз саналди тухудай кваллахдин нетижа жеда. Гьавилияй вирибуру чпин кьуватар желб авун, хуьрерин чкайра агропромышленный организацияр виниз тир технологияр бинелу кваллахдин алава чкаяр тешкилуни мураддалди лазим тир серенжемар кьабулун герек я", - кьейдна А. Гьамидова.

Мугьманвиле авай члавуз Азербайжан Республикадин территорияда авай Мегьарамдхуьруьн райондин Храх-Уба ва Ахъегь райондин Урьян-Уба хуьрерин агьалияр Дагъустан Республикадин территориядиз кьучаруниз талукъ кьарнавай месэла веревирдна.

А. Гьамидов кьуч хъезвайбуруз чара авунвай территориядиз килигна ва ада и хуьрерин агьалийрин векилрин иштираквални аваз хци са жерге месэляяр веревирдна.

Мегьарамдхуьруьн райондин кыли малумарайвал, Храх-Уба ва Урьян-Уба хуьрерин вири агьалийриз хсуси яшайишдин квалер эцигун патал участокар кьачун теклифна. Амма, чара авунвай чка чпиз бегенмиш туширдакай делил кьуналди, гьич са касдини а саягьда квалер эцигуник хев кутунач.

Чилел кваллахиз кланзавайди малумарай агьалийриз хуьруьн майишатдин метлеб авай чилерин жергедай гьар садаз са гектардин кьадрда аваз бегьерлу чилин участокар арендадиз кьачун теклифна.

Кьве хуьруьн агьалияр кьучарун патал яшайишдин квалер эцигдай чка Мегьарамдхуьруьн райондин Цийи хуьруьн территориядай чара авунва, эцигунар кыле тухунин схема гьазурнава, инженерный сетрик кутун патал технический шартлар тайинарнава, яшайишдин хилер объектрин мумкинвилерин патахъай исполнительный властдин Федеральный ва республикадин талукъ тир органрихъ галаз месэлятарнава.

Месэла гьалзавай гьал Федеральный центрдин руководителрин иштираквални аваз совещанийрал са шумудра веревирдна.

Идалай гьейри, Дагъустан Республикадин Гьукумат и хуьрерин агьалийриз Дагъустан Республикадин территорияда кутугай шартлар яратмишун патал госуларство кьумек гунин рекьей серенжемрин пландин проектдиз килиг хъуьна, ада эцигунар кыле тухун, кьучарзавай граждандиз яшайишдин шартлар таъминардай кьурулушар арадал гьун патал герек тир пулдин такьатрин сифтедин гьисабар кьунва.

РД-дин Кыбиле патан территориальный округда РД-дин Кылин патай тамам ихтиярар ганвай векил Мусафенди Велимурадова кьейд авурвал, чара авунвай территорияда яшайишдин шартлар таъминардай лазим тир вири объектар эцигда. Абурук школа, спортзал, ФАП, аялрин бахча, цин гьамбархана, насосрин станция, пожарный резервуар, 500 кубометр яд гьакьдай резервуарар, трансформаторрин подстанция ва масабур акатзава.

"Республикадин Гьукуматди и месэляяр гьялуни карда лазим тир кьумек гузва. Тарихдин шартлар себеб яз чи ватандашар кьунши республикадиз акьатна, гила лагьайтIла абуру чпиз Дагъустандиз хквез кланзавайдан патахъай малумарна. Россиядин руководство, Дагъустандин Кыли ва Республикадин Гьукуматди и месэла гьялу патал кьуватда авай Федеральный законодательстводин сергьятра аваз чпелай аслу вири крар ийизва. Чпиз са "дагьарда" авай территория чара авунвайдан патахъай граждандиз гузвай малуматар гьакьикьатдихъ галаз кьазвайбуру туш. Чна и кардикай маса ниятар аваз менфат кьачуз тадач", - лагьана Абдусамад Гьамидова.

"Яшайишдин объектар территориядин центрада, аялрин интересар гьисаба кьуналди, виридалайни хъсан участокар эцигун герек я. Дагъустандин Гьукуматдикай рахайтIла, ам яшайишдихъ галаз алакьалу кьурулушрин объектар эцигиз гьазур я. Яшайишдин квалер эцигун патал акьатзавай харжийрай эвездин пулар хуьникай рахайтIла, им Федеральный центради гьална кланзавай месэла я. Дагъустан Республикади кьуч хъезвай агьалияр газдалди, целди, электроэнергиядалди, рекьералди, школадалди, аялрин бахчадалди ва медицинадин идарадалди таъминарда. Чкайрал лазим тир кваллах худда кыле тухузва", - хьлагьна эхирдай А. Гьамидова ва талукъ тир руководителрал Храх-Уба ва Урьян-Уба хуьрерин агьалийрин арада гьавурдик кутунин кваллах тухун тапшурумишна.

Кылин редактордин гаф

Сес

До, ре, ми, фа, соль, ля, си... Ибуру музыкадин алатри акъудзавай сесер я. Халис устадин гьилевай зурнеди, чунгьурди, кеменчади, кфилди, балабанди, кларнетди, чгаганди, скрипкади чун гьейранарда. Бес ширин сес авай ашукьди, мандарди?!

Шукур хуьрай Аллагьдиз, лезги халкьдиз Рагьимат Гьажиева, Шемси-Жагьан Къухмазова, Дурия Рагьимова, Суьлгьият Гьажиева, Роза Максумова, Фаризат Зейналова, Тарлан Мамедов, Хуьруьг Садиллагь, Ашукь Абдул, Ширин, Режеб, Нуьсрет, Сакит, Адил, Осман, Алихан, Шемшир, цудралди мадни мандарар, ашукьар гайи. Зи вил галама Асланбегова Советан, Аллагьвердиева Гьавадин сесерихъ.

Музыкадал, мандалик рикI алайди я лезги халкь. ИкI туширтIла жабагьат Бакудин нафтIадин буругьар залан зегьмет чIугваз хъайи ахъегьвийри, гьеле халкь магьуматдин кьармахра амай йисара, лезги театр арадал гьидай. Гьа четин макьамда садахъайни кичIе тахъана, гьатта диде-бубадин, мукьва-кылийрин ихтиярни аваз, Рагьимат Гьажиева сегьнедиз экьечIнай. Гьайиф хьй, Асланбегова Совета, Аллагьвердиева Гьавади Советрин властдин хушбахт йисара сегьнедиз экьечIунал, вучиз ятIан, эхир эцигнай.

Чпиз билбилдин сес ганвай гьар са веледиз манияр лугьунал кьадагьа эцигзавай диде-бубаяр, мукьва-кылийр чи йикьарани тIимил амач. Ахътинбуру, сифте нубатда, гьа аялрин куркурдин сес атIунай, чпиз еке гунагьар кьазанмишзава. Хуьрерин интеллигенцияди, мектебрин муаллими, культурадин квалерин пешекарри ахътин диде-бубайри, мукьва-кылийри и рехнедиз рехъ гун тавун патал ара датIана серенжемар кьабулна кланда.

Хиве кьан, хъсан сес авай аялар майдандиз акъудун, абуруз гележегда шегьере рехъ ачухун патал чна бес кьадр кьайгьударвал ийизва. За еке шадвалзава, Ахъегь райондин Кыялрин хуьрай тир жегьил гада Аллагьаров Селимаз вичелай алакьдай вири жуьредин кьумекар гунал чи халкьдин баркаллу хва Яралиев Имама. И кар себеб яз, Селимаз рикIевай мурад кылизи акъуддай мумкинвал хъанва, чазни гьар йисуз "Шарвили" эпосдин сувариз Москвада клелзавай адан манийрихъ - сесинихъ яб акалдай мумкинвал жезва.

Мандаррин патахъай кьайгьударвал авунин жигьетдай чна гьич тахъайтIла чи чьехи стха тир урус халкьдилай чешне кьачуна кланда. Дагъустандин халкьдин артист Исамудин Агьмедова Урусатда тешкилзавай "Играй гармонь" чьехи конкурсада иштиракьиди рикIел хкин. Центральный телевиденидин каналри хъсан сес авай неинки жегьилрин, гьакI аялрин арадан акъажунар тешкилзава. И передачаиризни "Сес" ("Голос") тIвар ганва. Бес "Гьетерин фабрика" ("Фабрика звезд"), "Кьве гьед" ("Две звезды"), "Дуьм-дуьз" ("Точка в точку"), КВН хътин передачакар гьикI кьейд тавуна тада.

Кьуне садра аннамиша анра хъсан сес авай аялар, жегьилар, яшлугьурни жагьурун патал урус халкьдин векилри гьихътин еке кьайгьударвал ийизватIла. Хъсан сес авай гьар садаз гьихътин шегьере рехъ ачухзаватIла. Тежрибалу музыкантар, мандарар, композиторар кватIнава абурун кваларив. Гьар са жигьетдай кьумекар гунин, устадвал хкажунин, сегьнедин искусство чирунин мураддалди.

Бес чнани хъсан сес авай гьар са рушан, хчин патахъай гьахътин кьайгьударвал авун лазим тушни? 6-февралдиз акьатай "Лезги газетда" "Жуван кьейдера" за кьурелди лезги кьуьлерикай, манийрикай ихтилат куднай. Мад ва мад сеферда чи халкьдин гьевескар композитор Майина Абдулмуталибовадин тереф тамамвилелди хуьзва за. 2013-йисан 5-декабрдиз "Лезги газетда" чап авур адан "Халкьдин меденият хуьн" макьала гьар са райондин, гьар са хуьруьн Культурадин квалле, мектебда лап чьехи гьарфаралди кхъенвай са лозунг хьиз цавун аршдиз хкажна кланзава заз.

Эхъ, хъсан сес авай аяларни, чилин кьатарикай, кьизилар хьиз, еке зегьметар чIугурла, майдандиз акьатзавайди рикIел хвена кланда. Виликдай коммунистри, комсомолри, пионерри, октябрияри, культурадин квалери, музыкадин идарайри, композиторри, шайри, музыкантри, худсоветри, радио-телевидениди, газетри, журналри - гьевечIи-чьехи вирида халкьдин мандинни музыкадин патахъай еке кьайгьударвал ийизвай. Гьавилияй лезги халкьдихъ винидихъ за кьейд авур хътин мандарар, ашукьарни булвилелди авай. Гьайиф хьй, гила чун Майина Абдулмуталибовади лагьайвал, "пуд пилепен" манийрин иесияр хъанва. Яраб рехъ гузвай гьалатIрал эхир эцигдай вахт алуькьнава жал?

РД-дин Къилин Чар веревирдзава Мумкинвилерикай мус менфят къачудатла?

Эмма ОМАРОВА,
консервирдай промышленностдин технолог

За къад йисалай виниз республикадин консервирдай ва недай-хъвадай шейэр акъуддай карханайра зегьмет члугуна, аз Къиблепатаң Дагъустандин районри гьикъван емишар, майваяр гьасилзавайтла ва абур Дербентдин, Белиждин, Къасумхуьруьн, Тагьрихуьруьн-Къазмайрин, Герейханован совхоздин, Мегьарамдхуьруьн консервирдай ва Белиждин, Къварчагьрин, Къулан Стлалрин, Геджухдин чехиррин заводри ва са бязи цехри гьикъ гьалзавайтла, хъсандиз хабар авай. Гьикъ лагьайтла, анра захъ галаз келай пешекарри кваллахзавай ва чна ара-ара сада-садал кыл члугвазвай, куьмекарни гузвай. Гьайиф хьи, уьлкведа реформаяр гьиле кьурла, халкъдин зегьметдин пайни квай девлетар, карханаяр приватизация авуниз рехъ ачухайла, иесяр хьайибуру чпин нефсер акъван ахъайна хьи, карханаяр барбатна, маса гана, агъзуралди инсанар бейкарриз элкъурна, чилел зегьмет члугуна, хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилунивай кьерехна.

Им чи халкъдиз кьур еке инад я. Къе винидихъ твар кунвай ва чи вири районра гьасилзавай хам мал гьалдай са заводни кардик квач. Гьа са вахтунда Кеферпатаң Дагъустандин гьакимри, карчийри, бизнесменри чпин хуьрера авай консервирдай заводар, гьатта гьечибурни кваз, хвена. Абуру къе продукцияни акъудзава, Москвадин ва маса шегьерин базарар, туьквенарни кваз ширейралди, компотралди, маринадралди таъминарзава. Авайвал лагьайтла, и гьакъикъатди мадни рикъ тларзава.

За эхиримжи йисара гуьзетзавай, белки, халкъдиз фу, кваллах гузвай карханаяр чкларай ксар жавабдарвилди члугвада, консервирдай заводрал чан хкидайбуру майдандиз акъатда, зегьметчийри, гьа виликдай хьиз, мад багълара, салара агъзур тоннралди емишар, салан майваяр гьасилда ва абур заводри вахкуда. Ваъ, рикъдиз регьят жедай са карни хъанач. Республикадин ва районрин кьилериз атай ксари жуьреба-жуьре хиве кьунар авунатлани.

» Къиблепатаң Дагъустандин районривай чеб вири жуьредин суьрсетдалди таъминариз, дагълух районра як, нек, ниси, члем, вирт, картуфар, газарар, турпар, арандани салан ва бахчадин майваяр, емишар, къацу хъчар ва герек маса суьрсетни гьасилиз жеда. Вучиз чи районрин администрацийрин кьилери, санал кватл хъана, гьа ихьтин махсус программа къабулзавайтла, гьавурда акъазвач

Са рахунни алач, чун и жуьредин къайгъусузар яз амукъ тавун лазим я. Идан гьакъиндай РД-дин Къилин вичин Чарче ачухдиз лугъуза: "За, куьнни галаз, республика кризисдай акъудун кисмет хъанва. Чна, эвелни-эвел чи инсанвилдин такъатридай даях кьуналди, девирдин истемешунриз лайихлудаказ ва кардин гьавурда аваз жаваб гун герек я". Республика квачел ахъалдарунни ада хуьруьн майишат вилик тухунихъ галаз алакълу ийизва: "Агропромышленный комплекс республика вилик финин кьилин ва адет хъанвай хилерикай сад я, ада суьрсетдин барадай республикадин хатасузвал таъминарзавайди я. Чна и комплексдин менфятлувал хкажун, и кардал гьам Россиядин минсельхоздин, гьамни бизнес-кьурулушрин такъатар желб авун важиблу я".

Гьахъ я, хуьруьн майишатдин вири хилера бегьерлу кваллах тешкилун, Дагъустанди вичи вич суьрсетдалди таъминарун кьенин йикъан истемешун я. И барадай чи районра вуч ийизва? Авайвал лагьайтла, куьлуь-шуьлуь крар. Гьабурни са бязи гектарникар, карчийар, чилел, зегьметдал рикъ алай багьманчийар, саларбанар, малдарар, хипехъанар себегъ ярадал къевзвайди я.

Виридаз чизвай делил я, Кеферпатаң Дагъустандин хейлин районрихъ чибурухъ хьтин тлебиатдин шартлар ва мумкинвилер авач. Чибуру чпиз Аллагьдин патай ганвай и мумкинвилерикай гьикъ менфят къачузва? Абурун гьич къад процентни ишлемешза-

вач, вучиз лагьайтла чи районрин гьакимар гзаф «месэлайрал» машгул я, амма хуьруьн майишатдив, консервирдай заводри кваллахиз тадай серенжемар къабулзавач.

Чизва, зи и гафар гьакимриз, цлуд йисаралди администрацийра кьуллуьгьрал алай ксариз хуш жедач ва абуру чпин наразивални, гьа са вахтунда чеб халкъдин къайгъуда авайдини квалурда. Де лагь, икъ яз хъайила, Ахъегьрин базарда вучиз Урусатдин картуфар, Къасумхуьруьн базарда Къизлярдин ниси, Белижда Гуржистандин ичер, Калмыкиядин як, Мегьарамдхуьре Азербайжандин редискаяр, къацу хъчар, Дербентда Ирандин помидорар, Кабардадин афнийар маса гузвайди я? Ихьтин мисалар мадни ва гьар садавай гьиз жеда. Чи ичер, нисияр, як, нек, картуфар, помидорар, афнийар, истивутар, кьарлузар, буранар... гьиниз фена? Гьасилзамач. Вучиз?

Вучиз лагьайтла, чи районрин ва республикадин гьакимри хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавай зегьметчийриз ам маса гудай шартлар тешкилнач. Советрин девирда кардик квай заготпунктар, копторгар, консервирдай заводар, цехар барбатна ва жуьреба-жуьре суьрсет чкадал маса гудай мумкинвални амукънач. Зегьметчийар багъларин, саларин няметар гваз Россиядин шегьерин базарин рекъе хъана, гзаф вахтара авур харжарни чкадал хквен тийиз. Бязи вахтара гена зияндиз элкъевез. Яваш-яваш инсанри саларни хъанач, багъларни хкудна, малдарвал, хипехъанвални гьилляй веьена. Нетихада чна вирида патарай, гьатта яд уьлквейрай гьизвай емишарин, серкерни, помидорарни, картуфарни... незва. Бес чна Ахъегьринни Стлалрин ичерин, Миграгьринни Усугъчайдин келемрин, Сайтарин турпарин, Къуьчхуьрринни Рутулрин картуфрин, Къасумхуьруьн шэфтелирин, Курхуьруьн пинийрин, Къурагьрин чухъеррин, Мегьарамдхуьруьн хутарин, Агьулрин нисидин, дагларин яклун дад мус ахквада?

И гьалдал эхир эцигун лазим я. Чиликай менфят къачуна кьанда. Чилел зегьмет члугвазвайбурув хъсан гьакъини агакьарун герек я. Икъ хъайитла, чи жегиляр патарални (лап залан, агъур, четин кваллахар ийиз) фидач.

Къиблепатаң Дагъустандин районривай чеб вири жуьредин суьрсетдалди таъминариз, дагълух районра як, нек, ниси, члем, вирт, картуфар, газарар, турпар, арандани салан ва бахчадин майваяр, емишар, къацу хъчар ва герек маса суьрсетни гьасилиз жеда. Вучиз чи районрин администрацийрин кьилери, санал кватл хъана, гьа ихьтин махсус программа къабулзавайтла, гьавурда акъазвач. Цлуд йисалай виниз я, Къиблепатаң Дагъустанда емишар, майваяр яргьалди хуьдай имарат эцигда лугъуз, гилани эцигнавач. Консервирдай заводар кардик кухтада лугъуза, жезвач. Гьа икъ, амай месэларни.

Са патяхъайни куьмек тахъайла, инсанри чпи-чпиз са вуч ятлани ийизва. Цлийи Макьарал сада теплицайра помидорар, афнийар битмишарзава. Къурагь районда масада туртурар хуьзва. Докъузпарада сада вирт гьасилзава. Бут-Къазмайрал масада циплицин бул бегьер къачузва... Багьшиламиша, чидайтла, виридан тварар къадай. Ихьтин зегьметчийар мад ава, амма чкадин са бязи чиновникри абурув гьукуматди ахъайзавай субсидияр ва маса пулар къванни агакьарзавач.

"Лезги газетдай" келзавайвал, алай вахтунда чи районрин кьилера акъвазнавай ксар гьавурдик квай, кар алакьдай, виликди камар къачуз алакьзавай пешекарар я. Заз умуд кутаз кьанзава хьи, абуру чахъ авай вири мумкинвилерикай дуьзгьун менфят къачудай серенжемар къабулда ва халкъ жуван баркаван чилин тямлу, дадлу суьрсетдалди таъминарда.

Бинеяр харапзавай тлегуьн

Хийир ЭМИРОВ

ВИРИДАз малум кар я, бязи вахтара духтурар, чпин ихтиярда алай аямдин муракаб тадаракар, аппаратар аватлани, начагьдан азардай, кьил акъудиз тежез, лап кеве гьатзава. Начагьдазни вахтунда дуьзгьун куьмек гуз жезвач. Амма азардин тварни, бинеярни, адахъ галаз алакълу инсанарни, дестеярни чиз, са серенжемени къабул тавун - идаз гьикъ лугъун?

Вири обществодин бинеяр харапзавай и тлегуьндин твар ришветбазвал, коррупция я. Адан сергьятар акъван гегьенш хъанва хьи, хаталу завалдик акъван инсанар акатнава хьи, тахсиркарвилер кьил садалайни хкъаз алакьзавач. И зулуматдин гьалдиз талукъ яз законар къабулнаватлани, датлана совещанияр, заседанияр тухузватлани, уьлкведин, республикадин кьилера акъвазнавай ксари коррупциядихъ галаз халис жегъ члугун малумарнаватлани.

Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидиз РД-дин Къилин Чарчени и месэладиз кьетлен фикир ганва. "Кризисдин гьалар арадал атунихъ хейлин себегъ авач: абурни чуьруькри, дявейри ва Дагъустанда гьукуматдин кьурулушра авай са бязибур йисаралди анжах чпин хуси дердияр туькьуьрунал машгул хьуни арадал гьанвайди я. Вилик акъвазнавай четин вири месэлайрин бине руьгьдин хилехъ галаз алакълу я. Нетихада республикадин хейлин агьалияр герек авачирбуруз, гьукумдивай ва обществодивай къакъуднавайбуруз элкъвена... Эхиримжи цлуд йисара арадал атанвай гьам властдин векилри, гьам граждари законриз гьуьрмет тавунин гьалар арадай акъудун - им властдин ва обществодин вилик акъвазнавай везифайрикай сад я".

Гьа иник коррупцияни акатзава. Республикадин кьиле вилик йисара акъвазай Муху Алиевани, Мегьамедсалам Мегьамедовани ришветбазвилехъ галаз жегъ члугуниз эвер ганай, и кар патал чебни алахънай. Амма арадал са затни атанач. Коррупцияди мадни цукъ акъудна. Эгер Муху Алиеван девирда начагьди операция авур духтурди 2-3 агъзур, аял бахчада эцигунай - 5 агъзур, жегиьил вуздик кутунай 50-60 агъзур къачузвайтла, гила и рекъемрин къадарар, талукъ тирвал, 10-12, 35-40, 150-200 агъзур манатдиз барабар я.

Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатиповани гьа сифте йикъалай коррупциядиз дяве малумарна. И месэладикай гьар са совещанидал ихтилат кудзава, руководителривай, гьар са пешекардивай михивилегди кваллахун истемешзава. Гьайиф хьи, садани а гафар вичиз талукъбуру яз гьисаба къазвач. Государстводин органра, образованидин, медицинадин ва маса идарайра, гьа виликдай хьиз, ришветар къачун давам жезва.

Лугъуда: "садани ришвет гумир, государстводин кьуллуьгьдал алайда ваз пулсуз кьуллуьгъ авун лазим я". Чизва, лазим я, амма жуьреба-жуьре багьнаяр акъудиз, кьуллуьгъзавач эхир. Вун пулни гана кваллах туькьуьрдай чкадал гьизва. Мисаларни яргьал алач.

Пуд йис хъана зи кьуншидин хцин къе аял (нубатда фадлай акъвазнавайтлани) аялрин бахчадиз къабул тийиз. Мус фейитлани, "чка авач" лугъуз рекъе хузазвай. Гьавурда авайбуру лугъузвай, "пул таганмаз кар туькьуьдач". Сусавай кваллахал физ жезвач, имни квалдиз зиян я. Адан пешекарвални квахъзавай. Эхир ксари пул гана, чкани чара авуна.

Р. Абдулатипова вичин Чарче кьенва: "Заз диде-бубаяр инанмишариз кьанзава хьи, аялар бахчайриз къабулунин кваллах ачухдаказ кьиле тухуда. И кар патал за, шоладиз фидай яш тахъанвай аялрин идарайриз аялар къабулдай члавуз гьич са жуьрединни ришветар къачун тийидайвал, энгел тавуна, электронный учир тайинарунин кваллах къайдадик кутун Гьукуматдивай тлалазава".

Хъсан я, кардик кутуртла. Кутуртлани, чи инсанри ацукъай чкадал гьарамдин пул къазанмишдай рекьер жагьурда.

Ингье и йикъара хуьрляй кьил ахтармишиз райондин больницадин направление гваз вахан руш атана. Диагностикадин центрадиз фейила, "нубат 2 вацралай къеда, флан числодиз хъша" лагьана. Гьавурда тваз алахъна, датлана кьил тлазва, ара-бир эхи тежедайвал, куьмек це. Ваъ, акатнач гаф, амма лагьана, "гьакъван герек ятла, пулунихъ ахтармиша". Килигайтла, пул къачузвай кабинетдихъ нубатда акъвазнавайбуру галачир.

РД-дин здравоохраненидин министрди дамахдивди малумарзава: "Алатай йисуз республикадиз 600 миллион манатдилаз гзаф кьимет авай тадаракар хкана ва больницайра, поликлиникайра эцигна". Аферин, амма начагъ инсанриз абурукай фида авач. Чкачкада я аппарат члур хъана, я пешекар отпускда ава, начагъ я, я еке учир ава лугъуз, азарлуяр пулдихъ кьуллуьгъзавай кабинетриз, центрайриз ракъурзава. Гьакъикъат икъ тирди больницайриз аватзавай, диагностикадин центрайриз физвай гьар сада тестикъарда. Де лагь, гьуьрметлуьбур, государстводин бюджетдал алай медицинадин идарайра пулдихъ ийизвай кьуллуьгъар вучиз авайди я? Шаз медицинадин работникрин мажибарни хкажнавайла. Бес им коррупциядиз рехъ ачухун тушни?

Вини кьиле авайбурулай эгечна агьада авайбуруни тикрарзаватлани, уьлкведа медицина, образование, госкьуллуьгъар пулсузбуру я, уьмуьрда лагьайтла, агьалияр, зегьметчи инсанар гьар са уламда гьалалдин пул ришветбазриз гудай чкадал къевзза. И тлегуьндал эхир эцигна кьанда. Вири сад хъана.

Яран сувар Кьиблепатан Дагъустанда

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Дербент

18-МАРТДИЗ Дербент шегъерда, Гьукматдин Стлал Сулейманан тварунихъ галай Лезги муздратердин члехи залда, шегъердин администрациядин культурадин управлениди тешкилна, Яран суварин концерт кыле тухвана.

Концертди килигиз Дербент шегъердин кьил **Имам ЯРАЛИЕВ**, шегъердин администрациядин кьилин заместитель **С.АЗИМОВ**, администрациядин къуллугъчияр ва шегъерэгълияр атанвай.

- Яран сувар, - лагъана шегъердин культурадин управленидин начальнигдин заместитель **А.АРУХОВА**, - къадим заманайрилай башламишна къенин йикъалди чи халкъди лап шад галара кьейдзавай ва рикъ алай сувар я. Къенин мярекат тешкиллувилелди тухунин мураддалди чна виликамаз гъазурвилер акунвай. Зун агъунва, къе чна гъазурнавай концертдин программадлай вири рази яз амукъда.

Концерт Дагъустандин искусствойрин лайихлу деятель **Насир ШАГЪМУРАДОВА** регъбервал гузвай халкъдин алатрин оркестрди тамарай шад макъамдалди ачухна.

Гурлу капариз чи машгъур ашукъ **Рустам КЪАРИБОВА**, жаван мандар **Ровшан ЖИГЕРОВА**, Абудин **ШЕРИФОВА**, Мая **АЛИМУРАДОВАДИ**, **ШАГЪМУРАДОВАИРИН** дуэтди ва масабур лагъай манияр, Дербент шегъердин "Дербент" ва Белиж поселокидин аялрин "Кавха" ансамблйири авур къуьлер лайихлу хъана.

Санлай къачурла, концертдин программа тамашачийри хушдиз къабулна.

20-мартдизни Дербентда Яран сувар гегъеншдиз кьейдна.

Йикъан сятдин цикъведас театрдин вилик квай майдандал шегъерэгълияр ва мугъманар кватл хъанвай. Къуд патахъай милли авазрин ван къвезвай. Кьиблепатан Дагъустандин районрай ва Дагъустандин Огни шегъердай атанвай яратмишурин коллективри чпин майданар ачухнавай.

Суварин мярекатра Москвада кардик квай ФЛНКА-дин президент **Ариф КЕРИМОВА**, ФЛНКА-дин Со-

алай. Виридахъ галаз чнани абурукай са бязибур дадмишна.

Инал чал гьалтай чи таниш Къудрат Мегъамедова шегъерэгълийриз ихътин сувар тешкилнавайбуруз сагърай лагъана ва йисалайсуз Яран сувар тухунин дережа хкаж жезвайди ва Къурагъ райондин векилри майдандал гъанвай адетрин тлуьнри, абуру тамарай халкъдин манийри, авазри ва къуьлери суварал абуру гъайиди кьейдна.

Дагъустандин Огни шегъердин майдандихъай зурнейрин ван акъатнамазди, вирида анихъди ериммишна. Анал Дагъустандин Огнида кардик квай республикадин циркинин искусствойрин школадин коллективди пагъливанрин, акробатрин, гъавадин гимнастрин, гьалкъаяр (обручар) гъайбурун вини дережада гъазурнавай гзаф нумрайрикой ибарат хъсан программа къалурна. Тамашачийри гурлу капаралди къабулай гъар са нумра им, гьелбетда, а школадин директор К.Къурбанован ва коллективдин агалкъун я.

Суварик Ахцегъ райондин ашукърин "Шарвили" ансамблди, мандар Таира Мустаховади, Докъузпара райондин къуьлердай "Шалбуз дагъ" ансамблди, мандар Заира Чигниевади, ашукъ Шемшира, Агъул райондай Амина Алиевади ва Гъуьриди къакини масабур члехи программа къалурна.

Сятдин пудаз суварин шадвилер театрдин члехи залда давам хъхъана. Зал сиве-сивди ацанвай. Ацукъдай чкаяр амачирбур фидай арайра кьвачел акъвазнавай.

Мярекат театрдин фойедай залдиз зурнейрин аваздалди, гъилера хунчаяр авай лезги таватар ва квасаяр атуналди, абуру тамашачийри гурлу капаралди къаршиламишуналди башламишна.

Анал рахай ФЛНКА-дин президент Ариф Керимова шегъерэгълийриз ва мугъманриз Яран суварикин сидкъидай тебрикна ва Дагъустандин халкъариз мягъем сагъламвал, кваллахда агалкъунар, хизанра хушбахтвал ва ислягъвал хъун алхишна.

Театрдин коллективдин ва районрай атанвай искусствойдин векилрин иштираквал аваз гъазурнавай концерт-тамаша "Яран сувар" са нефесдаллаз кыле фена. Мярекатда квасайрин ролар тамарай Саидин Думаева ва Валера Сулейманова тамашачийрин гуьгъулар гзаф цилли авуна. Суварин концертда артистар тир Агъахан Агъаханова, Фаризат Зейналовади, Эльмира Къарахановади, Казбек Думаева, Зарифа Къухмазовади, Даниял Къазиева, Мая Мурадхановади, Жасмина Гъабибулаевади ва Эминат Вагъабовади манияр лагъана ва тамашайрай члукар къалурна, Бакудин М.Магамаеван тварунихъ галай операдин театрдин солист, чи ватангъли Ришад Ибрагъимова, Заира Чигниевади, "АЯ КАМ" ансамблди, Омар Меликова, Абдулла Мирзекеримова ва масабур манияр тамамарна.

Мярекат устадвилелди Дагъустан Республикадин халкъдин, РФ-дин лайихлу артист Абдуллагъ Гъабибова кыле тухвана.

* * *

Яран сувар тешкилла гьалара Гатфар-ханума иштиракналди, спортдин акъажунар кыле тухуналди Ахцегъани кыле фена.

Яран сувар - Москвада

22-МАРТДИЗ Лужникра, "Россия" твар алай ГЦКЗ-да гурлудаказ Яран сувар кыле тухвана. И мярекат РФ-дин Президентдин патав гвай республикайрин Гъамишалугъ векилханайрин иштираквал аваз Москва шегъердин регионри санал кваллахунин, милли политикадин ва динрин организацийрихъ галаз алакъаяр хуьнин рекъяй Департаментдин теклифдалди тешкилнавайди тир. Уьлкведин меркезда ирид лагъай сеферда кыле тухвай и суварин мярекатда Наврузбайрам кьейдзавай халкъарин векилри - татарри, узбекри, башкирри, таджикри, къиргъизри, къазакъри, туьрквери, курдри, азербайжанвийри, дагъустанвийри иштиракна. Суварин мугъманрин арада чи республикадин хейлин векилар авай. РД-дин Гъамишалугъ векилханайрин патай мярекатда РД-дин Постпреддин заместитель **Гъажимурат КАЖЛАЕВА** иштиракна.

Россиядин эстрададин гъетерин иштираквал аваз гайи члехи концертди и мярекат мадни жанлудай авуна. Кватл хъанвайбуру **Лев ЛЕЩЕНКОДИ**, **Хасан ГЪАЙДАРОВА**, **Нохид ЗЕЙНАЛПУРА**, Сад лагъай каналда кардик квай "Голос"

проектдин иштиракчи **Фарид АСКЕРОВА**, "Заман" дестеди ва масабур чпин бажарагъдалди гъейранарна. Суварик Дагъустандин къуьлердайбурун "Бахтлу аялвал" твар алай ансамблди лайихлудаказ векилвална. Ансамблдин иштиракчийри еке устадвилелди "Кавха" ва "Зи Дагъустан" къуьлер тамамарна.

Суварихъ галаз алакъалу яз махсус ярмаркани ачухнавай. Ина жуьреба-жуьре халкъарин сеняткарвилерин шейэрихъ галаз таниш жедай, милли хуьрекар дадмишдай мумкинвал авай.

Мярекатдикай Гъажимурат Кажлаева ихътин келимаяр лагъана: "Гатфариз югъин ийф сад жезвай береда кьейдзавай и экуь сувариз дуствилин кьилин суварин лугъуз жедая, вучиз лагъайтла ана жуьреба-жуьре уьлквейрай ва республикайрай тир гзаф миллетрин векилри иштиракзава. Сувар Москвада гъар йисуз кьейд авунал зун шад я".

Мярекат, вири терефрихъай хъсандиз гъазурвал акуна, тешкиллудаказ кыле тухунай Гъ. Кажлаева Москвадин Гьукматдиз сагърай лагъана.

"Яран сувар" - Махачкъалада

Къежел Къалажухринди яз амукъда

ХЦИ МЕСЭЛА

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ,
РФ-дин СЖ-дин член

Докъузпара райондин Къалажухрин хуруьн тIал алай месэлайрикай сад мал-хеб хуьдай Къежел тIвар алай уьруьшдихъ галаз алакьалу я. Жуван чилел кIвач эцигун къадагъа яз хейлин йисар къез алатзава.

Алай йисан 6-февралдиз за РФ-дин Госдумадин депутат Мамед Абасоваз ва ФЛНКА-дин (Федеральная лезгинская национально-культурная автономия) президент Ариф Керимоваз сергьятриз талукъ месэла чи хийридиз жедайвал гьалун, къанундалди чи чил чи ихтиярдиз вахкун патал чар къеней. Къадалайни гзаф агъалийрин къулар алаз къей и чар 6-февралдиз Интернетда кардик квай милли "ЛезгиЯр" порталдиз, 7-февралдиз ФЛНКА-дин махсус сайтдизни акъатнай.

Кьилди къачуртIа, чарче за Россиядинни Азербайжандин госсергьятдин цIар тайинарунин жигьетдай дуьзвал, гьахъвал арадал хкун патал кумек гун тIалабнай. Ана ихтилат Къалажухрин мал-хеб хуьдай 900 гектардин Къежел уьруьш Россияди са себебни авачиз Азербайжандив вахкуникай фенва. Президентри къулар чIугур и кърар Россиядинни Азербайжандин 2013-йисан майдин вацралай къуватда гьатнава.

Интернетдин чинриз, соцсетриз чкIай чарчи хейлин лезгийрик гьулгьула кутуна. Идан гьакъиндай адаз бязибуру чпин баянар кхьинини шагьидвалзава. Тажубарзавай кар ам я хьи, вацралай гзаф вахт алатнаватIани, я ФЛНКА-дин президент А.Керимован, я Госдумадин депутат М.Абасован патай гьич са жавабни, гьелелиг авач. ФЛНКА-дин векилди заз А.Керимов чарчихъ галаз таниш хьанвайдакай хабар гана, амма къенин йикъалди мад са вансесни авач.

Чпин тIварцIел чар къей ксарин са жавабни ганачIани, ам милли сайтда чап авур пакад юкъуз общественный деятель, Госдумадин депутатдин куьмекчи, лезгийрин ихтиярар хуьзвай **Шагьлар Ферзалиевич САНАЕВА** и месэладал вичин фикир желбна. Адан чалишмишвилер себеб яз РФ-дин Госдумадин депутат **Н.Ф.РЯБОВА** 11-февралдиз РФ-дин МИД-дин министр **С.ВЛАВРОВАЗ** депутатдин хабар къун (запрос) ракурна. (Ам "Садвал" гьерекалдин официальный порталда чапнава.

"...Россиядинни Азербайжандин арада сергьятдин цIар тайинардай вахтунда 900 гектардин чил Азербайжандик акатна.

Икърар тесстикъардай вахтунда чав, депутатри, дуьздаказ туькIуьрнавай сергьят чара авунин карта гьачир, гьакI ятIани, и заседанидал за сергьятдин месэла

Къалурнавай Икърардалди Къежел уьруьш РФ-дин территорияда амукъзава. Россиядинни Азербайжандин арада гьосударстводин сергьятдин цIар тайинарунин рахунар 2013-йисуз башламишна ва абур алай вахтундани акъалтарнавач.

Месэла гуя Къежел Азербайжандик акатунал ваъ, гьайванар и йIлахдиз гьалунин советрин девирдин адетдин рекьер Азербайжандин территориядал ацалтунал ала.

РД-дин Кьил Р.Гь. Абдулатипова Россиядин МИД-дин вилик Докъузпара райондин агъалийриз гьосударстводин сергьятдилай элячIна Къежелдиз, Елахадиз мал-къара акъудунин регьят къайда тайинарун Азербайжандивай тIалабунин месэла эцигнава.

Кхьенвай гафар фикирдиз къачуналди, чна эвелни-эвел госсергьятдилай инсанар ва гьайванар ахъаюн тешкилуьнин месэла тайинарнавай къайдада гьалун меслят къалурнава.

Гьа икI, сергьятриз мукьва Дагъустандин мулкара авай агъалийри Азербайжандин мулкарилай гьайванар куьчаруниз талукъ месэла гьалдай чIавуз РД-дин гьукумдин талукъ тир органри сифте кам яз мягькем делилар хъсандиз чирун гьерек къеда. Кьилди къачуртIа, экономикада, халкъдин майи-

Венгриядин вакъиайрин иштиракчи

ЧИ АГЪСАКЪАЛАР

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

ВЕНГРИЯДИН чилел кьиле фейи вакъиайри тарихда чпин чка къунва. Малум тирвал, аниз халкъдин арада гьатай къал-къиж секинарун, къайда тун патал советрин къушунарни ракурнай. Къанунра, сиясатда дегишвилер, цийи къайдаяр тунихъ ялзавай Венгриядин халкъдин са паюниз, къанунсузвилер, алаш-булашвилер акваз, къерехда амукъиз клан хъанач. Ихътин фикирдал алай ксарин гьерекал себеб яз са тахсирни квачир гзаф инсанрин чанар къурбанд хъана. Тарихдин чинрай малум тирвал, ивиар экъичай а вакъиайрин نتیжада Советрин - 750, Венгриядин 2700 аскер телеф хъана.

Алай вахтунда Къалажухрин хуьре яшамаш жезвай **Агъадин Баламетович ГИРЧЕХАНОВНИ** Венгриядин вакъиайри иштиракчибурукай сад я.

А.Гирчеханов 1934-йисан 14-февралдиз Къалажухрин хуьре дидедиз хъана. 1946-йисуз хайи хуьруьн мектебдиз сифте камар къачуна, 1954-йисуз анаг куьтягъна. Гьа и йисан 1-августдиз адаз армиядин жергейриз эвер гана.

Къушунрин жергейра къуллугъна хтайдалай къуллугъ, Агъадин Баламетовича 1958-йисалай Къалажухрин колхозда 1961-1963-йисара Мугъандин гьайванар куьчардай станциядин шофервиле кIвалахна. Гуьгьуьнлай Усугъчайдин совхозда 1998-йисалди шофер яз зегьмет чIугуна.

Гьеле аял чIавадай зегьмет чIугваз башламишай, девирдин азиятар акур зегьметдин ветеранди рикIел хкизва:

- Зи аял вахтар гзаф четинбур тир. Дяведин йисарин аялриз клелдай мумкинвилерни хъанач. Буба Ватандин ЧIехи дяведа авай. Кьил хуьн акъалтIай четин месэладиз

- Сифте са вацра зун Молдавида хъана, ина аскервилин присяга къабулна, Румыниядиз фена. Ина саки 4 йисуз къуллугъна. 1955-йисалай Румынияди шофервиле пеше къачун патал ругуд вацра клелна. Пешекарвал хкажайдалай къуллугъ 1958-йисал къван военный частуна шофер яз кIвалахна, - рикIел хкизва А.Гирчеханова.

- Венгриядиз Советрин къушунарни ракурнай, - давамарзава суьгьбет Агъадин бубади. - 1956-йисуз чи дивизия Венгриядиз реке туна. 1956-йисан 27-ноябрдилай 1957-йисан 25-январдалди чи дивизияди ана кьиле фейи вакъиайри иштиракна. Венгриядин вакъиайри кьиле физвай вахтунда чна, Румынияди дяведин суьрсетар тухуз, полк яракьралди, гьерек тир суьрсетралди таъминариз хъана. Захъ мад са азербайжанви шофер галай, тIвар рикIел аламач, фамилия Алмасов тир. Чун вири жуьредин четинвилериз дурум гуниз мажбур жезвай...

элкъвенвай. Са бубат фу тIуьн патал аял вахтара чун кIвалахиз КIлар райондин мукьва-кьилияр авай хуьруьз физ хъана. Кьве йикъан къене балкIандаллаз рехъ атIун, гзаф вахтара яхдизни фин, зарафатдин кар тушир.

Агъадин Гирчеханов неинки хуьре, гьакI райондани сейли, гуььрметлу кас я. Ада вичелай алакьдай гьар са кар сабурлудаказ, михьи рикIелди тамамарда. Шофервиле, автомашинар ремонт хъувунин жигьетдай къетIен тежрибади лигмарнавай устIарди вичивай куьмек тIалабай гьар са касдин гьил къазва.

И мукьвара Агъадин бубади вичин 80 йисан юбилей шад гьалара, мукьва-кьилияр, багърияр галаз къейдна. Юбилей къейд ийиз шегьеррай адан веледар, хтулар, шулар хтанвай.

Къуй инлай къуллугъни квехъ мягькем сагьламавал, рикIин шадвал, руьгьдин цицивал хуьрай, Агъадин буба!

» Цацар алай сим чIугунвай чкадила а пата чи Къежел уьруьш аваз хъуниз килигна, хуьруьн агъалийри адалатсуздаказ тайинарнавай "сергьятдилай" чпин наразивал къалурзава

ГьакIни четин шартIара, кесибвиле уьмуьр тухузвай къалажухвиар чпин уьруьшдикайни магьрум хъана хейлин йисар алатнава. Жемьятдивай чпин лапагар, чIехи карч алай гьайванар Къежел йIлахда хуьз жезвач. Чун чи чилерикай магьрумнава. Цацар алай сим чIугунвай чкадила а пата чи Къежел уьруьш аваз хъуниз килигна, хуьруьн агъалийри адалатсуздаказ тайинарнавай "сергьятдилай" чпин наразивал къалурзава.

И месэла хуьруьн собранирал шумудни са сеферда веревирдна. Амма жергедин агъалийривай госсергьятдин месэлаяр гьализ жедач эхир. Гьавилей ам хциди яз амукънава.

Къалажух Докъузпарадин чIехи хуьрерикай сад я. Ина 1809 агъали яшамаш жезва абурун асул кеспияр маддарвилехъни саларбанвилехъ галаз алакьалу я. Къалажухда 1545 къарамал, 1430 лапаг ва 71 балкIан хуьзва.

Чарче Россиядинни Азербайжандин арада госсергьятдиз талукъ икърардиз цийи кьилелай килиг хъувун тIалабнава.

гьар патахъай бегьемдиз актариш тауьнвайди къалурнай. Тежрибади къалурзава хьи, Россияди Азербайжандихъ галаз тайинардай гьосударстводин сергьятди гьал хъувуна клани месэлаяр арадал гъанва.

Гьавилей мадни и месэладал хтун ва кьве гьукуматдин алакьаяр къайдада тунин гьакъиндай къанажагьлу рекьер-хуьлер жагъурун, гьакIни Къалажухрин агъалияр мал-хеб хуьдай майданралди таъминарун Кеевай тIалабзава...", - кхьенва депутатдин хабар къуна.

11-мартдиз РФ-дин МИДади министрдин заместитель Г.Карасина РФ-дин Госдумадин Федеральный Собранидин депутат Н.Ф.Рябоваз жаваб хгана (Амни "Садвал" сайтда ава). Ана къейднава:

"2010-йисан 3-сентябрдиз Россиядинни Азербайжандин президентри РФ-динни АР-дин арада гьосударствойрин сергьятдин гьакъиндай Икърардал къулар чIугуна. Икърар Госдумадиди тесстикъарни авуна.

шатда ишлемешизавай пулдин такъатар, махсус пропускной пункт (сезондин ва я вахтуналди тир), Россиядинни Азербайжандин гьоссергьятдал пункт эцигдай чкаяр тайинарун, гьакIни къалурнавай пропускдин пунктарай гьалдай мал-къарадин сан, чIура гьайванар хуьдай вахтар ва и мал-къара тухузвай ксарин къадар ва икI мад. И жуьредин кIвалах тухвайдалай къуллугъ пропускдин пункт тайинарунин гьакъиндай ийизвай теклиф талукъ тир къарар къабулдайвал Росграницадиз ракурун лазим я", - къейднава РФ-дин къецепатан крарин министрдин заместитель, статсекретарь Г.Карасина жавабдин чарче.

Месэла чи хуьруьн хийирдиз жедайвал гьалунин алахъунар ийизватIани, делилри гьелелиг чун тамавилелди шадарзавач. Къежел чиди яз амукъун патал мадни еке алахъунар авуна кланда. Эвелни-эвел гьа мулкар хъсандиз чизвай ксарин куьмекдалди дуьз карта арадал гъана кланда.

Дербентдин 2000 йис

Къадим шегьер - къадим эсер

("Дербенд-наме" хроникадай)

(Эвел 6-12-нумрайра)

Пашенека и тапшуругъар гана, вич Адил (Итил) вацал алай вичин меркездиз хъфена.

Абу Убейда лагайтла, Хасин къеледа кафирри тур вири мал вичин аскерриз пайна. Хасин (гилан Тарки) яракдалди муьтлуьгъарна, мусурманар (Абу Убейд Джеррах къиле аваз) Анжидал фена. Инаг мягкем къеле тир. Шегьердин са къерехда гьул, муькуь къерехда дагъ авай.

Анжидин сердерди вичин къеле ва шегьер герек тир гьалда мягкемарнавай, душмандиз рум гуз гъазур тир.

Мусурманрин къушунар, шегьердиз муькуь чуйдал чардахар яна, акъваз хъана. Ахпа къеле къачунив эгечна. Са шумуд юкъуз давам хъайи ягъунри нетижач гана. Мусурманривай къеле къачуз хъанач.

Са вахт фейила, мусурманриз, къеле туна, къулхъди члугваз клан хъана. Амма исламдин диндиз вафалувили абур хвена.

Мусурманрин къиле авай полководецри - Савад Пир Абдаллагъа ва Ибрагъима, аскерар санал къватна, абурхъ элкъвена, лагъана: "Эй стхаяр! Гъар ни Аллагъдин рекъе вичин чан гайитла, адаз къимет яз женнет жагъида! Эгер ам, чахъ галаз рази яз, чи меслятдал атайтла".

Чпин къегъалвилералди машгъур хъанвай къанни цлуд агъзур кас авай. Савадхъни Ибрагъимахъ галаз сад хъана, абурхъ герек тир вири чараяр акуна: арабаяр туькьурна, абурун вилик члехи тахтаяр эцигна. Арабайрин къулхъ мусурманар чеб акъвазна, гъа ик абур виликди фена. Гъа и тегъерда абур къеледин варарив къван агакъна.

Вири санлай мусурманри цликъвед араба гъазурна. Лап еке къуватралди ва азабралди абур шегьер къачуна. Мусурманрин къушунар Анжи къеледиз гъахъна.

Анжидин сердер Нарын-къеледиз (яни дагъдин къеледиз) гъахъна ва женг лап мичли жедалди давам хъана. Йифиз, женг секин хъайила, сердер вичин са къадар итимарни галаз Анжидай катна, Гюйван (Семендер) къеледа чуньухъ хъана.

Анаг Анжидинни Балхдин арада авай.

Анжидин агъалийриз (кафирриз) исламдин дин къабулун теклифна. Мусурманвал къабулай анживияр туна, амайбур (кафирар) вири гапурдилаини турунилай авуна. Абурун аяларни папар есирда къуна. Мал тарашна, гъазаватчийриз пайна.

Мусурманри Анжи къеле тамамвилелди чуькьурна. Чеб элкъвена чпин вилаятдиз хтана. Гьижрадин вишни цлукъуд лагъай йисан рабиулэввел вацран гъяд юкъуз (732-йисан майдин варз) Анжи тамамвилелди муьтлуьгъарна.

Гьугъуниз, гьижрадин вишни цлувад лагъай йисуз (733-734-йисар) Дербентдиз Абделмеликан хва Абу Муслим атана. (Ада Халифатдин Кеферпатам мулкарал, жуьреба-жуьре йисара ара гуз, гьижрадин 81 (709-710) йисара сердервална. Халиф Хишаман векил яз.

Хишам ибн Абделмеликан тапшуругъалди - 113 (731-732) Шамдайни Джезирадай (Тигр ва Евфрат вацарин арада авай мулкарин кеферпатам пай) 24 агъзур кас аскерар галаз ам (Абу Муслим) вичин турарин къуватдалди мусурман дин чуькьуриз, Дагъстандиз атана. Ина ада жуьреба-жуьре вилаятрай гъанвай аскерар вичин векилар яз туна, абуроз мажибарни (пулдин харжар) тайинарна.

Дербентдиз атайла, сифте нубатда ада къеле къайдадиз хкана, адан кланвай цлар эцигна. Аник ракъун варарни кутуна. (Тарихдин ктабра Масламади (Абу Муслима) "Дербент рака туна мягкемара!" - буйругъ гайидини къейднава).

Ракъун варар эцигна, ам къулхъди хъфена.

Къвед лагъай сеферда Дербентдиз хтайла, Абу Муслима вичелай вилик Ануширвана эцигай Сехрендж чуькьурна, адан кчадал цийи минаретар хкажна. Лугъуз-вайвал, абурун къадар 73-далай тимил тушир.

Дербентдин хазина (казна) ва яракъар хуьн патал ада лап члехи жебеханани (складни) эцигна. Адаз Кайд твар гана, ана къулайвилерни туна. Кайддин цлар гьуьлуьз къван ярги авуна, саки 105 аршиндин. Идалайни алава, шегьердин ва къеледин цларин кланвай, ханвай чкаяр арадал хкунин тапшуругъарни гана.

Дербент шегьер ирид магъалдиз пайна. Гъар са магъалда са вилаятдай атанвай инсанар яшамеш жезвай.

Урдундай атанвайбуруз ина мисклинни эцигна, чебни гъа са магъалда ацукъарна. Лугъунриз килигна, ам хазаррикай тир тайифайриз эцигай мисклин я. Филистинадай (Палестинадай) атайбуруз къилдин магъал гана ва мисклинни эцигна. Димшикидай (Дамаскдай) атайбурузни къилдин магъал ва мисклин чара авуна. Хомсдай (Сириядин шегьер) атайбурузни Хумисрин мисклин эцигна. Кайсериндин (алай вахтунда Туьркиядин шегьер) векилризни къилдин магъал ва мисклин гана. Гъа ик Джезирадин, Мусыладин (гилан Сириядин шегьерар) векилрин истемешунарни къилиз акъудна.

Винидихъ лагъанвай мисклинрилай гъейри вирибуруз сад тир члехи Жуьмя мисклинни эцигна. Ина жумьдин капл вирибуру санал авун лазим тир.

Жуьмя мисклин эцигайдалай къулхъ Дербентда са шумуд кчадал яд хуьдай гъамбарханаярни туькьурна.

Гила Дербентдин цларин ругуд кчадал варар эцигунни кьетна. Ингъе абурун тварар: Баб ал-мухаджир, Баб ал-мектуб, Баб ал-хумис, Баб ал-камир, Баб ал-джихад, Баб ал-алкама. (Варарин тварар цийи аямра са къадар дегиш хъанва). Ирид лагъай варар (къапуяр) - Бабал-Кучук гьул галай патахъ эцигнавай. Эгер шегьердай мусурманрин векил душманрихъ галаз меслят ийиз ракъурдай лазимвал атайтла, ам гъа и гьул галай патан варарай къецел акъудзавай. И вири къвалахар бегъемарайдалай къулхъ Абу Муслима Дербент къайдадиз атанвайди яз гьисабна.

Ик Дербент вири патарихъай мягкемарайдалай къулхъ Абу Муслим вичин къушунар галаз Кумук галайвал фена. Кумукрин беглери арабриз акси гзаф женгер члугуна, гзаф ивиар экъична, амма абур магълуб хъана (кланик акатна). Хазаррикай гзафбуру чпин чанар пучна.

(Кватл ама)

Инсанар ва къисметар

Стлалви Айдин

Мерд АЛИ

КЪУЛАН Стлал лагъайвалди чи рикел гармар храдай зурба устларар, гъакъван адлу багъманчияр хъайи чкадин тариф хквезва.

Стлалар члехи арифдар Стлал Сулейманан багъри ватанни тушни бес! Къулан Стлалдини Мислимат Агъмедпашаева хътин, адан руш Саират, хва Агъмедпаша хътин члаланни медениятдин гъунарлу устадарни ганва.

Чун вичикай рахазвай **Айдин Исфанович БАЛАБЕГОВНИ** и хуьруьн векил я. Анжах и кас къетен бажарагъдин алим-ядерщик я. Вичин жегил йисар ада, ДГУ-дин физикадинни математикадин факультет акъалтларайдалай къулхъ, уьлкведин меркез Москвада, ядерный геофизикадинни геохимиядин илимдинни ахтармишунардай институтда уьлкведин оборонадин хилез къуллугъзавай лап важиблу месэляяр илимдин рекъелди ахтармишуниз, цийи шейэр ва цийи технологияр кардик кутуниз бахшна.

1980-йисуз технический илимрин кандидатвилдин дережа къачуна. Алимдин хейлин теклифар хъсанбур, менфятлугъур яз, а йисара кардик кутуна. Члехи агалкъунрай "Знак Почета" орден гана.

Гъайиф, "перестройка" лугъудай тегъуьнди а уьлквени чуькьурна, хейлин илимдин лабораториярни, институтарни, карханаярни тергна. Айдин Исфановични "герек амачир" алимдиз-ядерщикдиз элкъуьрна. Ам вичин хайи муказ, Стлалдал хтана. Дагъустандин са бязи вузра къвалахна, студентриз физикадин дерин сирер чириз алахъна.

Алай вахтунда ада ял язава. Адан къисметдиз тларвилер гзаф акуна. Аял яз Ватандин Члехи дяведи къилелай буба, члехи пай имияр, багърияр алудна. Юкъван школа ада Дербентда, дагъви аялрин интернатда куьтягна.

Алимвилдин къвалахдик квайла, адан байлрин диде рагъметдиз фена, къул клана.

Ахпа члехи хва къансуз вагъшиьрин ("цийи демократрин" девирдин) гьилелай Москвада телеф хъана... Вич жуьреба-жуьре силсирикни дуванрик акатиз, хкатиз, датана женгина авайди хъиз яшамеш жезва.

Айдин Исфановича, къил агъуз тавуна, вичин-коммунистдин рекъе давамарзава. Россиядин Федерациядин компартиядин ЦК-ди адаз къве медаль ганва.

Ам гзаф мярекатра, иллаки жуван халкъдин четин месэляриз талукъ крада садранни къулхъ акъвазавач. Ам гзаф дилавардиз урус ва лезги члаларал рахада. Хейлин авторрин шириар хуралай чида, вичини абур теснифзава. Адан вири суьгъбетар халкъдин медин эсерралди - къаравилийралди, мисларалди девлетлу я. Хейлин затлар чна чи газетдани чапна. Гьик лагъайтла, ам "Лезги газет" жуван ватандашри кхьин, клелун патални гъакъван гъевесдивди эгечзавай кас я.

Икни жеда къван!

(Халкъдин камалдин хазинадай)

Айдин БАЛАБЕГОВ,
Къулан Стлал

Сура - телефон?..

Са хизанда вагътедай фин тийизвай са аял хъана. Шоколадани ам гзаф надинж тир.

Диде-бубади ам фекъидив вугун кьетна. Виликамаз фекъидиз вучиз аял адал тапшурмишзаватла лагъана.

Са сеферда школадай хкведайла фекъиди аял къаршиламишна, сурукай, жегъеннемдикай, женнетдикай суьгъбетарда.

Фекъидин суьгъбетар куьтягъ хъайила, аялди суал гана:

- Я фекъи халу, сура компьютерни телефондин трубка авайди яни?

- Заз чидач а кар. Зун суруз фена хтанач къван.

- Суруз фена хтун тавурла, ваз женнетдани жегъеннемда вуч аватла гьик чир хъана?

Акьулу свас

Гададиз гъайи суса геждалди ксуз, гъаятар шткин тийиз такурла, къаридини апая, пакамаз къарагъна, гъаят шткидай амаларда. Свас ахварай аватун патал клевиц къалар ийиз башламишда.

Са арадилаи свас къарагъна, балхундилай лугъуда:

- Я диде, я буба! Куьне са уборка авун патал вучиз къал акъудзава?

Са юкъуз сада, муькуь юкъуз муькуьда ая ман а кар...

Чуру квай

Чубанри нисинин вахтунда, хипер ацукъарна, ял язавайла, са къун къарагъна, хебни галаз гьунедай виниз тумук фена. Са хейлин вахт алаятайла, къун хеб галачиз хтана. Чубанри хабар къазва:

- Я къун, вахъ галаз феи хеб гъинава?

Къуна жаваб ганалда:

- Авни тама инсанар фу нез ацукънавай.

Абуруз гъа хеб бегенмиш хъана...

- Я къун, бес абур вун гьик ахъайна?

Къуна жаваб гана:

- Гъабурни, зак хъиз, чуру квайбур тир.

Муьгъ эцигиз

Тама авай ничхирри ва гъайванри, вацлун са патавай суьрсатар тлуьна куьтягъайла, вацал муьгъ эцигна, муькуь патаз экъечдай къарар акъудна. Муьгъ эцигдай тахта-кларас гъун патал шегьердиз виридалайни къуватлуди, вагъшиьрин падишагъ Аслан ракъурун кьетна.

Аслан са вацралай, галатна, затлани гвачиз, са клур хъинди хтана. Ахпа Жанавур фена, са чакъал хъинди хтана. Ахпа Сев, амалдар Сикл фена. Абурувайни садавайни тахта-кларас гъиз хъанач.

Эхиримжи собранидал Ламра вич ракъурун тлабана.

- Я Лам, - лугъузва ничхирри, - Асландивай, Севревай, Жанавурдивай ва Сиклревай тахъай къвалах вавай жедани къван?

Гьикл ятлани, ракъурдайвал хъана. Са гъафтедилай тахта-кларас авай эшелонар къвез башламишна. Лам хтайла, гъайванри хабар къазва:

- Я Лам, Асландивай, Севревай, Жанавурдивай ва Сиклревай тахъай къвалах вавай гьикл къилиз акъудиз хъана?

Ламра жаваб гана:

- Зун ана, ги кабинетдиз фенатлани, гьалтайбур зи миресар хъана.

- Я Лам, икъван тахтайрикай вучзавай?

- Зи миресри хабар къуна, чаз муьгъ гьикл эцигиз кланзаватла. Вацлун гъаркуьвилехъи яни, тахъайтла яргъивилихъиди?

За жаваб гана: "Чаз муьгъ вацлун яргъивилихъиди эцигиз кланзава..."

Республикадин кар алай проектар тамамарин

Менфятлудаказ кваллахин

И мукъвара чи газетдин штатдик квачир корреспондент Р.ЭМИНОВ "Россельхозбанк" ОАО-дин Ахцегь районда авай алава офисдин управляющийдин везифаяр тамамарзавай Ашреф ИСМАИЛОВАХЪ галаз гуьруьшмиш хъана. Агъадихъ чна газет клелзавайбурун фикирдиз абурун арада хъайи суьгьбет теклифзава.

■ Ашреф Эседуллаевич, чина "Россельхозбанк" ОАО-дин алава офис ачухунин мурад вуч тир?

- Малум тирвал, чи районда "Россельхозбанкдин" алава офис кардик кваз хейлин вахт я. И идара ачухунин кылин мурад районда хуьруьн майишатдин продукция гьасилун артухаруниз куьмек гун тир. Амма чи банкдай кредитар къачунвай хейлин ксари а пулдилай 2 йисан къене неинки процентар ганвач, гьакI ам вахкун патални тади къачувач. Алай вахтунда банкдай ахъайнавай финансин такьатар чкадал хкун патал чна кар къетIдай серенжемар къабулзава.

■ Алай вахтунда банкдиз гьикъван ксар буржлу я, исятда куь идарадай кредитар ахъайзавач лугъузвай гафари хъ бине авани?

- Районда "Россельхозбанкдай" пул къачуна ам вахкун тийиз банкдиз буржлу тир 700 кас ава. Абурукай 450 кас райцентрадай я. Алапат жедай кар ам я хьи, кредитрин буржар алай ксарикай гзафбур къуллугъчияр я. Гьар вацра мажиб къачузвай абуру банкдив пул вахкун тавунин себеб вуч я? Вирибуруз чир хьун лазим я хьи, госуударстводи кредитар гьикI хъайитIани вахчудайди я. Кредит вахкун энгеларзавайбуру чпин кар чпи клеветазвайди аннамишайтIа хъсан я.

Чун мукъвара чпел буржар алай чи муштерийрин квалериз фена ва абуруз чпи къачунвай пул вахтунда банкдив вахкун чарасуз тирди лагъана. Идалайни гьейри, чна абурув чеб чаз буржлу тир пулдин къадар къалурнавай чарар агакъарнава. Кыле тухвай менфятлу кваллахди, гьелбетда, нетижаярни тагана туш. Алай вахтунда инсанри банкдиз 6 миллион манатдилай виниз пул кханва. Умудзава хьи, чпел буржар алай масадбуруни пул хъай инсанрилай чешне къачуда. Кредитар гуникай рахайтIа, исятда агъалийриз абур гунин кваллах вахтуналди акъвазарнава. Чеб чаз буржлу тир инсанри пулар вахкайдалай гуьгъуьнлиз на кредитар гунин кваллах давамарда.

■ Къабулзавай серенжемризни килиг тавуна пул вахкун тийизвайбуруз талуьк яз куьне вуч ийида?

- Ахътинбуруз талуьк материалар чна суддиз ракурда. Суддин кьарардин бинедаллаз, приставрин куьмекдалди низамсуз клиентрилай неинки кредит вич, гьакI алава яз жермедин ва винел къевзвай алава пуларни вахчуда. Пул авачирбурувай квалле авай эменни вахчуда. Пул къачунвай касдин заминвиле акъвазнавайбурувай ам вахчудай къайдани ава эхир. Къейд ийиз кланзава хьи, банкдай пул къачунвай касдин ва адан заминвиле акъвазнавайбурун хиве сад хътин жавабдарвал гьатзава.

■ Куь идарадай кредит къачуна вахт-вахтунда ам вахузвайбурузни алатай йисуз субсидияр ганач. И кардин себеб вуч ятIа лагъанайтIа кланзавай. Субсидияр низ ва гьи жуьреда гузвайди я?

- Субсидияр чинай хгузвайди туш. Абуру анжах РД-дин хуьруьн майишатдин министерстводай чпи банкдай кредит къачуна вахтунда процентар гузвай, ам менфятлудаказ ишлемишзавайбуруз гузва. Ахътинбурув чарасуз тир вири документарни хьун лазим я. А документар РД-дин хуьруьн майишатдин министерстводиз рекъе туна кланда. Анай гузвай субсидийрин пул гьар сада хъ авай кредитный карточкадиз хкведа. Субсидияр гана кланзавайбуруз алатай йисуз абур тагунин себебни хейлин инсанар чаз буржлу хьун я. Алай йисуз абур хгун лазим я.

■ Кредит къачун патал гьихътин документар герек я?

Сифте яз банкдай пул къачуз кланзавайбуру ихътин документар гьун лазим я:

1. Бизнес-план;
2. Заминвиле акъвазнавай 2 кас;
3. Паспорт;

4. Чил, квалер, маса эменни (заминвал ийидайбуру авачирбуру) заминвиле эцигзавайвилеин гьакъиндай икьрар;

5. Кваллахзавай чкадай къачузвай мажибдин къадар къалурнавай справка.

■ Жемьтдихъ элкъвена инал квез вуч лугъуз кланзава?

- Чи идарадай пул къачунвайбуру буржар вахтунда чкадал хкун ва ам къачуз кланзавайбуруни винидихъ къалурнавай документар дуьз къайдада тукьIурна гьун чна менфятлудаказ санал кваллахунин замин я. И кар вирида рикелел хвена кланда.

Шижил ягъайди - Вацрим ЖАМАЛДИНОВ

ТІЕБИАТ Шагъабудин ШАБАТОВ

За, салан кьерехда экъечIнавай чIуру къавахдин тар атIузвай. ЯкIу яна са тIимил чка кумайла ам са патахъди ярх жез башламышна. "Я буба, фад кат, тарцел чан акъалтзава", - лагъана патав гвай хтулди. - Вуна вич якIу яна лугъуз адаз хъел атанва е, яни?" - Адан и суалди зав хиялар ийиз туна.

Чун аялар тирла бадейри лугъудай, Аллагъ - Таалади лагъаналдай, эгер инсан халкъ ийидай ният захъ авачиртIа, за и гуьзел дуьнья, тIебиат яратмишдачир.

Дугъриданни, вил вегьейла гьакI жезва: веькер-къалар, тарартамар, вацIар-гьуьлер, ничхирар-къушар, тIветIер-ветIер ва амай чан алай къван шейэр инсандихъ галаз алакьалу я. Инсанри абурукай датIана менфят къачузза. "ТIебиат" гафунин ван атана куьчедай хтай аялди бубадивай хабар къуналда: "Я буба, тIебиат вуч лагъай гаф я?" "Чан хва, им вири алем, адан винел алай къван вири чан алай шейэр, экъечIзавай къван веькер къалар, вацIарни гьуьлер я. ТIебиат чиркинарар, адаз хасаратвал авун, инсанриз кутугнавай кваллах туш, жезмайкъван и кар рикелелай садрани алудмир!" - жаваб гана бубади.

Шумудни са миллион йисар алатнаватIани, ам - тIебиат, саки дегиш хъанвач, амма инсанар адав гьикI эгечIзава?

Гзаф дуьшуйшра тIебиатдиз вафасуз жезва, адав вагъшивилелди эгечIзава. И карди тIебиатдиз хъел гьизвай дуьшуйшарни тIимил туш. Месела, тамар атIузза, булахар кьуразва. ВацIарин шакъяр дегишриз зиянар гузва. Чна нефес чIугвазвай гьавадиз зиян гузва, вацIар гьуьлер чиркинарариз, анра авай къван чан алай алемдин тум хкудуниз рехъ гузва.

Вири инсан патал халкъ авунвайди хъиз, Аллагъди инсан акьулдиз, зигъиндиз, къатIунриз амай чан

алайбуралай артух яз халкъ авунва. ГьакI хъайила, ам гьар са шейинин къадир чиз, гележегдикайни фикир авуна эгечIун лазим я.

Вири девирра инсанриз писни хъсан чирун патал камаллу инсанар хъайиди я. Гзаф дуьшуйшра гафуналди эсер тежезвайбуруз Аллагъдин тIварцIелди сабурулувал гуз хъана, ахътинбурув чIуру кваллахар хъувун тавун патал, хъсан ксарин сурарал тухуз кьинер къаз, тубаяр ийиз тадай.

Сурарикай рахайла зи рикелел мад са кар хквезва. Зани чи хуьруьнви Масуб Магъмудова Рухунрин хуьре клелзавай. Качал хуьруьн кылихъ са гуьмбет галай, къурбанд хъурай вичиз. Адан гьевечи дакIарда гьамиша са къас фу, я туш са пряник, къенфет, я маса затIар жедай. А гуьмбетдилай чаз акъван ризкъи къисмет хъана хьи, чун кашакай къутармиш жедай. Чна анлай къачур къас фу са фашалвални авачиз сад хъиз пайдай, эгер рекъе маса кас гьалт хъувунваз хъайитIа, гьадазни пай гудай ва тIуьрдалай къулухъ дуьвани авуна, рекъе гьат хъийидай. Чна чун пIирен, Аллагъдин чина узьязгъ яз гьисабдай.

Гила авай гуьмбетрин дакIарар ракъун чефтейра, куьлегра ава. ГьакIан кьуру фу, къенфет, пичени эцигайтIа, садани къабулзамач. Вирибуруз пулар кланзава. Садакъа я лагъана эцигзавай пул ваз жибиндай акъуддай мажал гузвач, валарикай хкатзавай аялар, ида заз, мукъуьда заз це лугъуз гьилерик клIизва. Девирар къевез алатзава, дегиш жезва, заз ибур девирдин лишанар яз акъвазва.

Къасумхуьрелай Цмур дерадин хуьрериз хъфидай рекъе Сейидрин куьгъне хуьруьз агакьдалди са къеве километр рехъ амаз къарбудин (чIуру чуьхверриз ухарбур) тарар ава. И юрдара и пуд тарцелай гьейри мад садни авач инсанри и тарар пIирехъ галаз гекъыззава. Гьар сеферда абур акур къван зи фикирдиз рагъметлу Шихзада Юсуфован "Къарбудин тар" поэма хуь-

хквезва. ГьикI лагъайтIа, ада вични вичин вах ва хуьруьн маса аялар, Ватандин ЧIехи дяведин вахтунда къарбуяр нез, къарбудин тарари кашакай гьикI хвенайтIа хкьизва. Чпикай ихтилат физвай пуд тарни рекьин вацIухъди элкъвей пата акIурнава. Я туш экъечIнава. Анал са бици гуьмбетни эцигнава. Чун аялар тир чIавалай Къасумхуьрел базардиз физвайбурувай ванер къеведай: "Эгер базарда сад сада хъай галатайтIа, къарбудин тарарик акъвазда гуьзлемишиз". А девирда Къасумхуьруьн гьафте базардиз къиблепатан саки вири районрайни хуьрерай инсанар къевез, базарлухар ийиз, хъфизвайди тир. Инсанрин гьилияй цавуз вегъей бармак чилел аватдачалдай.

Зун аял тир чIавуз гьа заз акур къарбудин тарар, 60 йисалай алатнаватIани, гьа авайвал амаз-ма, я чIехи хъанвач, я къуранвач, гьар йисуз, чпиз килигайвал, бегьерни гьизва. Абурул хъайи емишар гьа чкадал недай ихтияр ава лугъуз-ва, кваллиз тухун, маса гана жуваз хийир къачун къадагъа ялда. Гьавилияни рекъе хуьле авай гзаф инсанри абурун тIямни акъвазва. За

къарбудин тарарин тарихдикай низ вуч чизватIа са 10-15 йисан вилик, гьатта чпин яшар 90-йисарив агакънавай яшлу гзаф инсанрилай хабарарни къунай, амма абурун виридан жаваб сад тир: "Абуру чаз чидайдалай къулухъ гила гьикI аватIа, гьахътинбуру тир".

Заз гуьгъуьнлай чир хъайивал, къарбуд тарарин къаншарда, вацIун атIа пата пIир ава, ада хъ Аллдуьруьнбуру хъсан гелкъуьн тешкилиз, ам гилани хъсандиз ама. А тарарни, мумкин я, а къурбанд хъайи пIир эцигайла, рекъе хуьле авайбурун дуьадик хъун патал акIурна жедай, пIирен лишан яз.

Чи хуьре, Агъа Макъа, гуьне пата кицикдин тек са тар ава. Адан яшарни мумкин я 500 йисалай пара хъун. ГьикI лагъайтIа, зи дидедин диде 110 йис хъана рагъметдиз фейиди я. Чпин диде Имминатан 120 йис хъайиди ялда. Ада лугъудалдай, вич гьайи вахтундани а тар исятда хътинди тир. Ам къени амаз-ма, гьар йисуз бегьерни гьизва. Адалай веькерай хуьквезвай инсанри кицикар недай, абур нез хуьрряй аялар фидай, жибинда туна садни гьидай ихтияр авайди тусалдай. Эгер гьайи кас хъайитIа, адав хутахна тарцин кланик хъивегъиз тадалдай, багъишламишун тIалабдалдай. Дугъриданни, и ва я маса тарар пIиренбуру я, абуруз хасаратвал авун гунагъ я, лугъудай гафари инсанриз еке таъсир авур, ийизвайвилейни абур къенин юкъузни сагъ я, саламат я, абуру чпихъ гелкъевезвайвилей гьар йисуз инсанрив чпин няметрин дадни акъваз тазва.

Заз анжах ихътин са алава хъийиз кланзава. Килиг садра, са дегишвални авачиз тарар инсанриз гьикъван вафалу ятIа?! Виш йисар алатнаватIани, абуру къенин юкъузни чаз къуллугъзама. Ша чун тIебиатдив халисан иесияр хъиз эгечIин! Тарал куьгъвазвай пешер хъиз, гьи патай шагъвар атайтIа, гьадаз муьтIуьгъ тежен, халкъди баркалла гьидай крарин иесияр жең, тар-там хуьн, чка-чкада цийибур акIурин. Къуй, гьар са касдин рикле, вич-вичихъ гьикI гелкъевезватIа, тIебиатдихъни гьакI гелкъеведай къени хиялар хъурай.

Агъалийрин ихтиярар хуьнин къаравулда

Шагъабудин ШАБАТОВ

И мукъвара зун Сулейман-Стальский райондин прокурор Назим КЪЕХЛЕРОВАХЪ галаз гуьруьшмиш хъана ва адавай къвалахдикай, районда авай галарикай, акъалтзавай четинвилерикай, хъанвай агалкъунрикай суьгьбет авун тгалабна.

- Чун сифте нубатда агъалияр законрин гъавурдик кутунин кардал машгъл хъун лажим я, - башламишна ада. - Инсанрин ихтиярар, азадвилер хуьн патал чна ахтармишунар тешкилзава, законрихъ галаз къан тийизвай крар, гьерекаатар тавун патал гъавурдик кутунин къвалах тухузва. Райондин къайдаяр хуьдай органрин къвалахни чна гуьзчивиликай хкудзавач.

Прокуратурадин вилик яшайишдин, къвалеринни коммунальней майишатдиз, эцигунриз ва чилин алакьайриз талукь, агъалийрин ихтиярар, законлу интересар хуьнин месэляяр эцигзава.

Чна, гуьзчивалдай органарни желб авуна, махсус ахтармишунар къиле тухузва. Закондин къайдайрал амал тийизвай регьберар жавабдарвиллиз члугвазва.

Прокуратурадин къвалах гъа идалди сергьятламиш жезвач. Зегьметдин законодательство члурин дуйшуьшриз, сагьламвал хуьнин карда кимивилериз рехъ гузвач.

Яшар бегьем тахъанвайбурун, пенсионерин, инвалидин ихтиярар члурзавай дуйшуьшарни гьалтзава. Абурун ихтиярар хуьниз, бюджетдин такъатар законсуз рекьериз ишлемишуниз рехъ тагуниз артух фикир гузвач.

Тахсиркарвилерихъ, иллаки коррупциядихъ, терроризмдихъ ва экстремизмдихъ галаз женг члугун неинки прокуратурадин, гъа къайдаяр хуьдай вири органрин везифа я.

Коррупциядиз талукь законди Государстводин къуллугъчяр патал къели къайдаяр эцигнава. Къилди къачуртга, абуруз бизнесдал машгъл жедай ихтияр авач, гъар йисуз неинки са чпин дохорин (къазанжийрин), эмниндин, къвалерин гъакьиндай, гъа къиле талукь мукъва-къилийрин дуллухрин гъакьиндайни декларацияр гуниз мажбурзава.

Гьелбетда, са закон къабулналди коррупция арадай акъудиз хъун тумгун туш, ам лап дегъ девирлилай авай лажим тир. Ам арадай акъудун патал къели женг члугуна къанзава. И кардикай вири обществоди фикир авун, инсанрин чпин алакьайра дегишвилер тун чарасуз я. Прокуратуради коррупциядихъ галаз женг члугуниз талукь закон къилиз акъуднал гъамиша гуьзчивал тешкилзава.

Терроризмдиз ва экстремизмдиз аксивал авуниз талукь законар къилиз акъуднал прокурордин гуьзчивал тайинарун гъакьиндай Россиядин Федерациядин генеральный прокурордин приказ къилиз акъудун яз, чна хейлин серенжемар къабулзава, профилактикадин къвалах тешкилзава. Федеральный законрин сергьятра аваз, къайдаяр хуьдай органринни чкадин самоуправленидин къуватралди къанунсузвилерин вилик пад къаз жезва.

2013-йисуз федеральный законар члурай 1812 дуйшуьш дуьздак акъудна. 2012-йисуз абурун къадар 1346 тир.

Организацийрин, карханайрин, идарайрин руководителрилай, законсуз къвалахар авунай, вири санлай 228 представление къхена, гъа жергедай яз 193 руководитель жерме авуна, дисциплинарный къайдада жавабдарвиллиз члугуна, са къадарбул къелелай тагькимарна.

2013-йисуз прокуратуради гражданский ва уголовный судопроизводстводиз 306 исковый арза рекъе туна. Судди арза вугайбурун хийирдиз 121 агъзур манат элкьур хъувуна. 7 касдлай уголовный делояр къарагъарна.

Кардик квай законрал амал тавур дуйшуьшар ахтармишайла, ЦРБ-да, образованидин, культурадин идарайра, хуьрерин администрацияра гъаф кимивилерал расалмиш жезва. Абуру гележегда тикрар тавун патал

АЛАВА КЪЕЙД.
Назим Спартаквич КЪЕХЛЕРОВ 1977-йисуз Сулейман-Стальский райондин ЦИИИ Макарин хуьре дидедиз хъана. Ана юкьван школа, Махачкъалада ДГУ-да юридический факультет акъалтарна.

1998-2002 йисара ада Сулейман-Стальский райондин прокурордин куьмекчиле, 2002-2006-йисара прокурордин заместителвиле къвалахна. 2006-йисалай инихъ райондин прокурор я.

Прокуратурайрин идарайра яргъалди ва намуслувилелди къуллугъ авунай, къвалахда йисалай-суз агалкъунар къазанмишунай юстициядин старший советник Назим Спартаквич Къехлероваз РФ-дин генеральный прокурор Юрий Чайкадин къул алаз Гьурметдин грамота ганва. Къанун-къайда хуьнин карда мадни агалкъунар хуьрай вичихъ!

Туйкъвей хизанда къве велед тербияламишзава.

тагькимарзава, тахсиркарриз лажим тир жазаяр гузвач. Яшайишдин къвалеринни коммунальней майишатдиз, эцигунриз, чилин алакьайриз талукь месэляйрай кимивилериз рехъ ганвайди дуьздак акъудна. Са бязи хуьрерин администрациядин къилерин къарарар къуватдай вегьена.

Чна къиле тухузвай ахтармишунрай акъазвайвал, гъаф пай тахсиркарвилер бегьем тербия, къулай шартлар авачир хизанрай тирбуру ийизва. Яшар бегьем тахъанвайбуру авур 4 тахсиркарвал дуьздак акъудна. 2012-йисуз абурун къадар 5 тир. Тахсиркарвилерин чехи пай чарадан шей чуьнуьхунрал ацалтзава.

Райондин сергьятда пропискада авачир, гъакьни къецепатан улкъейрин агъалияр яшамаш жезва. 2013-йисуз абуру закондал амал тавур, къайдаяр члурай са дуйшуьшуну малум туш.

Санлай къачурла, районда 113 тахсиркарвал авурди къейдна. Абурун къадар 2012-йисуз 110 тир. И карди тахсиркарвилер артух хъанвайвал гъакьиндай лугъузвач. Абурукай 83 дуьздак акъудна. Тахсиркарвилер яш тамам тахъанвайбуру - 4, рабочийри - 2, 18 йисалай 24 йисал къведалди яш хъанвайбуру - 22, 25-29 йисан яшара авайбуру - 9,30, 50 йисан яшаринбуру - 74 тахсиркарвал авуна.

Виликрай тахсиркарвилер авур 8 касди мад и къвалахдиз рехъ хгана. Чехи паюни ички ишлемишун себеб яз члур къвалахар ийизва. Бейгъуш ишлемишна, тахсиркарвилер авур дуйшуьшар малум туш.

Коррупциядай 4 дело суддиз рекъе туна. 2013-йисуз райондин прокуратуради коррупциядихъ галаз алакьалу 86 дуйшуьш дуьздак акъудна, 16 уголовный дело суддиз рекъе туна, серенжемар къабулна.

"Сулейман-Стальский район" муниципальный райондин къилин 22-нумрадин къарардалди (30.05.2012) коррупциядихъ галаз женг члугвадай махсус комиссия кардик кутунва.

2013-йисуз прокуратуради терроризмдин аксина женг члугвазвай гьалдиз талукь 65 ахтармишун къиле тухвана. Идалай гьейри, инсанар къватл жезвай чкаяр, райондин центральный больница, Къасумхуьрун 1-нумрадин

юкьван школа, пуд мертебадин административный дараматар, Культурадин дворец са жуьрединни терактар тахъун патал гуьзчивилик квач. Анриз нивай, мус къан хъайитлани азаддиз физ-хквез жезва. Вун вуьж я, гьинай я лагъана хабар къадай касни авач. И кардин гъакьиндай чна райондин ва гъакьни хуьрерин 16 администрациядин киле авай ксар тагькимарна. Чи ахтармишунри къалурзавайвал, райондин 31 школада телекамераяр эцигнавач, са жуьрединни гуьзчивал авач, хабардар ийидай сигнализация кардик квач. Рикелай алудун дуьз туш, чи республикада гьеллиг терроризмдин къурхулвал амазма. И жигьетдай ахтармишунрин бинедаллаз 31 арза суддиз рекъе туна, талукь тир ксар кимивилер арадай акъудун патал тагькимарнава ва кардик квай закондин бинедаллаз дисциплинарный жавабдарвиллиз члугуна.

2013-йисуз прокуратурадин работникри 115 агъали, абурукай 73 кас за, къабулна. Арзачияр чалай рази яз амукьна.

Лугъун лажим я, халкъ законрин гъавурда бегьемвилелди авач, гъавилейни чуьруькар арадал къевезва, законсуз къвалахриз рехъ гузвач.

Прокуратурадин къуллугъчяр 2013-йисуз 20 сеферда (14 сеферда "Куьредин хабарар" газетдай, 6 сеферда чкадин КТВ-дай) халкъдин вилик экъечна рахана. И къвалахди нетижаярни гузвач. Алай йисуз чун мукьвал-мукьвал халкъдин вилик экъечна рахана.

Идалайни гьейри, чи работникри райондин депутатрин Собранидин сессийра, абуру чпин уставда дегишвилер твазвай серенжемар иштиракзава. Абуру а дегишвилер закондихъ галаз къазвани авачни, гъа кардал гуьзчивалзава.

Чи районгьелияр, яни гъар са кас, къанунди къалурнавайвал, чпин гъахълу ихтиярар чириз ва абуру хуьз алахъна къанда. Вуж ва мус атайтлани, чун алакьдай куьмекар гуз гъамиша гъазур я.

Са кар мадни ава. Тахсиркарвилер дуьздак акъудунин, законрихъ галаз къан тийизвай гьерекаатрин гъар са дуйшуьшдикай прокуратурадик хабар гун чарасуз я. И карди чаз вахтунда серенжемар къабулдай мумкинвал гуда.

Наркоконтролдин материалрай Нефс къати хъайила...

Нурдин РАШИДОВ

Инсанар гъар жуьре я. Садбуру чпин къил гъакьисагъ зегьмет члугуналди хуьда. Мукькуьбуру - нефс къатибуру - члур рекьералди къазанжийар къазанмишиз чалишмишвалда. Амма гъамиша гьалал жедач. Ахътинбуру фад-геж ракъара гьатда.

Гъа ихътинбурукай садни Азербайжан Республикадин агъали-жегьил дишегьли - Самадова Кифаят Агами я. Алатай йисан эхир къилера Россиядин ФСКН-дин Дагъустанда авай Управленидин Дербентдин районин уртах отделдин къуллугъчийриз хабар атана, гуя са наркокурьер дишегьлиди, ачух жуьре бизнесдал машгъл жезвайди къалуриз, наркотикар гъунин къвалах тешкилзава.

Шак физвайда нубатдин сеферда Мегьарамдхуьрун райондин Ярагъ-Къазмайрин автомобилар ахъайдай пунктунилай Россиядин Федерациядин территориядиз контрабандадин рекьелди наркотикар гъиз къанзава лагъай хабар агакъайла, алатай йисан эхирра наркополицейскийри ам къунин къарар акъудна. Гъа ик, наркоконтролдин Дербентда авай районин уртах отделдин работникри полициядин шегьердин отделдин къуллугъчийрихъ галаз санал винидихъ твар къунвай шак физвай дишегьли авай Лада-Калина маркадин автомашин Дербент шегьердиз гъахъзавай чкадал (КЗП-дал - контрольно-заградительный пунктнал) акъвазарна. Ахтармишайла, К. Самадовадивай 131,54 грамм опий авай пакет жагъана. Дербент шегьердин судди К. Самадовадиз 11 йисан кар гунин ва 100 агъзур манат жерме авунин приговор акъудна.

* * *

Ставропольский крайдин агъали Валерий Кехтерани къазанмишдай "регьят" рехъ хъяна. Амни наркотикар законсуз алвер авунал машгъл хъана. Вичин чирхчир Владимирни тахсирлу рекьиз желб авуналди, ам Дагъустан Республикадин Тарумовский райондин территорияда наркотикар квай гамишдин члем гъазурунал машгъл хъана.

В. Кехтеран везифа наркотик квай такъат гъазурун ва муштерияр жагъурун тир. Адан амадагди ахътин такъат гъазурун патал герек шейэр (ингредиентар) жагъурзавай, гъа къиле "шефдиз" жуьреба-жуьре куьмекар гузвай. Гъа ик, абуру Тарумовский райондин территорияда са шумуд тахсиркарвал ийиз агакъана.

Амма наркоконтролдин Къизлярдин районин уртах отделдин къуллугъчийриз аян хъайидалай къуллугъчяр абурун тахсирлу гьерекаатар садлагъана акъваз хъана. Амма абуру гьикван дуьздак акъудиз тахъанвай тахсиркарвилер авунатла, абурун гьилелай шумуд касди наркотикар ишлемишнатла, абурун сагьламвиллиз гьи къадар зиян гатлатла, сир яз ама.

И мукъвара Тарумовский райондин суд наркодиллерлилай къарагъарай уголовный делодиз килигна. Санлай авунай тахсиркарвилериз килигна, В.Кехтераз 9 йисуз азад-виликай магърум авунин ва къели режимдин колониядиз рекъе тунин приговор акъудна. Адан амадагдин геле къекъевезва, яни розыск малу-марнава.

понеделник, 31 марта

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан.
11.30 Местное время. Вести-Дагестан.
14.30 Местное время. Вести-Дагестан.
17.10 Местное время. Вести-Дагестан.
18.30 Реклама.
18.35 Первый форум земледельцев Дагестана
18.55 «Акцент». Аналитическая программа Ильмана Алипулатова.
19.25 Махачкала.
19.40 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 Мультфильм
08.00 Х/ф «Максимка»
09.30 Передача «Чистое сердце»
09.45 «Служа Родине»
10.15 Х/ф «Шарада»
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 TV-shop
12.55 «Золотой мустанг»
14.00 Мультфильм
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Владыка морей» 45 с.
16.05 Мультфильм
16.20 TV-shop
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05.ru» в прямом эфире
17.45 Д/с «Мир природы»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Публичные лекции «Viva, academi!»

21.00 Д/ф «Бабий Яр»
21.30 «История Дагестана в лицах. Генерал Воронцов»
22.05 «Преступление и наказание»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «WEB-обзор»
23.25 Спорт на канале
00.30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

01.00 Ночной канал
5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+)
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости.
12.15 «Время обедать!»
12.55 «Дело ваше»
13.35 «Истина где-то рядом»
14.00 «Другие новости»
14.25 «Понять. Простить»
15.00 Новости.
15.15 «Они и мы»
16.10 «В наше время» (12+)
17.00 «Наедине со всеми»
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят»
21.00 «Время»
21.30 Т/с «Позднее раскаяние»
23.20 «Вечерний Ургант»
0.00 Новости.
0.10 «Познер»
1.10 Х/ф «Королевство» (18+)
3.00 Новости.
3.05 Т/с «Королевство» (18+)
3.15 «В наше время» (12+)
4.10 «Контрольная закупка»

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России»
9.00 «Война 1812 года. Первая информационная»
9.55 «О самом главном»

11.00 «Вести»
11.30 «Местное время. Вести - Москва»
11.50 «Вести. Дежурная часть»
12.00 Т/с «Тайны следствия»
13.00 «Особый случай»
14.00 «Вести»
14.30 «Местное время. Вести - Москва»
14.50 «Вести. Дежурная часть»
15.00 Т/с «Джамайка»
16.00 Т/с «Пока станица спит»
17.00 «Вести»
17.10 «Местное время. Вести - Москва»
17.30 Т/с «Личное дело»
18.30 «Прямой эфир»
19.40 «Местное время. Вести - Москва»
20.00 «Вести»
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Самара 2»
23.50 «Секретные материалы: ключи от долготлетия»
0.45 «Девчата»
1.30 Х/ф «Большая игра»

2.50 Т/с «Закон и порядок 19». (США).
3.45 «Комната смеха»
4.45 «Вести. Дежурная часть»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.40 Т/с «Возвращение Мухтара»
10.00 «Сегодня»
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара»
10.55 «До суда»
11.55 «Суд присяжных»
13.00 «Сегодня»
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт»
14.35 «Дело врачей»
15.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор»
16.00 «Сегодня»
16.25 «Прокурорская проверка»
17.40 «Говорим и показываем»
18.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор»
19.00 «Сегодня»
19.30 Т/с «Дикий»

23.15 «Сегодня. Итоги»
23.35 Т/с «Под прицелом»
1.35 «Гоголь и ляхи»
2.35 «Дикий мир»
3.05 Т/с «Девятый отдел»
5.00 Т/с «Хвост»

ТВЦ

6.00 «Настроение»
8.30 Х/ф «Цыган»
10.00 «Петровка, 38»
10.20 Детектив «Кольцо из Амстердама»
11.30 «События»
11.50 Детектив «Кольцо из Амстердама»
12.25 «Постскриптум»
13.30 «В центре событий»
14.30 «События»
14.50 «Город новостей»
15.10 «Городское собрание»
16.00 Х/ф «Случай в квадрате 36-80»
17.30 «События»
17.50 «Профессия - вор» Спецрепортаж.
18.25 «Право голоса»
19.30 «Город новостей»
19.45 Т/с «Разведчицы»
21.45 «Петровка, 38»
22.00 «События»
22.20 Т/с «Сыщики районного масштаба. Девять апельсинов»
23.15 «Без обмана». «Отмороженная еда. Мясо и рыба»
0.05 «События. 25-й час»
0.40 «Футбольный центр»
1.10 «Мозговой штурм. Столовые клетки»
1.45 Т/с «Инспектор Линли». (Великобритания).
3.35 Т/с «Инспектор Морс»
5.15 Д/ф «Черная кровь»

СТС

6.00 М/с «Маленький принц». (6+)
6.25 М/с «Приключения Вуди и его друзей». (6+)
6.50 М/с «Пингвиненок Пороро». (6+)
7.00 М/с «Макс Стилл». (12+)
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+)
8.00 6 кадров.
9.00 6 кадров.
9.30 Даешь молодежь!
11.00 Боевик «Джек Ричер»
13.30 Даешь молодежь!

14.00 Т/с «Кухня»
15.00 Т/с «Восьмидесятые»
16.00 Т/с «Воронины»
18.30 Т/с «Воронины»
19.00 Т/с «Воронины»
20.00 Т/с «Кухня»
21.00 Комедия «Назад в будущее». (США).
23.10 6 кадров.
0.00 6 кадров.
0.30 Кино в деталях с Ф. Бондарчуком.
1.30 6 кадров.
1.45 Галileo.
4.45 Животный смех.

REN TV

5.00 Х/ф «Даже не думай!»
5.30 Т/с «Афромосквич»
6.00 «Званый ужин»
7.00 «112»
7.30 Т/с «Белье волки»
8.30 «Новости 24»
9.00 Т/с «Белье волки»
12.00 «112»
12.30 «Новости 24»
13.00 «Званый ужин»
14.00 «Семейные драмы»
15.00 «Семейные драмы»
16.00 «Не ври мне!»
17.00 «Не ври мне!»
18.00 «Верное средство»
19.00 «112»
19.30 «Новости 24»
20.00 «Свободное время»
21.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко»
23.00 «Новости 24»
23.30 Т/с «Игра престолов». (США).
1.45 «Смотреть всем!»
2.15 Т/с «Игра престолов». (США).
4.30 Т/с «Афромосквич»

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас»
6.10 «Утро на "5"». (6+)
9.30 «Место происшествия»
10.00 «Сейчас»
10.30 Х/ф «СМЕРШ»
12.00 «Сейчас»
12.30 Х/ф «СМЕРШ»
12.45 Х/ф «СМЕРШ»
13.40 Х/ф «СМЕРШ»
14.30 Х/ф «Грозовые ворота»
15.25 Х/ф «Грозовые ворота»
15.30 «Сейчас»

16.00 Х/ф «Грозовые ворота»
17.35 Х/ф «Грозовые ворота»
18.30 «Сейчас»
18.55 Т/с «ОСА»
19.40 Т/с «ОСА»
20.25 Т/с «ОСА»
21.15 Т/с «ОСА»
22.00 «Сейчас»
22.25 Т/с «След. Последнее усилие»
23.20 «Момент истины»
0.15 «Место происшествия. О главном»
1.05 «Правда жизни». Спецрепортаж.
1.40 Т/с «Сын за отца»
3.15 Т/с «Детективы. Жертва»

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро.
7.00 М/ф.
8.00 Полное утро.
8.40 По делам несовершеннолетних.
12.35 Д/ф «Ясновидающая»
14.30 Т/с «Пятая группа крови»
18.00 Женская форма.
19.00 Т/с «Дети Арбата»
20.55 Д/с «Бабуье лето»
23.00 Одна за всех.
23.30 Мелодрама «Молодая жена»
1.25 Мелодрама «Хорошая мать». (США).
3.25 Т/с «Комиссар Рекс». (Австрия - Германия).
6.00 М/ф.

КУЛЬТУРА

7.00 Канал «Евроныюз»
10.00 «Новости культуры»
10.15 «Наблюдатель»
11.15 Т/с «Перри Мэйсон». (США).
12.10 Д/ф «Куско. Город инков, город испанцев». (Германия).
12.25 «Линия жизни». Марк Пекарский.
13.15 Д/ф «Джаггавок - принц насекомых». (Франция).
14.10 Т/с «Курсанты» (16+).
15.00 «Новости культуры»
15.10 Д/ф «Михаил Новохижин. Театральный романс»
15.50 Х/ф «Человек с аккордеоном»
17.20 П. Шедрин. Концерт для фортепиано с оркестром. Солист О. Мустонен.
18.10 «Academia». М. Урюмов. «Эпидемия XXI века», 1 лекция.
19.00 «Новости культуры»
19.15 «Главная роль»
19.30 «Сати. Нескучная классика...» с В. Юровским.
20.10 «Правила жизни»
20.40 Д/ф «Бэла Руденко. Я счастливый человек!»
21.20 «Тем временем»
22.05 Д/ф «Потерянные пирамиды Китая». (Новая Зеландия).

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Удивительное утро.
10.00 Х/ф «Джули и Джулия: Готовим счастье по рецепту». (США).
12.45 Х/ф «Рядовой Бенджамин». (США).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Гадалка»
17.00 Д/ф «Гадалка»
17.30 Психосоматика.
18.00 Х-Версии. Другие новости.
18.30 Т/с «Пятая стража»
19.30 Т/с «Следствие по телу»
20.20 Т/с «Следствие по телу»
21.15 Т/с «Кости»
22.05 Т/с «Кости»
23.00 Х/ф «Беовульф»
1.15 Х-Версии. Другие новости.
Профилактика.
1.45 Х/ф «Ромео должен умереть». (США).
4.00 Х/ф «Рядовой Бенджамин». (США).

вторник, 1 апреля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан.
09.00 Канал национального вещания «Даймохх» (на чеченском языке)
11:30 Местное время. Вести-Дагестан.
14:30 Местное время. Вести-Дагестан.
17:10 Местное время. Вести-Дагестан.
18:30 Реклама.
18:35 «ТОКС ведет поиск». В гостях у командира.
19.10 2014-год культуры в РФ. Мемориальный человек. К юбилею художника Вадима Скугарева
19.25 Махачкала.
19.35 Реклама.
19:40 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.00 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Мир природы»
09.45 «WEB-обзор»
10.15 «Преступление и наказание»
10.40 Х/ф «Свадьба в Малиновке»
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 TV-shop
12.55 «Вдохновение»
13.30 Публичные лекции «Viva, academi!»
14.30 Время новостей Дагестана

14.55 Т/с «Владыка морей» 46 с.
16.05 Мультфильм
16.20 TV-shop
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Д/ф «Родословная Земли Российской. Мещеря»
17.20 Д/с «Мир природы»
18.20 Мультфильм
18.45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Память поколений. Эпымурза Джумагулов»
20.35 TV-shop
20.45 «Время футбола» в прямом эфире
21.50 «Правое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Крупным планом»
23.30 Т/с «Служба расследований»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+)
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости.
12.15 «Время обедать!»
12.55 «Дело ваше»
13.35 «Истина где-то рядом»
14.00 «Другие новости»
14.25 «Понять. Простить»
15.00 Новости.
15.15 «Они и мы»
16.10 «В наше время» (12+)
17.00 «Наедине со всеми»
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят»
21.00 «Время»
21.30 Т/с «Позднее раскаяние»

23.20 «Вечерний Ургант»
0.00 Новости.
0.10 «Косово. Как это было»
1.10 Х/ф «Восходящее Солнце». (18+)
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Восходящее Солнце». (18+)
3.40 «В наше время». (12+)

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России»
9.00 «Титаник. Последняя тайна»
9.55 «О самом главном»
11.00 «Вести»
11.30 «Местное время. Вести - Москва»
11.50 «Вести. Дежурная часть»
12.00 Т/с «Тайны следствия»
13.00 «Особый случай»
14.00 «Вести»
14.30 «Местное время. Вести - Москва»
14.50 «Вести. Дежурная часть»
15.00 Т/с «Джамайка»
16.00 Т/с «Пока станица спит»
17.00 «Вести»
17.10 «Местное время. Вести - Москва»
17.30 Т/с «Личное дело»
18.30 «Прямой эфир»
19.40 «Местное время. Вести - Москва»
20.00 «Вести»
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Самара 2»
23.50 «Специальный корреспондент»
0.50 «Салам, учителя!»
2.00 «Честный детектив»
2.30 Х/ф «Большая игра»
3.50 «Комната смеха»
4.45 «Вести. Дежурная часть»

НТВ

6.00 «НТВ утром»
8.40 Т/с «Возвращение Мухтара»
10.00 «Сегодня»
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара»
10.55 «До суда»
11.55 «Суд присяжных»
13.00 «Сегодня»
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт»
14.35 «Дело врачей»

15.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор»
16.00 «Сегодня»
16.25 «Прокурорская проверка»
17.40 «Говорим и показываем»
18.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор»
19.00 «Сегодня»
19.30 Т/с «Дикий»
23.15 «Сегодня. Итоги»
23.35 Т/с «Под прицелом»
1.30 «Квартирный вопрос»
2.35 «Главная дорога»
3.05 Т/с «Девятый отдел»
5.00 Т/с «Хвост»

ТВЦ

6.00 «Настроение»
8.25 Комедия «Ссора в Лукашах»
10.10 Д/ф «Юрий Никулин. Я никогда не уйду...»
11.10 «Петровка, 38»
11.30 «События»
11.50 Комедия «Воровка»
13.40 «Без обмана». «Отмороженная еда. Мясо и рыба»
14.30 «События»
14.50 Город новостей 23.
15.15 «Наша Москва»
15.35 Х/ф «Большая перемена»

16.55 «Доктор И...»
17.30 «События»
17.50 «История спасения»
18.25 «Право голоса»
19.30 «Город новостей»
19.45 Т/с «Разведчицы»
21.45 «Петровка, 38»
22.00 «События»
22.20 Т/с «Сыщики районного масштаба. Девять апельсинов»
23.20 «Без обмана». «Отмороженная еда. Полуфабрикаты»
0.10 «События. 25-й час»
0.45 Спектакль «Мертвые души». (6+)
3.50 Т/с «Ищете ли любовь»
4.45 «Наперегонки со смертью». Спецрепортаж.
5.15 Т/с «Энциклопедия. Осмигноги». (США).

СТС

6.00 М/с «Маленький принц». (6+)
6.25 М/с «Приключения Вуди и его друзей». (6+)
6.50 М/с «Пингвиненок Пороро». (6+)
7.00 М/с «Макс Стилл». (12+)
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+)
8.00 6 кадров.
9.00 6 кадров.

9.30 Даешь молодежь!
11.00 Комедия «Назад в будущее»
13.10 6 кадров.
13.30 Даешь молодежь!
14.00 Т/с «Кухня»
15.00 Т/с «Восьмидесятые»
16.00 Т/с «Воронины»
18.30 Т/с «Воронины»
19.00 Т/с «Воронины»
20.00 Т/с «Кухня»
21.00 Комедия «Назад в будущее 2». (США).
23.05 6 кадров.
0.00 6 кадров.
0.30 Т/с «Неформат»
1.30 Комедия «Так себе канюки». (США).
3.10 Комедия «Доброе утро»
5.10 Т/с «В ударе!»
5.35 Музыка на СТС.

REN TV

5.00 Т/с «Афромосквич»
6.00 «Званый ужин»
7.00 «112»
7.30 «Свободное время»
8.30 «Новости 24»
9.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко»
11.00 «Пища богов»
12.00 «112»
12.30 «Новости 24»
13.00 «Званый ужин»
14.00 «Семейные драмы»
16.00 «Не ври мне!»
18.00 «Верное средство»
19.00 «112»
19.30 «Новости 24»
20.00 «Свободное время»
21.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко»
22.00 «Пища богов»
23.00 «Новости 24»
23.30 Т/с «Игра престолов»
1.45 «Смотреть всем!»
2.15 Т/с «Игра престолов»
4.30 Т/с «Афромосквич»

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас»
6.10 «Утро на "5"». (6+)
9.30 «Место происшествия»
10.00 «Сейчас»
10.30 Т/с «Под ливнем пуль»
11.30 Т/с «Под ливнем пуль»
12.00 «Сейчас»

12.30-14.00 Т/с «Под ливнем пуль»
15.00 «Место

среда, 2 апреля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан.
11.30 Местное время. Вести-Дагестан.
14.30 Местное время. Вести-Дагестан.
17.10 Местное время. Вести-Дагестан.
18.30 Реклама.
18.35 Видеофильм «Уравнение с одним неизвестным» (О выдающемся физике Камиле Магомедове)
19.25 Махачкала.
19.40 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Мир природы»
09.45 «Крупным планом»
10.10 «Память поколений. Эльмурза Джумагулов»
10.45 «Правое поле»
11.25 «Время футбола»
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 TV-shop
12.55 X/ф «Сватовство гусара»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Владыка морей» 47 с.
16.05 Мультфильм
16.20 TV-shop
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Д/ф «Родословная Земли Российской. Тайны прошлого»
17.25 Д/с «Мир природы»
18.25 Мультфильмы

18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «На виду»
20.35 TV-shop
20.45 X/ф «Первый троллейбус»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Аутодафе»
23.45 Т/с «Служба расследований»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Продолжение т/с «Служба расследований»
01.30 Ночной канал

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
9.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Время обедать!»
12.55 «Дело ваше».
13.35 «Истина где-то рядом».
14.00 «Другие новости».
14.25 «Понять. Простить».
15.00 Новости.
15.15 «Они и мы».
16.10 «В наше время» (12+).
17.00 «Новедие со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Позднее раскаяние».
23.20 «Политика». (18+).
0.20 Новости.
3.00 X/ф «Лицо со шрамом».
3.00 Новости.
3.05 X/ф «Лицо со шрамом».
3.50 «В наше время». (12+).

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».
9.00 «Шифры нашего тела. Сердце».
9.55 «О самом главном».

11.00 «Вести».
11.30 «Местное время. Вести - Москва».
11.50 «Вести. Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Джамайка».
16.00 Т/с «Пока станица спит»
17.00 «Вести».
17.10 «Местное время. Вести - Москва».
17.30 Т/с «Личное дело».
18.30 «Прямой эфир».
19.40 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Самара 2».
23.50 «Полярный приз».
1.45 X/ф «Адвокат»
3.10 Т/с «Закон и порядок 19». (США).

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.40 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.55 «До суда».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт».
14.35 «Дело врачей».
15.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
16.00 «Сегодня».
16.25 «Прокурорская проверка».
17.40 «Говорим и показываем».
18.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
19.00 «Сегодня».
19.30 Т/с «Дикий».
23.15 «Сегодня. Итоги».
23.35 Футбол. Лига чемпионов УЕФА. «Реал Мадрид» (Испания) - «Боруссия Дортмунд» (Германия).

1.45 «Лига чемпионов УЕФА. Обзор».
2.15 «Дачный ответ».
3.20 Т/с «Под прицелом».
5.25 «Дикий мир».

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.35 X/ф «Первый эшелон».
10.40 Д/ф «Игорь Костоловский. Расставаясь с иллюзиями».
11.30 «События».
11.50 X/ф «Дачница».
13.40 «Без обмана». «Отмороженная еда. Полуфабрикаты».
14.30 «События».
14.50 Город новостей 23.
15.15 «Наша Москва».
15.35 X/ф «Большая перемена»
16.55 «Доктор И...»
17.30 «События».
17.50 «Линия защиты».
18.25 «Право голоса».
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Разведчицы».
21.45 «Петровка, 38».
22.00 «События».
22.20 Т/с «Сыщики районного масштаба. Девять апельсинов».
23.10 «Криминальная Россия. Развязка».
0.00 «События. 25-й час».
0.25 «Русский вопрос».
1.15 «Петровка, 38».
1.30 Т/с «Расследования Мердока». (Канада).
3.20 Т/с «Исцеление любовью».
4.20 Д/ф «Лидия Шукшина. Непредсказуемая роль».
5.05 Т/с «Энциклопедия. Крокодилы». (США).

СТС

6.00 М/с.
8.00 6 кадров.
9.00 6 кадров.
9.30 Т/с «Неформат».
10.30 Дашев молодежь!
11.00 Комедия «Назад в будущее 2».
13.05 6 кадров.
13.30 Дашев молодежь!
14.00 Т/с «Кухня».
15.00 Т/с «Восьмидесятые».
16.00 Т/с «Воронины».
18.30 Т/с «Воронины».

19.00 Т/с «Воронины».
20.00 Т/с «Кухня».
21.00 Комедия «Назад в будущее 3». (США).
23.10 6 кадров.
0.00 6 кадров.
0.30 Т/с «Неформат».
1.30 X/ф «Шесть демонов Эмили Роуз». (США).
3.45 Комедия «Ну что, приехали?» (США).
5.35 Музыка на СТС.

REN TV

5.00 Т/с «Афромосквич».
6.00 «Званый ужин».
7.00 «112».
7.30 «Свободное время».
8.30 «Новости 24».
9.00 «Территория злобуждений с Игорем Прокопенко».
11.00 «Пицца богов».
12.00 «112».
12.30 «Новости 24».
13.00 «Званый ужин».
14.00 «Семейные драмы».
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!»
17.00 «Не ври мне!»
18.00 «Верное средство».

19.00 «112».
19.30 «Новости 24».
20.00 «Свободное время».
21.00 «Вам и не снилось: Дорогая, у меня революция!»
23.00 «Новости 24».
23.30 Т/с «Игра престолов».
1.30 «Смотреть всем!»
2.30 Т/с «Игра престолов».
4.30 Т/с «Афромосквич».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на "5"». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Комедия «Частный детектив, или Операция "Кооперация"». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Комедия «Частный детектив, или Операция "Кооперация"». (12+).
13.00 Драма «Прорыв».
15.00 «Место происшествия».
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».

16.50 Мелодрама «Выйти замуж за капитана». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00-20.00 Т/с «Детективы. Возвращение».
20.30 Т/с «След. Сорокоградское убийство».
21.15 Т/с «След. Гиблое место».
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. А ну-ка девушки!»
23.15 Т/с «След. Егерь и волки».
0.00 Комедия «Шофер поневоле». (12+).
1.55 Т/с «Детективы. Фальшивый детектив».

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроныюз».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Т/с «Перри Мэйсон».
12.10 Д/ф «Лики неба и земли».
12.20 «Правила жизни».
12.50 «Красуйся, град Петров!» Архитектор Василий Свинин.
13.15 Д/ф «Потерянные пирамиды Китая».
14.10 Т/с «Курсанты» (16+).
15.00 «Новости культуры».
15.10 «Писатели нашего детства». «Юрий Ложко. Новоевидение клады». На самой легкой лодке».
15.40 «Власть факта». «Сладкая жизнь».
16.20 «Больше, чем любовь». Ксения Петербургская и Андрей Петров.
17.00 В.А. Моцарт. Симфония 40. Дирижер А. Уткин.
17.30 Д/ф «По ту сторону сказки. Борис Рыцарев».
18.10 «Academia». В. Садовничий. «От гипотез и ошибок - к научной истине. Взгляд математика», 2 лекция.
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Главная роль».
19.30 «Абсолютный слух».
20.10 «Правила жизни».
20.40 Д/ф «Тень над Россией. Если бы победил Гитлер?»

21.20 X/ф «Иди и смотри». (16+).
23.40 «Новости культуры».
0.00 X/ф «Впусти меня».
1.55 «Наблюдатель».

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро.
7.00 М/ф.
7.30 М/ф.
8.00 Полезное утро.
8.40 По делам несовершеннолетних.
12.35 Д/ф «Ясновидящая».
14.30 Т/с «Пятая группа крови».
18.00 Женская форма.
19.00 Т/с «Дети Арбата».
20.55 Д/с «Бабье лето».
23.00 Одна за всех.
23.30 Мелодрама «В моей смерти прошу винить Клаву К.» (12+).
1.00 Комедия «Ищу друга на конец света». (США - Сингапур).
2.55 Т/с «Реставратор».
5.00 По делам несовершеннолетних.

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Удивительное утро.
10.00 X/ф «Нежданно-негаданно».
12.00 Д/ф «Городские легенды. Новоевидение кладбище. В поисках женского счастья».
12.30 Д/ф «Таинственная Россия. Москва. Матрона - заступница столицы».
13.30 X-Версии. Другие новости.
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями».
15.00 Мистические истории.
16.00-17.00 Д/ф «Гадалка».
17.30 Психосоматика.
18.00 X-Версии. Другие новости.
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30-22.05 Т/с «Кости».
23.00 X/ф «Царь скорпионов: Книга мертвых».
1.00 X-Версии. Другие новости.
1.30 X/ф «Батарейки в комплект не входят». (США).
3.30 X/ф «Терминал». (США).

четверг, 3 апреля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Маданият» (на аварском языке
11.30 Местное время. Вести-Дагестан.
14.30 Местное время. Вести-Дагестан.
17.10 Местное время. Вести-Дагестан.
18.30 Реклама.
18.35 «Территория общения». Банковская система Дагестана
19.25 Махачкала.
19.40 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Мир природы»
09.45 «Аутодафе»
10.45 X/ф «Первый троллейбус»
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 TV-shop
12.55 X/ф «Семь стариков и одна девушка»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Владыка морей» 48 с.
16.05 Мультфильм
16.20 TV-shop
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Д/ф «Краски души моей» из цикла «Культура и искусство Дагестана»

17.25 Д/с «Мир природы»
18.25 Мультфильм
18.30 Обзор газеты «Хакыкьат»
18.45 Передача на аварском языке «Гадания галамги замани»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «На виду. Спорт» в прямом эфире
20.35 TV-shop
20.50 «Час размышлений»
21.30 «Спасите детство»
21.55 Информационно-аналитическая программа «Все грани»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Оксиморон»
00.00 Т/с «Служба расследований»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Продолжение т/с «Служба расследований»
01.30 Ночной канал

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Время обедать!»
12.55 «Дело ваше».
13.35 «Истина где-то рядом».
14.00 «Другие новости».
14.25 «Понять. Простить».
15.00 Новости.
15.15 «Они и мы».
16.10 «В наше время» (12+).
17.00 «Новедие со всеми».
18.00 Новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Позднее раскаяние».
23.20 «Вечерний Ургант».
0.00 Новости.
0.10 «На ночь глядя».

1.05 X/ф «Психоз». (18+).
3.00 Новости.
3.05 X/ф «Психоз». (18+).
3.15 «В наше время». (12+).
4.10 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».
9.00 «Ректор Садовничий. Портрет на фоне Университета».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Местное время. Вести - Москва».
11.50 «Вести. Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Джамайка».
16.00 Т/с «Пока станица спит»
17.00 «Вести».
17.10 «Местное время. Вести - Москва».
17.30 Т/с «Личное дело».
18.30 «Прямой эфир».
19.40 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Самара 2».
23.50 «Территория страха».
0.45 X/ф «Одинокий ангел».
2.50 X/ф «Адвокат»
4.20 «Комната смеха».

НТВ

6.00 «НТВ утром».
8.35 «Спасатели».
9.05 «Медицинские тайны».
9.40 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.55 «До суда».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт».
14.35 «Дело врачей».
15.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
16.00 «Сегодня».

16.25 «Прокурорская проверка».
17.40 «Говорим и показываем».
18.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
19.00 «Сегодня».
19.30 Т/с «Дикий».
23.15 «Сегодня. Итоги».
23.35 Футбол. Лига Европы УЕФА. «Лион» (Франция) - «Ювентус» (Италия).

1.45 «Лига Европы УЕФА. Обзор».
2.15 Т/с «Под прицелом».
4.15 «Дикий мир».
5.00 Т/с «Хвост».

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.30 X/ф «Безбилетная пассажирка».
9.50 X/ф «Холостак».
11.30 «События».
11.50 X/ф «Холостак».
13.40 «Криминальная Россия. Развязка».
14.30 «События».
14.50 Город новостей 23.
15.15 «Наша Москва».

15.35 X/ф «Большая перемена»
16.55 «Доктор И...»
17.30 «События».
17.50 «Осторожно, мошенники!»
18.25 «Право голоса».
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Разведчицы».
21.45 «Петровка, 38».
22.00 «События».
22.20 Т/с «Сыщики районного масштаба. Девять апельсинов».
23.20 Д/ф «Хрущев и КГБ».
0.10 «События. 25-й час».
0.45 «Петровка, 38».
1.00 Комедия «Воровка».
2.55 Т/с «Исцеление любовью».

СТС

3.55 Д/ф «Лекарство от старости».
5.10 Т/с «Энциклопедия. Большие кошки».

СТС

6.00 М/с «Маленький принц». (6+).
7.00 М/с «Пакман в мире привидений». (6+).
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).

8.00 6 кадров.
9.00 6 кадров.
9.30 Т/с «Неформат».
10.30 Дашев молодежь!
11.00 Комедия «Назад в будущее 3».
13.10 6 кадров.
13.30 Дашев молодежь!
14.00 Т/с «Кухня».
15.00 Т/с «Восьмидесятые».
16.00 Т/с «Воронины».
18.30 Т/с «Воронины».
20.00 Т/с «Кухня».
21.00 Боевик «Черная молния».
23.00-0.30 27 торжественная церемония вручения национальной кинематографической премии Ника.
2.05 Боевик «Путь Бэннена». (США). (18+).
3.55 Комедия «Ну что, приехали? Ремонт». (США).
5.40 Музыка на СТС.

5.00 Т/с «Афромосквич».
6.00 «Званый ужин».
7.00 «112».
7.30 «Свободное время».
8.30 «Новости 24».
9.00 «Вам и не снилось: Дорогая, у меня революция!»
12.00 «112».
12.30 «Новости 24».
13.00 «Званый ужин».
14.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!»
18.00 «Верное средство».
19.00 «112».
19.30 «Новости 24».
20.00 «Свободное время».
21.00 «Великие тайны древних летописей».
23.00 «Новости 24».
23.30 Т/с «Игра престолов».
1.45 «Чистая работа». (12+).
2.45 Т/с «Игра престолов».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на "5"». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-13.35 X/ф «Частное лицо» (12+).
15.00 «Место происшествия».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на "5"». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-13.35 X/ф «Частное лицо» (12+).
15.00 «Место происшествия».

15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
16.50 Комедия «Шофер поневоле». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00-20.00 Т/с «Детективы. Отречение».
20.30-23.15 Т/с «След. Похищение строптивой».
22.00 «Сейчас».
23.15 Т/с «След. Как в кино».
0.00 Драма «Авария - дочь мента».
2.00 Комедия «Частный детектив, или Операция "Кооперация"». (12+).
3.50 Драма «Прорыв». (12+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроныюз».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Т/с «Перри Мэйсон».
12.10 Д/ф «Лоскутний театр».
12.20 «Правила жизни».
12.50 «Россия, любовь моя!» Ведущий Пьер Кристиан Броше. «Чеченцы. Обычаи и традиции».
13.15 Д/ф «Расшифрованные линии Наска».
14.10 Т/с «Курсанты» (16+).
15.00 «Новости культуры».
15.10 «Писатели нашего детства». Тамара Габее. Волшебница из Города Мастеров».
15.40 «Абсолютный слух». Ариадна Эфрон».
16.20 Д/ф «Я решила жить. Ариадна Эфрон».
17.00 В.А. Моцарт. Концертная симфония. Дирижер Ю. Симонов.
17.35 Д/ф «Библиотека Петра: слово и дело».
18.05 Д/ф «Гиппократ».
18.10 «Academia». В. Садовничий. «От гипотез и ошибок - к научной истине. Взгляд математика», 2 лекция.
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Главная роль».
19.30 «Черные дыры. Белые пятна».
20.10 «Правила жизни».
20.40 «Кто мы?» «Судьба без почвы и почва без судьбы». Фильм 7.

21.15 «Культурная революция».
22.00 Д/ф.
23.40 «Новости культуры».
0.00 X/ф «Четырежды». (Италия - Германия).
1.30 Концерт «Пир на весь мир».
1.55 «Наблюдатель».

ДОМАШНИЙ

6.30 Удачное утро.
7.00 М/ф.
7.30 М/ф.
8.00 Полезное утро.
8.40 По делам несовершеннолетних.
12.35 Д/ф «Ясновидящая».
14.30 Т/с «Пятая группа крови».
18.00 Женская форма.
19.00 Т/с «Дети Арбата».
20.55 Д/с «Бабье лето».
22.50 Одна за всех.
23.30 Мелодрама «Валентин и Валентина». (12+).
1.20 Мелодрама «Медовый месяц на одного». (США).
3.05 Т/с «Реставратор».
5.20 По делам несовершеннолетних.
6.00 М/ф.

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Удивительное утро.
10.00 X/ф «Дуэнья».
12.00 Д/ф «Городские легенды. Калининград. Теплопортация в неизвестность».
12.30 Д/ф.
13.30 X-Версии. Другие новости.
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями».
15.00 Мистические истории.
16.00-17.00 Д/ф «Гадалка».
17.30 Психосоматика.
18.00 X-Версии. Другие новости.
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30-22.05 Т/с «Кости».
23.00 X/ф «День Апокалипсиса». (США).
0.45 X-Версии. Другие новости.
1.15 Большая Игра. (18+).
2.15 X/ф «Царство гаргулий».
4.00 X/ф «Крестовые походы». (США).

пятница, 4 апреля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11.30 Местное время. Вести-Дагестан.
14.30 Местное время. Вести-Дагестан.
17.10 Вести - Северный Кавказ.
18.35 Мир Вашему дому
18.55 Дагестан спортивный
19.25 Махачкала.
19.35 Реклама.
19.40 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Поданги галамги заманги»
08.00 Обзор газеты «Хакыкьат»
08.15 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Мир природы»
09.45 «Оксоморон»
10.45 Д/ф «Краски души моей» из цикла «Культура и искусство Дагестана»
11.20 «Спасите детство»
11.55 Информационно-аналитическая программа «Все грани»
12.30 Время новостей Дагестана
12.50 TV-shop
12.55 Тележурнал «Скоро свадьба!»
13.40 Д/ф «Затерянные миры»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Т/с «Владыка морей» 44 с.
16.00 Мультфильм
16.20 TV-shop
16.30 Время новостей Дагестана

16.50 Д/ф «Зеркало» из цикла «Культура и искусство Дагестана»

17.20 Д/с «Мир природы»
18.15 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
19.55 Специальный репортаж
20.10 «Здоровье» в прямом эфире
20.50 Мультфильм
21.00 «Галерея искусств»
21.40 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Я-кубачинка»
22.00 Время новостей. Криминал
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Город молодых»
23.30 Т/с «Служба расследований»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Время обеда!»
12.55 «Дело ваше».
13.35 «Истина где-то рядом».
14.00 «Другие новости».
14.25 «Понять. Простить».
15.00 Новости.
15.15 «Они и мы».
16.10 «В наше время» (12+).
17.00 «Жди меня».
18.00 Новости.
18.45 «Человек и закон».
19.50 Телеигра «Поле чудес».
21.00 «Время».
21.30 «Голос Дети».
23.30 «Вечерний Ургант».
0.25 Х/ф «Ночь в музее».

2.25 Х/ф «Глаза змеи».
4.20 «В наше время». (12+).
5.15 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».
8.55 «Мусульмане».
9.10 «Киновойны по-советски».
10.05 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Местное время. Вести - Москва».
11.50 «Вести. Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Джамайка».
16.00 Т/с «Пока станица спит».
17.00 «Вести».
17.10 «Местное время. Вести - Москва».
17.30 Т/с «Личное дело».
18.30 «Прямой эфир».
19.40 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
21.00 «Поединок».
23.25 «Живой звук».
1.20 Х/ф «Детям до 16...»
3.10 Х/ф «Адвокат»

НТВ

6.00 «НТВ утроем».
8.40 Т/с «Возращение Мухтара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.55 «До суда».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Суд присяжных. Окончательный вердикт».
14.35 «Дело врачей».
15.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
16.00 «Сегодня».
16.25 «Прокурорская проверка».
17.40 «Говорим и показываем».
18.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
19.00 «Сегодня».

19.30 Т/с «Морские дьяволы. Судьбы».
23.35 Х/ф «Кома».
1.35 Детектив «Дело темное».
2.35 Т/с «Девятый отдел».
4.30 Т/с «Хвост».

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.30 Х/ф «Люди на мосту».
10.25 Д/ф «Василий Меркурьев. Пока бьется сердце».
11.10 «Петровка, 38».
11.30 «События».
11.55 Детектив «Когда не хватает любви».
13.40 Д/ф «Кирилл Мазуров. Цена своеволия».
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Наша Москва».
15.30 Х/ф «Большая перемена»
16.40 «Доктор И...»
17.15 «Петровка, 38».
17.30 «События».
17.50 «Тайны нашего кино». «Жестокый романс».
18.25 «Право голоса».
19.30 «Город новостей».

19.50 Т/с «Предлагаемые обстоятельства». «Белые лилии».
22.00 «События».
22.25 Приют комедиантов.
0.15 Х/ф «Вий».
1.50 Х/ф «Дачница».
3.45 Т/с «Исцеление любовью».

СТС

4.40 Т/с «Энциклопедия. Муравьи». (США).
6.00 М/с «Маленький принц». (6+).
6.25 М/с «Приключения Вуди и его друзей». (6+).
6.50 М/с «Пингвиенок Пороро». (6+).
7.00 М/с «Пакман в мире привидений». (6+).
7.30 М/с «Клуб Винкс - школа волшебниц». (12+).
8.00 6 кадров.
9.00 6 кадров.
9.30 6 кадров.
9.40 Дашей молодежи!
11.00 Боевик «Черная молния».
13.00 6 кадров.
13.30 Дашей молодежи!
14.00 Т/с «Кухня».
15.00 Т/с «Восьмидесятые».

16.00 Т/с «Воронины».
18.30 Т/с «Воронины».
19.00 Т/с «Кухня».
21.00 Кухня кухни.
21.30 Шоу Уральских пельменей. Вест апрель - никому.
23.00 Шоу Уральских пельменей. День смешного Валентина.

REN TV

0.20 Комедия «День радио».
2.20 Триллер «Челюсти».
4.45 Т/с «Своя правда».
5.40 Музыка на СТС.
5.00 Т/с «Афромосквич».
6.00 «Званый ужин».
7.00 «112».
7.30 «Свободное время».
8.30 «Новости 24».
9.00 «Великие тайны древних летописей».
12.00 «112».
12.30 «Новости 24».
13.00 «Званый ужин».
14.00 «Семейные драмы».
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!»
17.00 «Не ври мне!»
18.00 «Четыре свадьбы».
19.00 «112».
19.30 «Новости 24».
20.00 «Тайны мира с Анной Чапман: «Сахар».
21.00 «Странное дело: Тайные знаки».
22.00 «Секретные территории: Кто придумал антимир?»
23.00 «Смотреть всем!»
0.00 Т/с «Игра престолов». (США).
2.00 «Смотреть всем!»
2.50 Т/с «Игра престолов». (США).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 «Момент истины».
7.00 «Утро на 5». (6+).
9.35 «День ангела».
10.00 «Сейчас».
10.30 Боевик «Если враг не сдастся». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Т/с «Ермак».
13.35 Т/с «Ермак».
14.30 Т/с «Ермак».
15.30 «Сейчас».

16.00 Т/с «Ермак»
18.00 «Место происшествия».
18.30 «Сейчас».
19.00 «Правда жизни». Спецрепортаж.
19.35 Т/с «След. Смерть против смерти».

КУЛЬТУРА

20.15 Т/с «След. Отдай миллион».
20.55 Т/с «След. Благими намерениями».
21.30 Т/с «След. Сердечный приступ».
22.10 Т/с «След. Развод».
22.50 Т/с «След. Беспокойный покойник».
23.30 Т/с «След. Прочти и умри».
0.15 Т/с «След. Взрыв моста».
1.00 Т/с «След. Егерь и волки».
1.55 Т/с «След. Как в кино».
2.35 Т/с «Ермак».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.30 Канал «Евроныос».
10.00 Х/ф «Новости культуры».
10.20 Х/ф «Юность поэта».
11.55 Д/ф «Хор Жарова».
12.20 «Правила жизни».
12.50 «Письма из провинции». Русь мордовская.
13.15 Д/ф «Открывая Анкор заново». (Франция).
14.15 Д/ф «Писатель Борис Зайцев».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Х/ф «Станица Дальняя».
16.35 «Билет в Большой».
17.15 Д/ф «Гималаи. Горная дорога в Дарджилинг. Путешествие в облаках». (Германия).
17.30 «Вокзал мечты».
18.15 Д/ф «Планета Нины Ургант».
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Смехоностальгия».
19.45 «Искатели». «Загадка смерти Стефана Батория».
20.30 К 75-летию со дня рождения Г. Бориникова. «Эпизоды».
21.10 Х/ф «Наш дом».
22.45 «Линия жизни». М. Гулегина.
23.40 «Новости культуры».

0.00 Х/ф «Бабочки». (18+).
1.55 «Искатели». «Загадка смерти Стефана Батория».

ДОМАШНИЙ

2.40 Д/ф
6.30 Удачное утро.
7.00 М/ф.
7.30 М/ф.
8.00 Полезное утро.
8.40 М/ф.
10.10 Мелодрама «Зимняя вишня».
18.00 Д/с «Своя правда».
19.00 Мелодрама «Попытка Веры».
23.00 Одна за всех.
23.30 Мелодрама «Любовь из прошлого».
1.15 Комедия «Любовный менеджмент». (США).
3.00 Т/с «Реставратор». (Италия).
6.00 М/ф.

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.00 Удивительное утро.
10.00 Х/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки».
11.30 Д/ф «Городские легенды. Краснодар. Проклятие древних захоронений».
12.30 Д/ф «Таинственная Россия. Курганская область. Охота на русалку».
13.30 Х-Версии. Другие новости.
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями».
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями».
15.00 Мистические истории.
16.00-17.30 Д/ф «Гадалка».
18.00 Х-Версии. Другие новости.
19.00 Человек-невидимка.
20.00 Х/ф «Чарли и шоколадная фабрика».
22.15 Х/ф «Шкатулка проклятия». (США).
0.00 Д/ф «Загадки истории. Тайны королевств-девушечниц».
1.00 Европейский покерный тур. (18+).
2.00 Х/ф «Дж. Эдгар». (США).
5.00 Д/ф «Таинственная Россия. Курганская область. Охота на русалку».

суббота, 5 апреля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10:05 Реклама.
10:10 «Светофор». Встреча команд школ 26 и 42 г.Махачкалы.
10:25 Эфир памяти. О героической обороне Севастополя.
10:55 Реклама.
11:10 Местное время. Вести-Дагестан.
14:20 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «Здоровье»
09.35 «Город молодых»
10.10 «Галерея искусств»
10.40 Д/ф «Зеркало» из цикла «Культура и искусство Дагестана»
11.20 О здоровье ребенка в программе «Мой малыш»
12.00 «Галерея вкусов»
12.45 TV-shop
12.50 Х/ф «Принцесса цирка»
15.20 Д/ф «Жизнь в наследство»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Круглый стол»
17.45 Мультфильмы
18.10 «Вдохновение»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19.30 Время новостей Дагестана
19.55 Передача «Чистое сердце»
20.20 «Полифония»
22.30 Время новостей Дагестана

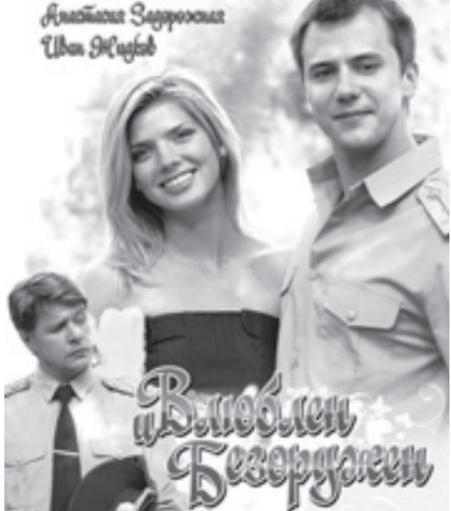
23.00 Х/ф «Лимонадный Джо»

00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Бесценная любовь».
8.00 «Играй, гармонь любимая!»
8.45 М/с «Смешарики. Новые приключения».
9.00 «Умницы и умники».
9.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Смак». (12+).
10.55 Д/ф «Жизнь как марафон». (12+).
12.00 Новости.
12.15 «Идеальный ремонт».
13.10 Д/ф «Соседские войны». (12+).
14.10 Х/ф «Спортлото-82».
15.55 «Голос Дети».
18.00 Новости.
18.15 Телеигра «Угадай мелодию». (12+).
18.45 «Клуб Веселых и Находчивых». Высшая лига.
21.00 «Время».
21.20 «Сегодня вечером».
23.00 «Что? Где? Когда?»
0.10 Х/ф «Сумерки. Сага. Рассвет. Фильм 1».
2.10 Х/ф «Трудности перевода».
4.00 Х/ф «Приключения Желтого пса».
5.25 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

4.50 Х/ф «Двойной обгон».
6.35 «Сельское утро».
7.05 «Диалоги о животных».
8.00 «Вести».
8.10 «Местное время. Вести - Москва».
8.20 «Военная программа».
8.50 «Планета собак».
9.25 «Субботник».
10.05 «Моя планета» представляет. «Собор Василия Блаженного». «Азорские острова. Курорт на вулкане».

11.00 «Вести».
11.10 «Местное время. Вести - Москва».
11.20 «Вести. Дежурная часть».
11.55 «Честный детектив».
12.25 Х/ф «Влюблен и безоружен».
14.00 «Вести».
14.20 «Местное время. Вести - Москва».
14.30 «Десять миллионов».
15.40 «Субботний вечер».
18.00 «Юрмала».
20.00 «Вести в субботу».
20.45 Х/ф «Человеческий фактор».
0.35 Х/ф «Александра».
2.45 «Горячая десятка».
4.00 Х/ф «Ехали в трамвае Ильф и Петров».

НТВ

5.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
7.25 «Смотр».
8.00 «Сегодня».
8.15 Лотерея «Золотой ключ».
8.45 «Их нравы».
9.25 «Готовим с Алексеем». «Собор Василия Блаженного».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога».

9.05 Х/ф «Три орешка для Золушки».
10.25 «Добро пожаловать домой!» (6+).
11.20 «Петровка, 38».
11.30 «События».
11.45 Х/ф «12 стульев».
14.30 «События».
14.45 Х/ф «12 стульев».
15.10 Комедия «Чудовище».
17.05 Детектив «Пять шагов по облакам».
21.00 «Постскриптум».
22.00 Т/с «Инспектор Линли». (Великобритания).
23.50 «События».
0.10 «Временно доступен». А. Градский.
1.15 Детектив «Когда не хватает любви».
3.00 Д/ф «Боль».
4.35 Д/ф «Игорь Костолевский. Расставаясь с иллюзиями».

СТС

6.00 М/ф «Тайна третьей планеты».
7.35 М/с «Пингвиенок Пороро». (6+).
7.55 М/с «Робокор Поли и его друзья». (6+).
8.30 М/с «Радужная рыбка».
9.00 М/с «Русалочка». (6+).
9.55 М/с «Том и Джерри».
10.25 Анимаци. фильм «Мухомор на Луну».
12.00 Т/с «Последний из магикан».
14.00 Т/с «Воронины».
16.00 Т/с «Кухня».
16.30 Т/с «Кухня».
18.00 Рецепт на миллион.
19.00 Анимаци. фильм «Добрыня Никитич и Змей Горыныч».
20.15 Х/ф «Тор». (США).
22.25 Т/с «Агенты Ш.И.Т.».
0.10 Вестерн «Железная хватка». (США).
2.15 Драма «Против течения». (США).
4.05 Т/с «Своя правда».
5.00 Т/с «В удар!»

REN TV

5.00 «Смотреть всем!»
5.30 Т/с «Закон мышеловки».
9.40 «Чистая работа». (12+).
10.30 «На 10 лет моложе».
11.00 «Представьте себе».
11.30 «Четыре свадьбы».

12.30 «Новости 24».
13.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
16.00 «Странное дело: Тайные знаки».
17.00 «Секретные территории: Кто придумал антимир?»
18.00 «Тайны мира с Анной Чапман: «Сахар».
19.00 «Неделя с Марианной Максимовской».
20.15 Х/ф «Гарри Поттер и Кубок огня». (США - Великобритания). (12+).
23.00 Х/ф «Гарри Поттер и Орден Феникса». (США - Великобритания). (12+).
1.40 Х/ф «Сокровище Гранд-Каньона». (США - Канада).
3.30 Х/ф «Ночной продавец».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

7.25 М/ф: «Дудочка и кувшинчик», «Коля, Оля и Архимед», «Последняя невеста Змея Горыныча», «Ивашка из дворца пионеров», «Петя и Красная Шапочка».
9.35 «День ангела».
10.00 «Сейчас».
10.10-17.40 Т/с «След. Беспокойный покойник».
18.30 «Сейчас».
19.00 Х/ф «Непобедимый»
20.05 Х/ф «Непобедимый»
21.00 Х/ф «Непобедимый»
22.00 Х/ф «Непобедимый»
23.00 Х/ф «Антикиллер 2»
0.00 Х/ф «Антикиллер 2»
1.00 Х/ф «Антикиллер 2»
1.55 Х/ф «Антикиллер 2»
2.55 Боевик «Если враг не сдастся». (12+).
4.30 Д/с «Живая история». «Фронт за линией фронта». (12+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроныос».
10.00 «Библейский сюжет».
10.35 Х/ф «Станица Дальняя».
12.00 «Большая семья». Ольга Будина. Ведущие Юрий Стоянов и Александр Карлов.

12.55 «Пряничный домик». «Русская вышивка: от креста до гипюра».
13.25 Д/ф «Клан Сурикат». (США).
14.10 «Красуйся, град Петров!» Павловский парк.
14.40 «Огненные струны». Канадское музыкальное шоу в Центральном концертном зале Китеченера.
16.05 К 65-летию Б. Плотникова. «Альбом есть памятник души...» Творческий вечер в МХТ им. А.П. Чехова.
17.15 Х/ф «Старец Паисий и я, стоящий вверх ногами».
19.20 Х/ф «Полустанок».
20.25 «Больше, чем любовь». В. Меркурьев и И. Мейерхольд.
21.05 «Романтика романса». Поют актеры театра и кино.
22.00 «Белая студия». Петер Штайн.
22.45 Х/ф «В порту». (США).
0.40 «Джем-5 с Д. Крамером». «Пако де Лусия и его группа».
1.55 «Легенды мирового кино». Зоя Федорова.
2.25 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым».
2.50 Д/ф «Уильям Гершель». (Украина).

ДОМАШНИЙ

6.30 М/ф.
8.00 Полезное утро.
8.30 М/ф.
9.20 Т/с «Она написала убийство». (США).
12.05 Мелодрама «Евдокия».
14.05 Спросите повара.
15.05 Мелодрама «Интердевочка». (СССР - Швеция).
18.00 Д/с «Своя правда».
19.00 Т/с «Великолепный век». (Турция).
22.45 «Одна за всех».
23.30 Комедия «Козанова».
2.55 Х/ф «Верное сердце».
4.40 Т/с «Реставратор».
5.45 «Одна за всех».
6.00 М/ф.

РАДИО

ИСЛЕН, 31-МАРТ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.35 «Хважамжам».
САЛАСА, 1-АПРЕЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Карчи Дагустан».
АРБЕ, 2-АПРЕЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар. Газетин обзор
12.30 «Вахт ва жегьилар».
ЖУЬМЯ, 4-АПРЕЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».
КИШ, 5-АПРЕЛЬ
10.43 «Гьафтедин нетижар».
10.50 Концерт.
ГЬЯД, 6-АПРЕЛЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа

ТВ-3

6.00 М/ф.
8.00 Х/ф «Освободите Вилли 2». (США). (6+).
8.30 М/ф.
10.00 Х/ф «Освободите Вилли 2: Новое приключение». (США).
12.00 Х/ф «10,5 баллов».
15.30 Х/ф «10,5 баллов: Апокалипсис». (США).
19.00 Х/ф «Разрушитель».
21.15 Х/ф «Адвокат дьявола». (США).
0.15 Х/ф «Мешок с костями». (США).
3.45 Х/ф «Саранча: восьмая кознь». (США).
5.30 Д/ф «Загадки истории. Жанна Дарк».

воскресенье, 6 апреля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

10:20 Местное время. Вести-Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
РГВК
07.00, 08.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
08.00 Мультфильмы
08.50 Тележурнал для детей «Хочу все знать»
09.00 Х/ф «Лимонадный Джо»
10.50 «Полифония»
12.55 TV-shop
13.05 «Наши дети»
13.30 «Красота 05.ru»
14.10 Х/ф «Свадьба с приданым»
16.20 TV-shop
16.30 «Прогулки по музею»
17.20 «Галерея вкусов»
18.05 Д/ф «Два орла»
19.00 «Служа Родине»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 Новости на английском «7 news»
20.10 Х/ф «Белые росы»
21.50 «Человек и право»
22.50 Концерт дагестанской музыки
01.00 Почный канал
ПЕРВЫЙ
6.00 Новости.
6.10 Т/с «Бесценная любовь».

8.10 «Армейский магазин».
8.45 М/с «Смешарики. Пинкод».
8.55 «Здоровье».
10.00 Новости.
10.15 «Непутевые заметки».
10.35 «Пока все дома».
11.25 «Фазенда».
12.00 Новости.
12.15 Х/ф «Обратная сторона полуночи».
15.15 Д/ф «Евгений Леонов. Страх одиночества».
16.10 Х/ф «Полосатый рейс».
17.50 Новости.
18.00 «Точь-в-точь».
21.00 Воскресное «Время».
22.00 Х/ф «Сумерки. Сага. Рассвет. Фильм 2».
0.00 Х/ф «Телефонная будка».
1.30 Х/ф «Рамона и Бизус».
3.25 «В наше время». (12+).
4.20 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.40 Х/ф «34 скорый».
7.20 «Вся Россия».
7.30 «Сам себе режиссер».
8.20 «Смехопанорама».
8.50 «Утренняя почта».
9.30 «Сто к одному».
10.20 «Местное время. Вести - Москва». Неделя в городе.
11.00 «Вести».
11.10 «Смеяться разрешается».
12.40 Х/ф «Печали-радости Надежды».
14.00 «Вести».
14.20 «Местное время. Вести - Москва».
14.30 Х/ф «Печали-радости Надежды».

17.00 «Один в один».
20.00 «Вести недели».
21.30 М. Жванецкий. Юбилейный концерт.
23.30 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым».
1.20 Комедия «Отдамся в хорошие руки».
3.35 «Комната смеха».

НТВ

6.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
8.00 «Сегодня».
8.15 Лотерея «Русское лото плюс».
8.45 «Их нравы».
9.25 «Едим дома».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Первая передача».
10.55 «Чудо техники». (12+).
11.25 «Поедем, поедим!».
12.00 «Дачный ответ».
13.00 «Сегодня».
13.20 СОГАЗ - Чемпионат России по футболу 2013/2014 «Зенит» - «Рубин».
15.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
16.00 «Сегодня».
16.15 «Следствие вели...».
17.15 «Очная ставка».
18.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю».
19.00 «Сегодня. Итоги».
19.50 Х/ф «Мертвое сердце».
23.35 Мелодрама «Отцы».
1.30 «Школа злословия». Владимир Любаров.
2.15 Детектив «Дело темное».
3.10 Т/с «Девятый отдел».
5.05 Т/с «Хвост».

ТВЦ

5.15 М/ф «Сказка о рыбаке и рыбеке».
6.05 Х/ф «Три орешка для Золушки».
7.25 Х/ф «Самый Сильный».
8.45 «Фактор жизни». (6+).
9.20 Х/ф «Вий».
10.55 «Барышня и кулинару».
11.30 «События».
11.45 Комедия «Баламут».
13.30 «Смех с доставкой на дом».
14.20 «Приглашает Б. Ноткин». П. Гагарина.
14.50 «Московская неделя».
15.20 Х/ф «Лабиринты любви».
17.05 Д/ф «Битвы божьих коровок».
21.00 «В центре событий».
22.00 Т/с «Инспектор Морс».
23.55 «События».
0.15 Комедия «Чудовище».
2.15 Д/ф «Жизнь на понтах».
3.50 Д/ф «Политика на четырех лапах».
4.40 «Осторожно, мошенники!».
5.10 Т/с «Энциклопедия. Слонь». (США).

СТС

6.00 М/ф
8.30 М/с «Радужная рыбка».
9.00 Гав-Стори.
9.30 Т/с «Последний из магиян».
11.00 Снимите это немедленно!
12.00 Успеть за 24 часа.
13.00 Рецепт на миллион.
14.00 6 кадров.
14.45 Анимационный фильм «Добрыня Никитич и Змей Горыныч».
16.00 6 кадров.
17.25 Х/ф «Тор».

19.35 Шоу Уральских пельменей. Борода измята.
21.00 Триллер «Иллюзия обмана».
23.05 Шоу Уральских пельменей. Борода измята.
0.25 Т/с «Неформат».
2.25 Комедия «Ну что, приехали?» (США).
4.15 Т/с «Своя правда».
5.10 Т/с «В ударе!».
5.40 Музыка на СТС.

REN TV

5.00 Т/с «Настоящие».
12.30-20.40 Х/ф «Гарри Поттер и Принц-полукровка».
23.30 «Репортерские истории».
0.00 «Неделя с Марианной Максимовской».
1.15 «Смотреть всем!».
2.15 «Представьте себе».
2.45 Х/ф «Будь круче». (США).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 М/ф
10.00 «Сейчас».
10.10 «Истории из будущего».
11.00-13.10 Т/с «Детективы. Отречение».
13.45-16.10 Т/с «ОСА».
17.00 «Место происшествия. О главном».
18.00 «Главное».
19.00-22.05 Х/ф «Кремль. Освобождение».
23.05 Драма «Бумер 2».
1.20 Боевик «Отражение».
3.10 Х/ф «Частное лицо».

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроныюз».
10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфирировым».

10.35 Х/ф «Осторожно, бабушка!».
11.55 «Легенды мирового кино». Фаина Раневская.
12.25 «Россия, любовь моя!» Ведущий Пьер Кристиан Броше. «Обряды берсермян».
12.50 «Гении и злодеи». Эрнст Гофман.
13.20 Д/ф «Я видел Улара».
14.00 «Пешком...» Москва студенческая.
14.30 «Что делать?».
15.15 «Пако де Лусия и его группа».
16.15 Д/ф «Вальпарайсо. Город-радуга».
16.30 «Кто там...».
17.05 Д/ф «Чадар: связь миров». (Франция).
18.00 Итоговая программа «Контекст».
18.40 «Искатели». «Люстра купцов Елисеевых».
19.30 К юбилею киностудии «Мосфильм».
19.45 Х/ф «Коммунист».
21.30 «Больше, чем любовь». Е. Урбанский.
22.15 Спектакль «Ричард III».
0.50 Х/ф «Полустанок».
1.55 Д/ф «Клан Сурикат».
2.40 Д/ф «Иезуитские поселения в Кордове и вокруг нее. Миссионерская архитектура».

ДОМАШНИЙ

6.30 М/ф.
7.00 М/ф.
7.30 М/ф.
8.00 Полезное утро.
8.30 М/ф.
9.10 Главные люди.
9.40 Т/с «Она написала убийство». (США).

11.35 Х/ф «Зорро». (Франция - Италия).
14.00 Мелодрама «Попытка Веры».
18.00 Д/с «Своя правда».
19.00 Мелодрама «Королек - птичка певчая». (Турция).
21.10 Мелодрама «Бомжица».
23.00 Одна за всех.
23.30 Мелодрама «Бомжица 2».
1.25 Боевик «Цыганский король». (США).
3.30 Т/с «Ресторатор». (Италия).
5.45 Одна за всех.
6.00 М/ф.

ТВ-3

6.00 М/ф.
9.30 Х/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки».
11.00 Х/ф «Снежная королева».
12.45 Х/ф «Чарли и шоколадная фабрика».
15.00 Х/ф «Шкатулка проклятия». (США).
16.45 Х/ф «Разрушитель».
19.00 Х/ф «Воздушная тюрьма». (США).
21.30 Х/ф «Долгий поцелуй на ночь». (США).
0.00 Х/ф «Адвокат дьявола».
3.00 Х/ф «Типа крутые легавые».
5.30 Д/ф «Загадки истории. Король Артур».

СПОРТ с 31 МАРТА ПО 6 АПРЕЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

5.00 Х/ф «Господа офицеры: спасти императора».
7.00 «Живое время. Панорама дня».
8.50 «24 кадра».
9.20 «Наука на колесах».
9.50-10.55 «Наука 2.0». Большой скачок. Магниты
11.25 «Моя планета». Школа выживания. Адыгея.
12.00 «Большой спорт».
12.20 Х/ф «Марш-бросок. Особые обстоятельства»
15.45 «24 кадра».
16.15 «Наука на колесах».
16.45 «Большой спорт».
16.55 Хоккей. КХЛ. 1/2 финала конференции «Восток».
19.15 Х/ф «Шпион».
22.30 «Большой спорт».
23.00-0.05 «Наука 2.0». Большой скачок. Магниты
0.35 «Моя планета». Школа выживания. Адыгея.
1.05 «24 кадра».
1.35 «Наука на колесах».
2.10 «Угрозы современного мира». Авиация.
2.40 «Угрозы современного мира». Атомная альтернатива.
3.10 «Диалоги о рыбалке».
3.40 «Язь против еды».
4.10 «Наука 2.0». ЕХперименты».

0.05 «Наука 2.0». Большой скачок. Почему мы смеемся?
0.35 «Моя планета». Страна.гу. Удмуртия.
1.10 «Диалоги о рыбалке».
1.40 «Язь против еды».
2.10 «Наука 2.0». Основной элемент». Горном рисика.
3.05 «24 кадра».
3.35 «Наука на колесах».
4.05 «Наука 2.0». Непростые вещи. Шина.
4.35 «Моя рыбалка».

СРЕДА

4.45 Х/ф «Звездочет».
7.00 «Живое время. Панорама дня».
8.50 «Диалоги о рыбалке».
9.20 «Язь против еды».
9.50 «Наука 2.0». Основной элемент. Лавины.
10.25 «Наука 2.0». Непростые вещи. Ключка и шайба.
10.55 «Наука 2.0». ЕХперименты. Вездеходы.
11.25 «Моя планета». За кадром. Шри-Ланка.
12.00 «Большой спорт».
12.20 Х/ф «Земляк».
15.25 Биатлон.
16.20 «Большой спорт».
16.55 Биатлон.
19.25 Хоккей. КХЛ. Финал конференции «Запад». Прямая трансляция.
21.45 Смешанные единоборства. Bellator. Александр Шлеменко (Россия) против Брендана Уорда (США).

ЧЕТВЕРГ

4.45 Х/ф «Звездочет».
7.00 «Живое время. Панорама дня».
8.50 «Полигон». Спасение подводной лодки.
9.20 «Полигон». Окно.
9.50-10.55 «Наука 2.0». Основной элемент. Как мы видим цвет.
11.25 «Моя планета». Человек мира. Фиджи.
12.00 «Большой спорт».
12.20 «Диалоги о рыбалке».

СУББОТА

5.00 Смешанные единоборства.
7.00 «Большой спорт».
7.55 Биатлон. Чемпионат России. Гонка патрулей. Мужчины.
9.30 «Большой спорт».
10.25 Биатлон. Чемпионат России. Гонка патрулей. Женщины.
12.00 Биатлон. Гонка чемпионов. Прямая трансляция из Москвы.
18.30 «Большой спорт».
18.55 Формула-1. Гран-при Бахрейна. Квалификация.
20.05 Х/ф «Смертельная схватка».
23.35 «Большой спорт».
0.00 Профессиональный бокс.
2.20 «Наука 2.0». Большой скачок. Магниты.
3.20 Хоккей. КХЛ. Финал конференции «Восток».

ВОСКРЕСЕНЬЕ

5.20 Х/ф «Викинг».
7.00 «Большой спорт».
7.20 «Моя рыбалка».
8.00 «Язь против еды».
8.30 «Большой спорт».
8.55 Биатлон. Чемпионат России. Командная гонка. Мужчины.
9.40 «Полигон». Спасение подводной лодки.
10.10 «Большой спорт».
10.20 «Российский керлинг. Шахматы на льду».
10.55 Биатлон. Чемпионат России. Командная гонка. Женщины.
11.40 «Большой спорт».
11.50 «24 кадра».
12.20 «Наука на колесах».
12.50 «Рейтинг Баженова». Война миров.
13.25 «Рейтинг Баженова». Могло быть хуже.
13.55 Вольебол. Чемпионат России. Мужчины. «Локомотив» (Новосибирск) - «Динамо» (Москва). Прямая трансляция.
15.45 «Большой спорт».
16.25 Х/ф «Мы из будущего».
18.45 Формула-1. Гран-при Бахрейна.
21.15 Х/ф «Мы из будущего 2».
23.10 «Большой спорт».
23.30 Смешанные единоборства.
0.00 «Большой спорт».
0.15 «Наука 2.0». Непростые вещи. Английский чай.
0.50 «Наука 2.0». На пределе.
1.50 «Моя планета». Вершины России.

ТНТ с 31 МАРТА ПО 6 АПРЕЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00 М/с
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Х/ф «Мгновения Нью-Йорка». (12+).
13.30, 14.00 Т/с «Универ». (14.30, 15.30, 16.00, 16.30, 17.00, 17.30, 18.00, 18.30, 19.00, 19.30, 20.00 Т/с «Универ. Новая общага». (16+).
15.00, 20.30 Т/с «Дружба народов». (16+).
21.00 Х/ф «Привычка расставаться». (16+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката» Спецвключение. (16+).
0.30 Х/ф «Информатор!»
2.40 Х/ф «Дитя с Марса».
4.45 Т/с «Следы во времени». (16+).
5.40 Т/с «Под прикрытием 2». (16+).

ВТОРНИК

7.00 М/с
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Х/ф «Привычка расставаться». (16+).
13.30, 14.00 Т/с «Универ». (14.30, 15.00, 16.00, 16.30, 17.00, 17.30, 18.00, 18.30 Т/с «СашаТаня».
21.00 Х/ф «50 первых поцелуев». (12+).
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката» Спецвключение. (16+).
0.30 Х/ф «Я - Сэм». (16+).
3.05 Т/с «Следы во времени». (16+).
3.50 Т/с «Пригород 2». (16+).
4.15, 4.40 Т/с «Джоуи». (16+).
5.10 Т/с «Под прикрытием 2». (16+).
6.00 «Школа ремонта». (12+). Среда
7.00 М/с
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 Х/ф «50 первых поцелуев». (12+).
13.30, 14.00 Т/с «Универ». (14.30, 15.00, 16.00, 16.30, 17.00, 17.30, 18.00, 18.30 Т/с «Универ. Новая общага». (16+).
15.00, 20.30 Т/с «Дружба народов». (16+).
15.30, 16.00, 16.30, 17.00, 17.30, 18.00, 18.30 Т/с «Интерны».

ПОНЕДЕЛЬНИК

21.00 Х/ф «Мальчишкам это нравится». (16+).
23.00 «Дом 2. Город любви».
0.00 «Дом 2. После заката» Спецвключение. (16+).
0.30 Х/ф «Джинсы-талисман 2». (16+).
2.55 Т/с «Следы во времени». (16+).
3.35 Т/с «Пригород 2». (16+).
4.05, 4.30 Т/с «Джоуи».
4.55 Т/с «Под прикрытием 2». (16+).
5.45 «Школа ремонта».

ЧЕТВЕРГ

7.00 М/с «Пингвины из Мадагаскара». (12+).
7.30 М/с «Бен 10: Омниверс». (12+).
7.55 М/с «Губка Боб Квадратные штаны». (12+).
8.25 М/с «Турбо-Агент Додли». (12+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов».
11.30 «Мальчишкам это нравится». (16+).
13.30, 14.00 Т/с «Универ». (14.30, 15.00, 16.00, 16.30, 17.00, 17.30, 18.00, 18.30 Т/с «Реальные пацаны». (16+).
21.00 Х/ф «Из 13 в 30».
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+).
0.00 «Дом 2. После заката» Спецвключение. (16+).
0.30 Х/ф «Блокбастер 3D».
2.30 Т/с «Следы во времени». (16+).
3.10 Т/с «Пригород 2». (16+).
3.40, 4.05 Т/с «Джоуи».
4.35 Т/с «Под прикрытием 2». (16+).
5.25 «Школа ремонта».
6.20 «Саша + Маша. Дайджест».

ПЯТНИЦА

7.00 М/с «Пингвины из Мадагаскара». (12+).
7.30 М/с «Бен 10: Омниверс». (12+).
7.55 М/с «Губка Боб Квадратные штаны». (12+).
8.25 М/с «Турбо-Агент Додли». (12+).
9.00 «Дом 2. Lite». (16+).
10.30 «Битва экстрасенсов». (16+).
11.30 Х/ф «Из 13 в 30».
13.30, 14.00, 15.30, 16.00, 16.30, 17.00, 17.30, 18.00, 18.30 Т/с «Универ». (16+).

Программа газурайди - Насима Велибегова

Къе Театрдин международный югъ я Гьалар хъсанарунин къайгъуда

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

ТЕАТР! Искусстводал рик алай гьар са кас патал гьикъван хвешивални умудлувал ава и гафуна! Чи милли театр им тамашачийриз чи тарих къалурзавай рикер экуъ ва михъи ийиз куьмекзавай культурадин макан я. Лезги театрдин коллективди вичин тарихда гьам шегъерин, гьам хуьрерин тамашачийриз и рекъяй гьакъи-сагъвилелди къуллугъна ва къуллугъни хъийдайдак чна умуд кутазва. Эхиримжи йисара и жигъетдай театрдин коллективди, бязи себебриз килигна, са акъван хъсан вахтар кечирмишзава.

Алай йисуз Лезгийрин Стал Сулейманан тварунихъ галай госмуздрамтеатрдин къилин режиссёрвилдин къуллугъдал вичин вири уьмуьр театрдин бахшнавай Дагъустандин халкъдин артист Мирзеебег Къадирович МИРЗЕБЕГОВ тайинарнава. И мукъвара зун лезги театрдин къилин режиссердин патав фена. Чи арада агъадихъ галай суьгъбет киле фена.

■ Мирзеебег Къадирович, квец цийи къуллугъ мубаракрай. Уьлкведа 2014-йис Культурадин йис яз малумарнава. Адет хъанвайвал, квец къвалахдин план министерстводай ракурзавайди чаз чизва. Чаз гьакъни чизва, милли культурадин центр авачирвилей пландилай гьейри, театрдин коллективдин хиве чи культурадинни искусстводин машгъур деятелрин, шаиррин, артистрин юбилеяр тухунин везифани гьатнавайди. Иниз килигна, алатай йисан къвалахдин нетижайрикой, Культурадин йисуз вилик акъвазнавай везифайрикой ва абур къилиз акъудун патал коллективдин мумкинвилерикай лагъанайтла кванзавай.

- Бязи себебар аваз эцигна кванзавай вири тамашаяр эцигиз хъаначтани, алатай йисан къвалахдин нетижаяр писбуур хъанвач.

Тамашачийриз къуллугъ авунин план саки ацурна. Тамашайрилай гьейри, Лезгийрин театрдин коллективди тамашачийриз "Саламалейкум, Цийи йис" тамаша-концерт, 8-Мартдин сувариз "Дишегълияр, квец", "Яран сувар", Дагъустандин халкъдин шаир Стал Сулейманан 144 йис тамам хъуниз талукъарнавай мярекатар гъазурна, къалурна.

2013-йисуз лезги литературадин классик Етим Эминан, Дагъустандин халкъдин шаирлар тир Хуьруьгъ Тагъиран, Ханбиче Хаметовадин, РД-дин халкъдин артист Мамед Мамедован юбилейриз талукъ яз, "Чи тебрикар" лишандик кваз театрламышнавай махсус программаяри гъазурна къалурна.

Театрдин актерри республикадин метлеб авай юбилейдин мярекатрани активдаказ иштиракна. Ингъе абур:

- "Просвещение" фондунин Президент М.А.Абдулкеримован 80 йис.

- Дагъустандин халкъдин писатель Х.Авшалумован 100 йис.

- Дагъустандин халкъдин шаир Ш.Э. Мурадван 100 йис.

Уьлкведа Культурадин йис яз малумарнавай 2014-йис Дагъустандин культурадин машгъур ксарин юбилейралдини девлетлу я. Чна XX асирдин Гомер С. Сулейманан 145 йисан, театрдин бинедилай артистар хъайи М.Къухмазован 100 йисан ва Ш.Къухмазовадин 90 йисан, РСФСР-дин лайихлу артист А.Магъсудован 80 йисан ва РД-дин халкъдин артист И.Рамазанован 70 йисан юбилейриз талукъ мярекатар гъазурна патални къвалахда.

сан юбилейриз талукъ мярекатар гъазурна патални къвалахда.

Январдин вацра РФ-дин лайихлу артист А.Гъабиеван яратмишунрин вечер тухвана, чи худсоветди Ф.Беделован "Аюхар" (режиссер М. Мирзеебег) тамаша къабулна. Ам чна тамашачийриз къалурзава.

Алай йисуз Лезгийрин театрдин коллективди, уьмуьрда жезвай цийи вакиайриз килигна, къвалахдай къайдаяр дегишарна кван жезва. Коллективдихъ ихътин игътияж ава.

Коллективдин яратмишунрин къвалахда хъсанвилер дегишвилер хъанватлани, театрдин коллективдин члехи ва жегил несилдин алакъаяр мягъкемарунин къвалах даварун лизим я. Пешекаррин патахъай рахайтла, драмадин 33 артисткай анжах 13 касдиз высший театральный образование, 5 касдиз юкъван пешекарвилдин ва 2 касдиз юкъван образование ава. И мукъвара чна бажарагъ авай, вузар акъалтарнавай жегил къуд-вад кас актерар яз мадни къвалахал къабул хъувунва.

■ Алай йисан репертуардикай кве гаф лагъанайтла кванзавай.

- Эхиримжи квед-пуд йисуз, театрда авай гьалариз килигна, чаз пар квай драматургиядал машгъул жедай мумкинвал хъанач. А йисара чна къемедаяр, водевилар, яни регъят, шейэр эцигна. Исаятда за, театрдин коллективдин къвалах хъсан патахъди дегиш хъунин умуд кутазва. Вилик квай планар члехибур я. Алай йисуз пландин бинедаллаз Х.Хаметовадин "Марфадин стлар" тамаша-композиция, А.Ширванзедедин цийи килелай эхцигзавай "Намус" драма, А.Исмаилован "Пуд югъ" драма, аялар патал Х.Гъапуорован "Суьгъурдин багъ" хкет ва маса тамашаяр эцигда. Лезгийрин театрда авай режиссер са зун я. Тайинарнавай планар уьмуьрдиз кечирмишун патал чна алай йисуз тамашаяр эцигиз Дагъустандин театрай, гьакъни Россиядин регионрай режиссерар тир Изумруд Селимгереевадиз, Мавлет Тулпароваз, Москвада къвалахзавай Казбеказ ва масабуроз теклифда. Меслят хъанвайвал, абур чи сегънеда тамашаяр эцигда. Заз чиз, къвалахда дегишвилер хъун хъсан я. Гьар са режиссердихъ вичин хатт ава. Садаз-садан тежриба аквада, ида актерин яратмишунар цийи патахъай ачухуниз тасъирда ва абурун яратмишунрин цийи сергъятар ачухда.

Театрдин гележегдин пландик Нариман Ибрагъимован "Гъакимрин папар", Георгий Хугаеван "Зи папан гъуьл" ва маса пьесаяр эцигунни ква.

■ Эцигзавай тамашайрин ери хъсанарун ва драматургрия галаз яратмишунрин алакъаяр гегъеншарун патал вуч ийизва?

- Драматургрия галаз яратмишунрин алакъаяр хуьнин къвалахди истемийшда: - къвалахдин ери хъажун, машгъур режиссеррихъ галаз тежрибадин

рекъяй къвалах тухун, яратмишунрин лаборатория арадал гъун.

■ Къвалахда гьалтзавай четинвилер авани? Дараматда коллективдиз къвалахдай къулай шартлар арадал гъиз хъанвани?

- Четинвилерикай рахайтла, абур авачизни туш. Чи къвалахда гьалтзавай четинвилерикай сад Киблепатан Дагъустандин районрин члехи пай хуьрера клубар амуьк тавун я. Клубар тахъайла, чавай анриз физ жезмач, иниз килигна, планарни ацуриз четин жезва. Чаз амуькзавайди тамашаяр шегъерра къалурун я.

Квед лагъай четинвал - им театр-дихъ вичин автобус тахъун я. Пар ялдай автотранспортни къайдадик квач. Ингъе и йикъара чун, "газлар" къуна тамаша къалуриз Къурагъиз фена. Анай чаз хъайи пул вири "газларин" иесийриз гана. Чун са куьникайни хъанач.

Театрди я микрофонар, я музыкадин аппаратура авач. Алай аямдин электронный-техникадин ва музыкадин тадаракар авачир театрдивай къенин йикъан истемийшунриз жаваб гуз жедач. Чахъ жуван музыкадин студиядин патахъайни игътияж ава. Лезги театрдин дараматда пардал чимивал гудай системади лап зайифдиз къвалахзава.

Дараматдин къавар татугай гьалда ава. Марф къванмазди къенепатаз тилирин сел къезва. Гьам цлар, гьамни материалар къеживза.

Дербент шегъердин кил Имам Яралиева, алай йисан эхирдалди дараматдин къавни ремонт ийидайди ва чими ийидай системани къайдадик кутада лагъана гаф ганва.

■ Мирзеебег Къадирович, куьне винидихъ гъай рекъемриз килигайла, бязи актеррихъ юкъван махсус образованини авач. Къилин образование авай актеррин яш 60 йисалай алатнава. Театрдин гележег фикирда къуна, бажарагъ авай жегъилар жагъурна, абур режиссервилдин, актервилдин пешейрай келиз вузриз ракурдай мумкинвилер авачи?

- Гьелбетда, жегъилар театрди желб авун патал къвалах тухвана кванзава. Эхъ, коллективдин са пай вини яшара авайбур я. Гъа жигъетдай зунни. Алай вахтунда чи коллективда жегъилар ава. Абур гзаф хъанайтла, мадни хъсан тир.

Гьелелигда чна авай жегъилрихъ галаз сад-кве йисуз къвалах тухузва. Абурукай са къадарбур, келиз Москвадиз, Санкт-Петербургдаиз ракурдай мумкинвилер чахъ ава.

Дагъустандин госуниверситетда актервилдин факультет кардик ква. Дагъустандин культпросветколледждани актервилдин отделение ава.

Театрдин гележег фикирда аваз, чна ина аялрин студия ахъайнава. Школайра драматический кружокра, искусствуйрин школайра, театральный отделенийра чирвилер къачузвай аялрикой бажарагълубур хъагъунин рекъяй къвалах тухузва. Адан метлеб режиссервилдин, актервилдин бажарагъ авай аялар жагъурна, абур яратмишунрин вузрик экечун патал гъазурун я.

РД-дин культурадин министерстводи киле Имам Музамудинович Яралиев аваз тешкилнавай Попечителрин советдин куьмекдалди ва хъсан гьалар арадал атуни, зун агъунва, чавай чи вилик акъвазнавай везифаяр тамариз ва яратмишунрин дережаяр хъажиз жеда.

■ Итижлу суьгъбетдай чухсагъул. Лезги театрдин коллективдихъ члехи агалкъунар хъун чи мурадни я.

"Аюхар" - меркезда цийи тамаша

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И МУКЪВАРА Махачкъалада, Максим Горькийдин тварунихъ галай Урусрин драмтеатрдин Гъевчи залда Лезгийрин Стал Сулейманан тварунихъ галай госмуздрамтеатрдин артистри Фируз Беделован "Аюхар" твар алай тамаша къалурна. Им автордин сад лагъай пьеса туш сегънеламийшай, икъван члвалди "Димая" ва «Часпар» тамашачийри хушдаказ къабулна.

Къуд паюникай ибарат "Аюхар" пьесадин режиссёр-постановщик РД-дин халкъдин артист Мирзеебег Мирзеебег, режиссёрдин куьмекчи РД-дин халкъдин артист Мамед Мамедов я. Санлай тамашада алай девирда чак къалабулук кутазвай са шумуд месэла къарагъарзава: халкъдин ацукъун-къарагъун, халкъдин медениятдинни эдебиятдин дережа, эдебдинни ахлакъдин ивирар авай гьал.

Сад лагъай шикилда чун вакиа киле физвай чкадихъ галаз танишарзава: Нарын-къеледин цлан клане авай чкадин шикил сегъне тирвал экъа хъанва. Инаг алай аямда муьдиз элкъвенвай къаш-къамат члагурдай салон тирди алкърнавай доскадай аквазва. Ина аюхрал алай пек-парталриз тамашиз инсанар къезва: дишегълиярни, итимарни. Салондин администра-

торди (М.Мурадханова) абуруз аюхрал алай пек-партал къалурзава. Аюхри чеб тухузвай тегъердалди, алай пек-парталдалди... авторди алай аямда инсанрин эдеб-ахлакъ авай дережа раижзава. Зи фикирдалди, и ролра къугъвай Гимиш Бикедилай (РД-дин лайихлу артистка Фаризат Зейналова), Къизил Бикедилай (Эльмира Къараханова), гьакъи жегъил актрисайрилайни чпин везифаяр къилиз акъудиз алакъна.

Келунрикой, къвалахдикай кил къакъудзавай, телефон, Интернет недайдазни-хъвадайдаз элкъвенвай жегъилар чаз тимиьл аквазвани!? Ахътинбурукай сад тир Къекъела (Валерий Сулейманов) залда ацукънавайбур тимиьл хъуьруьрнач, жегъилдин киле авайди смартфонни Интернет я, талабзавайди - пул. Дугъриданни, В.Сулейманова вич сегънеда тухузвай къайда - тегъер тариф авуниз лайихлу тир. Къекъелан буба, салондин иеси Кабаш (РД-дин халкъдин артист Ибрамхалил Рамазанов), ам гьакъи экстрасенни я. Шарлатанвилелди пул къазанмишзавай адан фикирар лагъайтла, вичин хъиз мехъерар авуникай, члехи пуларин иеси хъуникай я.

Тамашада мифологиядин элементрикайни гегъеншдаказ менфят къачунва. Икк, цаваривай виликан девирдин са шумуд жегъил чилел хтун талабайла, и кар къилиз акъатзава. Цаварилай Албаниядин пачагъдин аскер авай сандух аватзава. Фикирар анжах са пулуникай тир Кабашаз ам кулакдин хва хъиз ава, адавай пул гина чуьнуьхнаватла чирун талабзава. Сакасаз "цийи девирдин" аламатрикай хабар авач. Адаз телефон, смартфон, карта... сад лагъай сефер яз ван жезвай гафар я. Тамашада Сакасан ролда къугъвай Казбек Думаеван, адан кланиди тир Экверан - артистка А. Керимовадин - гъунаррилайни тамашачияр рази яз амуькна. Меркездин агъалийриз тамаша бегенмиш хъана, абур сегънедал экечлай артистриз яргъалди капар яна. Лезги театрдин киле авай ксариз тамашачийрин патай са гъевчи теклиф гуз кванзава: тамашадин эхирдай ролар тамамарай артистрихъ галаз танишарунин адет квадар тавун.

Югъур хъурай!

Ахцегърин хуьрйя тир Рамидинан хва СУЛЕЙМАНОВ Сулейман 1995-йисуз Къизилюрт шегъерда дидедиз хъана. Гъеле Ахцегърин школада гъевчи классра клелзамаз хайи литературадал, члалал ашукъ хъайи ам, члехи классриз акъатайла, вичин къелем шииратда ахтармишунув эгечна.

Алай вахтунда ДГУ-дин РДО-дин къвед лагъай курсуна клелзавай ада лезги ва урус члаларалди шиирар кхъизва. Абурун писхъсан терефрикай зун инал рахадач. Къимет къуй клелзавайбуру чпи гурай. Амма 19 йисан яшда авай жавандин къелемдикай хкатнавай шиирра авай са бязи фикрар за аннамишна: Сулейман шиирвиллин гъакан твар патал майдандиз экъечнавач. Адаз Аллагъди шиирвиллин пай ганва.

Сулеймана мукъвал-мукъвал шииратдин межлисра, совещач

нийра иштиракзава. И мукъвара Москвада къиле феи са межлиса иштиракдайла адаз РД-дин Къил Рамазан Абдулатиповахъ галаз гуьруьшмиш жедай мумкинвал хъана. Жегил автордин рикле авай гъиссерин къизгъинвал, къастарин экуьвал акурла, Рамазан Гъажимурадовича Сулейманаз

вичин пуд ктаб пишкешна ва гележегда адахъ еке агалкъунар хъана кланзавайди лагъана. А мярекатдал Москвадин писателрин Союздин къил Сергей Филатовани Сулейманан яратмишунриз лайихлу къимет гана.

Къейд ийин, жегил авторди вичиз Ахцегъви лагъай тахаллус къачунва. Чи машгъур шаир, камалъгли Сулеймана вичин жавагъирралди Стлалар вири дуьнья-диз машгъур авурвал, къуй, жегил Сулейман, ви къелемдикайни Ахцегърин магъал вири махлу-къатдиз раиждай жавагъирар хкатрай. Шииратдин гъуьлел цийиз пайда хъанвай ви гимидикай садрани илгъамдин шагъвар кими тахъурай! Ваз югъур хъурай!

Муса АГЪМЕДОВ,
Дагъустандин халкъдин шаир
Юсуп Хаппалаеван тварунихъ
галай премиядин лауреат

Ахцегъви СУЛЕЙМАН

МетПерилай къарагъин

Къван хъухъ шехъна, дуьнья агъу,
зиндан я,
Девлетлудаз женнет хътин
бустан я,
Фана дуьнья, асланар къе
пашман я,
Чакъалрини шадвалзава
винел ви!

Фана дуьнья, таб-гилле къе
ширин я,
Чун гадариз кланзавай фур
дерин я,
Амма килиг, халкъар гъикъван
секин я,
Къуьлиз-хъуьрез къегъалар я
винел ви.

Дуьнья килиг, муьгъуббат къез
элкъевезва,
Инсандин рикл тек гъарамрихъ
къекъевезва,
Ичкидин ни сивихъай къевез
хъуьрезва,
Намус, гъейрат аламатла
винел ви?

Чирвилерин багъдикай сад ктаб я,
Къе инсандиз ам ахъаюн азаб я,
Я халкъ патал рахадач мез,
клараб я,
Гъикъван дуьнья, чун зайиф хъуй
винел ви?

Гъажи Давуд, Мегъамед ал Ярагъи,
Риклел хкин, метПерилай
къарагъин,
Ша веледриз милли бегъер
агагъин,
Ахпа, дуьнья, гъахъ акъатда
винел ви.

Риклин суза

Вилер аваз, дуьньядин экв такурла,
Жигер аваз, гъава герек такурла,
Дердер аваз, дарман - куьмек
такурла,
Ахпа суза риклиз гъахъда гапур хъиз.

Хизан аваз, шадвални хъвер
такурла,
Душман аваз, межлис-мехъер
такурла,
Бустан аваз, гурлу бегъер такурла,
Риклиз суза гъахъдачни бес
гапур хъиз.

Дустар аваз, салам, гъуьрмет
такурла,
Сувар аваз, хуьрек, шуьрбет
такурла,
Лувар аваз, цавун женнет такурла,
Ахпа суза риклиз гъахъда гапур хъиз.

Азадвиллин тергна мани

Эй инсанар, дуьньяди ваъ,
Халкъди халкъдиз гузва къе рум.
Бес мус къведа асланрин вахт,
Агажардай чакъалрин тум.

Амачир хъиз мукъва, къунши,
Сад-садавай чара хъанва.
Душманди чун пайна вагъши,
Ялавни тлал хура хъанва.

Чуьнгуьрд симер авуна къат,
Азадвиллин тергна мани.
Лезги члалан квадарун хат,
Душманар, куь фикр яни?

Амма чир хъухъ алуькъда вахт,
Лезгистан зи гъалиб жеда.
Куьн, алчахар, гумачиз тахт,
Дуьньяд винел къариб жедай!

Дуьньяд винел мугъман хъана

Беден сура, лацу кафан,
Эхиримжи ви пек, инсан,
Ахквадач мад дуьнья масан,
Сурукай ваз макан хъана.

Къуьдни гатфар, гъакл зулни, гад,
Сурун къене акъатдач фад,
Жигер куда, рикл жеда пад,
Чилин кланик пашман хъана.

Къванциз элкъевез экуь вилер,
Ахквадач мад дагълар, чуьллер,
Къайи гъавад ядач жигер,
Гунагъар ваз душман хъана.

Халкъдиз клур гуз, жагъай кепек,
Къирмаж я, ви паддай жендек,
Гъич санайни такваз куьмек,
Гъарамрал вун гъейран жеда.

Суру хада гъар са клараб,
Гунагъриз гъикл гуда жаваб?
Цлу ви беден ийиз кабаб,
Ви дуст чилел, шейтлан хъана.

Эй инсанар, азандин сес
Атайла, капл тадани бес?
Аквада чаз чи сур, чи мес,
Дуьньяд винел мугъман хъана.

Ялавдал зун ифизва

Зи гилери ваз парталар храда,
Аламатдин гъаларикай къизилдин.
Зи мез вавди ширин ванцел
рахад,
Минет хъуй ваз, куз тамир рикл
жегилдин.

Вун къекъвей чил марвар цуьквед
бустан я,
За ви суьрет ашукъ риклел кхъизва.
Яр галачиз экуь дуьнья зиндан я,
Муьгъуббатдин ялавдал зун
ифизва.

Къиямат

Къуразва вун, дуьнья, гуьзел.
Тар хъиз къураз, битмиш жезва.
Гъинва цуьквед къунвай ви хел?
Вал гъихътин къе емиш жезва?

Ви клуквал жез чулав пехъер,
Билбил хилел аквазмай туш.
Вуна гъизвай туькуьул бегъер,
Ширинвилев рахазмай туш.

Ламарив на вугузва тахт,
Къимет къий ви, экуь дуьнья.
Кесибривай къакъудиз бахт,
Чи гъал таквар буьркуь дуьнья.

Базар я вун, диши-эркек
Къевез, хъфизвай, аман лугъуз.
Агъу цанвай гъизва лембек.
Хъухъ, инсанар, дарман лугъуз.

Вун катна, яр

Цавун гъетер, вилериз зи,
Аквазмач куь гуьрчег нурур.
Кесиби залай хъанач рази,
Вун катна, яр, вун катна, яр.

Муьгъуббатдив ацлурна рикл,
Зун таз гила, им вуч хабар?
Йикъар-йифер акъудин гъикл,
Вун катна, яр, вун катна, яр.

Ви вилерал, женнетдин къуш,
Гъич садрани гъанач накъвар.
Бес вучиз зун туна нахуш,
Вун катна, яр, вун катна, яр.

Риклел хквез чулав вилер,
Шабалатдин ярги чларар.
Гъатзава зи чанда дердер,
Вун катна, яр, вун катна, яр.

Зун билбил я, амачир сес,
Атланва зи мезни лувар.
Жигер кузва, члугваз нефес,
Вун катна, яр, вун катна, яр.

Эдебиатдин къелемлух

Саламелейкум, гъуьрметлу редакция!

Къез чар кхъизвайди Испикрин юкъван школадин лезги члаланни литературадин муаллим, жегил шаир ва журналист Марсель РИЗАЕВ я. Яргъалди тегфена, сифте нубатда заз гъиле авай Куьтурадин йис вири медениятчи ватанпересриз риклин сидкъидай мубарак ийиз кланзава. Алай йис лезги халкъдин са жерге шаирринни писателрин, алимринни арифдаррин къетлен пишанлувал авай юбилярихъ галазни алакълу я.

Алатай 2013-йисуз чи школада Етим Эминан 175, Хуьруьз Тагъиран 120, Расул Гъамзатован 90-йисарихъ галаз алакълу юбилеяр къейдна. Лезги члал, литература, адан тарих акъалтзавай несилдиз кланарунал, чирунал алахъзавай гъар са тарс чи аялри югъ-къандавай хушвилелди къабулзава. И карди муаллимдинки гъевесни кутазва, луварни.

Лагъана кланда, зи гъилик лезги члалайни литературадай чирвилер къачузвай са бязи аялри (9-классдай - Шихагъмедова Риана ва Ханова Заира, 8-классдай - Жамалов Шалбуз) чпин адетдин тарсариз гъазур хъунилай гъейри, шиирар кхъинални машгъул я. Ачух, азад темайрай къвализ тапшуругъар яз шиирар, рассказар, сочиненияр, изложенияр кхъиз, чав вахкузвай аялрин къадарни акваз-такваз гъаф жезва. Абурун къвалахар, - шиирар, рассказар, сочиненияр, - члалан, литературадин жигъетдай муаллимдихъ галаз санал анализ ийиз, лазим тир клалубриз гъиз, класс мукъвал-мукъвал эдебиатдин бегъер гъизвай багъдиз элкъевезва. Муаллимдиз вичин гъилик чирвал къачузвай аялар къакъан дережайрихъ агакъунилай багъа кар ава жал?!

Куь фикридиз зи гъилик чирвал къачузвай аялрин са бязи шиирар гъизва. Буюр, клела ва къимет це!

Заира ХАНОВА,
9-классдин ученица

Вири дуьнья, гъазур я зун,
Багъишиз ваз, ширин диде.

Диде

Зи азид диде,
Вун экв я зи вилерин.
Вахъ вил хъана, зи рикле
Тлал гъатнава дердерин.

Гъелбетда, гъич жедач дегиш
Гъакъикъатда хъайи крар.
- Куьне, халкъар, лагъ заз,
вердиш

Гъикл хъурай зун уьмуьрдив
тлар?!

Назик, хъуьтуьл дидедин ван,
Ада чим гай къулни къужах...
Теменрин дад, суьрет масан
Риклел хкиз жезва уях.

Ара-бир зун текдиз къвале,
Руьгъдив илгъам ацлай члавуз,
Шикилар ви къуна гъиле,
Ишехъзава, ширин диде!..

Зул

Гад алатна, алуькъна зул,
Хъипи хъана пешерни.
Цлал-кларасдив гъазурна къул,
Ламу жезва пенжерни.

Зулу вичин гуьрчег либас
Гадарзава мажалдив.
Тлебиатдиз тушни бес хас
Йисан вахтар масан чи?!

Риана ШИХАГЪМЕДОВА,
9-классдин ученица

Диде

И дуьнья заз багъишай,
Ваз чухсагъул, ширин диде.
Зун паталди дадмишай
Ахвар хайи йисар-рикле.

Вун уьмуьрдин девлет я заз,
Ви ширинвал гъакъдач къене.
Жечни вавай, зверна заз,
Темен гайтла, ширин диде.

И дуьньядиз атайла зун,
Сифтегъан зи гаф тир "диде".

Виртледилай ви ширин мез
Заз уьмуьрлух дарман хъана.
Члал чирна заз, камни вегъез,
Акъулдизни лукъман хъана.

Диде - вун рикли я, зи чанни,
Вун зи хайи ватанни.
Заз гъамиша масанни,
Дарманни я, диде чан!

Испикар

Элкъвена чуьллер, тамар,
Дуьзенарни къакъан дагълар.
Къез гъамиша мехъер-сувар
Къисмет хъурай, чан Испикар!

Зи ватандин хайи члал хъиз,
Клан я заз вун, чан Испикар.
Женнет багъдин емиш, сал хъиз,
Багъа я вун заз, Испикар!

Гъич садрани за риклелай
Алуддач зи халкъ - Лезгиар!
Гъич садрани за мецелай
Алуддач зи хуьр - Испикар!..

Шалбуз ЖАМАЛОВ,
8-классдин ученик

Гатфар

Алуькъна чаз гуьзел гатфар,
Чан хтана тлебиатдал.
Акваз-такваз цуьквер-тарар,
Гуьрчег жезва абур-адал.

Накъан къецлил таран хилер
Чуьнуьх жезва пешерик къе.
Билбиларни хуьруьн нуьклер,
Мани лугъуз, шад я хуьре.

Ракъинин чим, сифте нурур
Галуькъайла, хъана лап шад,
Сала авай машмаш тарар,
Цуьк акъудна, тик я са-сад.

Чеб гатфарин къетлен лишан -
Лацу гъвергъвер, инжи цуьквер,
Чубарукдин "члив-члив"-дин
ван...

Яшамшрай лезги хуьрер!

Н. НОСОВ

ПИНЕ

Бобкадиз гзаф хъсан шалвар авай. Къацу шалвар, яни цIалцIам, виле аквадай рангунин. Бобкадиз вичин и шалвар гзаф кIандай, гъатта аялрин вилик ада дамах, фурс кваз лугъунни ийидай:

- Килиг-е, аялар, захъ гыхьтин шалвар аватIа! Аскеррин шалвардиз ухшарди я!

Гьелбетда, вири аялри адал ихьтин шалвар ала лугъуз, пехилвални ийизвай. ГьикI хьи, абурухъ гьич садахъни, Бобкадихъ авай хьтин, "аскеррин" шалвар авачир.

Са сеферда Бобка жугъундилае аквадайла, шалвар михинхъ галкIана къазунна. Гъайифдай ам са тIимил амай виридан вилик шехиз ва тади гьалда кIвализ хъфена, дидедай шалвар хцун тIалабна.

Дидедизни Бобкадикай хъел атана:

- Вун жугъунрал аквахиз, анрилай хкадариз шалвар къазундайди хьуй, зун лагъайтIа ви шалвар хцадайди яни?

- За мад акI хъийидач! Хцуз ман, чан диде!

- Жува хцуз! Вавай шалвар къазуниз алакьнатIа, ам хцвазни алакьун лазим я! - лагъана дидеде.

- ЯтIа зун гъа икI экъведа, - мурмурна Бобкади ва къазуннавай шалвар алаз куьчедиз фена.

Куьчедавай аялриз адан шалвардай аквагнавай тIеквен акуна ва абур Бобкадал хъуьрез эгечIна.

- Вун вучтин аскер хъурай, - лугъуда аялри, - эгер ви шалвар къазуннаватIа?

Бобкади лагъайтIа, тахсирар вичин хивяй аквадиз эгечIна:

- За дидедай шалвар хцун тIалабна. Адаз зи шалвар хуцаз кIан хъанач.

- Аскеррин шалварар абурун дидеяри хуцадайди яни мегер? - лугъуда аялри. - Аскер ятIа, адалай вири алакьна кIанда: шалвардиз пине хъиягъизни ва дуьгмеяр алкIуризни.

Бобкадиз и гафарихъай гзаф регъуь хъана. Хъфена ам кIвализ ва дидедай рабни, гьални, къацу парчадин, шалвардив къадай рангунин пекин кIусни тIалабна.

Парчадикай ада са чIехи афни хьтин кIалуб атIана ва ам шалвардин тIеквен аквагнавай чкадал эцигна, цваз гатIумна. Им са аквагна регъят кар тушир. Гъа са вахтунда Бобкадик куьчедиз физ кIанз тадини квай, гъавилей гьерекатзавай адан туплариз мукьвал-мукьвал раб аквагназавай.

- Вун вучиз зи туплариз аквагназавайди я-е? Им вучтин пис раб ятIа килиг! - хъел кваз мурмуравай Бобкади

ва рапунин кIвенкI туплариз аквагна тийидайвал къаз гъавалат хъанвайтIани, са къатди ам гъиллей цIуьдгъуьнзавай.

Эхирки, шалвардиз пине хъияна. Шалвар алукина килигайтIа, адал хъиянавай пине, шуьткъвей къарникъуз хьиз кIватI хъанвай ва шалвардин кек мукькуь кикез килигайтIа, хейлин куьруьни хъанвай.

- Мад им кар хъанач хьи! - гъарай аквагна Бобкадай гуьзгъудай вичин шалвардиз килигайтIа. - Авайдалайни пис хъанва! Цийи кьилелай хъувуна кIанда.

МукIратни къачуна, ацукьна Бобка хъиянавай пине аквагна хъийиз. Ахпа парчадин кIусунилай гъил аладарна, биришар аквагна, шалвардин тIеквен аквагнавай чкадал эцигна, карандашдалди пине тирвал цIар чIугуна, цийи кьилелай цIваз эгечIна. И сеферда ада тади квачиз, жезмай къван цвалар дуьз ягъиз алахънавай. Ва гъар сеферда, вичи карандашдалди цIар чугунвай чкадлай пине алат тийидайвал вил ягъиз, раб мукьаятдиз кутазвай. Гзаф алахънавай ам, уф-чуф ийизвайтIани, яргъалди цванатIани, амма и сеферда вичи янавай пине акурла, Бобкадик гъатта дамахни акатна. Ам дуьздиз, цIалцIамдиз, алат тийидайвал, кIевиз, гъатта сараривайни атIуз тежедайвал хцванвай.

Эхирки, Бобкади шалвар алукина, куьчедиз тади авуна. Ам акур аялри гъасятда Бобка юкьва туна.

- Вагъ, им вуна хъиянавай пине яни? - аламан хъанвай абур. - Килиг садра, гъатта карандашдин гелерни алама, гъасятда чир жезва, вуна хцванвайди. Аферин ваз!

Бобка лагъайтIа, виридаз аквадайвал гъар патлахъ, элкьвезвай ва ван аквагна лугъузвай:

- Агъ, заз дуьгмеярни цваз чир хъанайтIа, гьикьван хъсан жадай! Анжах гъайиф хьи, гьелелиг зи пенжекдал алай дуьгмеяркай садни алатнавач. Агъ, къайгъу авач я кас, абурукай са дуьгме кьванни алатайтIа, за дуьгмени хцваз чирда!

МискIалар

Имам АСЛАНОВ

Яб це куьне, аялар!
Гуда за квез мискIалар.
Ни фадамаз лагъайтIа,
Дуьз жавабар жагъайтIа,
Ам кар чидай аял я,
Чи къугъунин къегъал я.
Мукьув хъухъ куьн, аялар,
КIватин чна хиялар.
Къуй хъурай чаз азабар,
Аквадайвал жавабар.

1

Яргъи гардан, гъвечи кьил -
Жирафдиз вич ухшар я.
Ам гъайван хьиз жемир квез -
Беден вири ракъар я.
Буйдикайни рахайтIа,
КIвалерилай къакьан я.
Жаждайбур гъамиша
Гзаф залан затIар я.
Вуч я ихьтин заланди -
Икъван еке, къакьанди?

2

Луварни квач - ничхир туш,
Вич я зурба "ракъун къуш".
Чалагъан хьиз, гъавада
Са чкадал къугъвада.
Къачуда пар - тухуда -
Яцни балкIан герек туш.
Им вуч хъурай ихьтинди
Цавай фидай къачуз пар?
Низ чидатIа, хкаж гъил -
Лагъ вуч ятIа, адан тIвар!

За махарихъ секиндив
яб акалзава икI,
Вердиш хъанва зун и
"наушникрихъ".
Чирзава за шишарни секиндив
гъа икI,
Дидедини рази яз лугъузва:
"Чан зи рикI".

3

Гуьзгъудай хьиз инсанар
Адан къеней аквада,
Гагъ са итим, гагъ са руш
Ваз килигиз рахада.
Тамашаяр ва къуьлер...
Тух жедач вун тамашиз,
Галатдалди ви вилер.
Гагъ гужлуз, гагъ явашдиз
Зуьрнедин ван къведа ваз,
Гагъ далдамдал илигна,
КIвалин къене ацукьна,
Кинодиз вун килигна.
Гъил хкажа чидайда,
Лагъ кван ам вуч затI ятIа!

4

Я гуьлле туш, я гар туш,
Гъакъикъат я - ахвар туш.
Гуьлле хьиз вич фидайди,
Къулухъ ялав тадайди,
Вичин рекъе гъатайла,
Дуьньядихъ гелкъведайди.
Ихьтинди вуч хъурай, лагъ!
Низ чидатIа, къарагъ, лагъ!

Гъикьван хъсан бере я,
кIлуьнин вахт.
Дидени буба чешине я, тушни им
са бахт?!
Абурухъ галаз аквазда
Аллагъдин вилик,
Зани икрам ийида, Халикъдин
вилик.
Зи дидеди кIлуьнал
тIалабзава икI:
"Я Ребби ,чаз ислягъвал,
це бахтни берекат,
Зи баладиз сагълам чан,
хъсан карда гъерекат..."
ТIалабзава зани гъакI, чи дидеяр
хуьн патал,
Вилел нагъв алачиз,
абур бахтлу хъун патал...

Лап бицIибур патал
Шикилда рангар экъуьра

Аялрин чин гъазурайди - Жамиля ГЪАСАНОВА.

Аялрин тецелай

Ирина МУРАДХАНОВА

◆ - Я балаяр, хала чпин кIвализ хъфизва. Адаз вуч лугъун лазим я?

- Аллагъдиз шукур!

◆ Ма ваз цIуд къенфет, са пай стхадиз це.

- За адаз пуд къенфет гуда.

- Вучиз, ваз гъисабиз чизвачни?

- Заз гъисабиз чизва, гъадаз я чин тийизвайди.

◆ Нервиар ахтармишдай духтурдин кабинетдиз дидени адан къуд йис хъанвай гада атана аквагна. Духтурди:

- Я чан хва, лагъ кван кациз шумуд пац ава?

- Къуд.

- Кацел шумуд яб ала?

- Къвед.

- Вилер шумуд ава?

- Къвед.

- Яраб адахъ тум галатIа?

- Я диде, и ахмакъдиз кац садрани акурди тушни?

◆ - Диде, за автобусда къе са папаз ацукъдай чка гана, амма ам ацукьна.

- Ахпа вуна вуч авуна, чан руш?

- Хъфена дахдин метIерал ацукъ хъувуна.

◆ Лагъ кван, чан хва Али, къвед зарб авурла къведаз шумуд жеда? - хабар къазва халади хтуплдидай.

- Къуд.

- Аферин! Дуьз жавабдай ма ваз къуд къенфет.

- Э-э-э, гъайиф! И кар чидайтIа, за цIуругуд лугъудай хьи! - пашман хъана Али.

◆ Диде, заз къад манат пул це ман, за а пул атIанал ацукьнавай кесиб халудиз гуда!

- Ви акулдиз кьий диде! А халу гъинал ацукьнава?

- АтIангъе, морожняр маса гузва!

◆ Фекиди ругуд йис хъанвай гададивай жузава:

- Ваз чиз, вири аквазвайди, виридан ван къевезвайди ва вири чизвайди вуж я?

- Гьелбетда, къуншидин паб, - жаваб гана аялди.

◆ Бадеди хтуплдидай жузава:

- Суьзекдиз зирзибилар ве-гъейди вун яни?

- Эхъ, зун я!

- Вучиз?

- Ам, тIеквенар аквагна, иски я къван!

◆ КIвачин къапар маса гузвай туьквендиз атай гъвечи гадади туьквенчидивай багъар тIалабда.

- Ваз гъихътинбур герек я? - хабар къазва туьквенчиди.

- Сад эрчи кIвачинди, мукькуьд-ни чапла кIвачинди.

◆ Къумадал къугъвезвай къеве руша ацукьна гъуьжетар ийиз башламишна:

- Ша гъуьжетдан, зи дах ви дах-дидай крутой я. Ам аквагна крутой я хьи, адавай Москва маса къачуз жеда. На вуч лугъуда?

Къвед лагъай руша жаваб хгузва:

- А зи дах аквагна крутой я хьи, ада ви дахдиз Москва маса гудач!

◆ Гъвечи Заур кIвалин и пIпIай а пIпIез, а пIпIай и пIпIез физ хквезва ва ада вичин дидедизни бубадиз икI лугъузва:

- Квез зун куь кIвачера аруш хъана кIанзавачтIа, тадиз заз са велосипед къану!

Ажайиб къисметрин инсанар

Руьгъ экуь, къаст клеви хъайила

Казим КАЗИМОВ

Сад Аллагъди, маса гафаралди лугъун хъайитла, диде-тебиатди вири инсанриз сад хъиз сагълам беден, гуьзлемишзавай хътин бахт-берекат, уьмуьрда рикл секи-

нардай къулайвилер гудач. Амма руьгъ экуь, къастунал клеви инсанри, члехи алим Иван Мичурина лагъайвал, тебиатдивай къулайвилер гуьзлемишиз акъваз тавуна, чпиз ганвай мумкинвилерикай геьгеншдиз менфят къачуда. Идан гъакъиндай чи къенин суьгъбетдини ачуьдиз шагъидвалзава. Вич дидедиз набут яз хъана - эрчи гъилин куьмекдикай, сиве фасатгъадиз рахадай мецкайни магърум, са кивачни зайиф, халкъдин арада вирида вичиз Жами буба лугъуз хъайи зи хуьруьнвиди, белки, чеб лап зурба ксар яз гъисабзавайбурулай маналу уьмуьр кечирмишна.

“Закай пионер хъана...”

Самур дерада машгъур къванцин устлар Абдулгъалиман хизанда хъайи Жами, набут тиртлани, кстах аял яз члехи хъана. Эгер квез ван хъанатла, хуьруьн аялар кивачерин арада твал (паш) балкан я лугъуз къуна, куьчейра чамарар ийиз жеда. Мектебдин сифте классра клелзавай Жамини абурун жергеда авай. Ингъе адаз бубади цийи шалвар цваз туна. Хвешивилей, “балкандал акъахна”, кимелай чамарар ийизвай Жами мирес Халилаз аквада. “Атлу” акъвазарна, мирес Халила хабар къада: “Я женжел, вуна шалвар вучиз ик! цваз тунвайди я? Алад исятда дерзичи Къизилгуьл дидедин патав, шалвардин кикерин къатлар атлуз тур, вакай пионер жеда!” “Я ими, бес заз комсомол жез кланзава эхир...” - лугъуда Жамиди. “Как раз, комсомол, пионер таханмаз, вакай гъикл жедайди я?” Кивализ шаддиз шалвардин кикерин къатлар атлана “пионер” хъана хтанвай велед акурла, буба Абдулгъалима лагъанай: “Яраб, кстах, гележегда вуна мад гъикъван уонар акъудатла. Вакай вягътедай фидай кас бажагъат жеда...”

Буба Абдулгъалиман гафар гъахълубур хъана. Анжах хъсан терефдихъ. Набутвилзни килиг тавуна, Жами вичин таяр-тушерилай гъич са кардални гуьгъуьна акъвазнач. Ада хуьре ирид йисан мектебни агалкъунралди куьтягъна, гъатта Ахцеьгерин келедиз клелиз физ кивачин хъана. Башламиш хъайи даяведи адан планар члуьрна. Ада, чапла гъилелди лап гуьрчег хатларалди кхъиз, шиклар члуьгваз, амай вири кивалахарни ийиз вич вердишарна. “Пионердикай” комсомолдин членни хъана. Гила адакай са пешедин къил къунвай, хизандин къайгъудар хъана кланзавай. Члехи стха фронтдин женгера телеф хъанвай. Ихътин дуьшуьшра зи хуьруьнвиар мергъяматлу ксар я: абуру хуьруьн Советдин гъаким Юсуф халуьдиз Жами хуьруьн избачдин (изба-читальня) заведующийвиле эцигунин теклиф гана. Гъа идалай адан гележегдин къуллугърин сифте къил гатлуьна. Жамидикай гележегда медпунктунин санитар, почтальон, вичин хуси майишат идара ийизвай чешнелу лежбер хъана. Ара-ара адай гъич гуьзлемишни тавунвай ажайиб крарни акъатдай.

Рақларал тлаплар алай избач

Хуьруьн избач - сифте яз ачуь хъанвай культурадин гъевчи макан идара авун вичин хиве гъатайвалди Жамиди ина шахматар къугъунал рикл алайбурун кружок ваъ гъа, халис женгерин фронт ачуьна. Вич лагъайтла, а фронтдин виридалайни кар алай женгчи хъана. Амма хуьре члехи яшарин итимрин са дестедин рикл къумар къугъунал гзаф алай. Пулдал ваъ гъа, им хуьруьн чкада эсиллагъ кутугнавай кар тушир, гъакл азад вахт кечирмишун патал. Абуруз лагъайтла, и карни, столрихъ ачуькна, избачда ийиз кландай. Ихтияр авач лагъана, Жамиди кевивал авурла, итимар рикливай бейкеф жедай. Жамиди абуруни са рехъ жагъурна: вич кимел кватл хъанвай жемьтдиз дуьньядин гъаларикай суьгъбетар ийиз феи вахтара “къумарбазар”, тарп-турп ийиз, рақларал тлаплар алай избачда къумар - “дуракар” къугъваз жедай. И кардикай вичиз гъяз татай ва вичин вилералди тлаплар алай избачдин къеняй къевезвай сесер хъайи Юсуф халуьди Жами кивалахдилалдуьннин месэла кудна. Амма жемьтди Жами бубадин тереф хвена, лап фад Юсуф вич хуьруьн гъакимвилеин къуллугъдилалдуьннин. Жамиди мадни са шумуд йисуз хуьре, шахматрин шагъ яз, вичин кеспи давамарна.

Суьгъуьрчи гъевескар

Зи хайи дагъдин хуьруьн агъалияр манирал, къуьлерал, сегнедин искусстводал рикл алайбуру я. Избачни мектеб сад хъана, гъевескарри гъатта чкадин авторрин пьесаярни сегънеламишдай. Анра хуьруьн къведай вири ролар тамамарзавайди Жами тир. Нубатдин сеферда майдин суварриз хуьруьн ачуь майдандал “Гурлу мехъер” тамашада кесиб езне гададин ролда къугъвазвай Жамиди, хуьруьн тамашачирихъ элкъевена, сегънедилалдуьннин лугъуда: “Зун кесибни я, набутни я, ятлани зун вичиз бегенмиш ва рикливай кланзавай руш Зулейха, куь арада ачуькна, заз килигзава. Ам заз къисмет жедайдахъ зун инанмиш я...” Жемьтди разивилин лишан яз, гурлу капар янай. Жамидин риклин мурад къилиз акъатна. Туьквей хизанда катран шарагар хътин кье велед-ни члехи хъана - хвани руш.

Суд

Хуьруьн цийи гъаким Эсед, ада авур ва я тавур тахсиркарвилер себеб яз, уголовный къайдада жавабдарвилеиз члуьгвазвай суддин заседание районда къиле физвай. Аниз, шагъид яз, Жами бубадизни эвернавай. Гуя хуьруьн гъакимди адаз кье йисан къене мажиб гайиди туш. Судья Прима клелзава: “Я, Абдулгалимов Джами, за два года зарплату не получил...” Шагъид Абдулгалимов, ибуру ви гафар, ви гъилин хатлар яни?” Жами бубади жаваб гуьзла: “Суд вун сагърай, гафарни зибуру я, хатларни. Анжах ана къхънвай “не” зиди туш. Амай гафар вири дуьз я”. “Гъикл бес, бес а “не” нинди я?” - ажуьгламиш жезва судья. “Суд вун сагърай, клан ятла, зун дустагъни ая, “не” зиди туш, я заз ам нинди ятла чинни ийидач...” Къутармиш хъайи Эседа гележегда Жами бубадин руш вичин хъиз свасвиле къачуна...

Санитар

Хуьруьн избачдикай клуб хъана, анализ чпихъ юкъван пешекарвилеин чирвилер

авайбуру тайинарзавай, Жами буба ийидай кеспи амачиз амуькяйла, адан гъасретдай физвай хуьруьнвири ам хуьруьн медпунктуна санитарвиле тайинарунин теклиф гана. Кивалахдин сифте йикъарилай ада им вичин чка туш лугъуз тестикъариз хъана. Эхирни, сивик ракъвачир, мецел зеьгер алай хуьруьнви са дишегълиди лагъана хъи, им вуч суклутл я ина дишегълийрилай вил аладариз ачуькнавайди? Гъанлай къарагъна, медпунктунай эхъечлай Жами буба мад аниз хъфенач.

Гила адал хуьруьн почтальонвилеин везифар ихтибарна. Касди гъафтеда кье сеферда почта хъиз 8 километрдин мензилдиз къуншидаллай Хуьруьгрин хуьруьз физ-хквез, ада кивалахзамай къван вири вахтунда агъалияр вичелай рази яз туна. Гъа са вахтунда вичиз араб кхъинар ийиз, а члалал клелизни чирна.

Урус члалалди ихътин ксариз “самородок” лугъуда. Жами бубади вичин сагъ чапла гъилелди еке устадвал аваз кье гъиливайни тамамариз тежедай къван кивалахар ийидай. Хаталу уьлгуьндалди ада, кака хъиз лацу авуна, вичин къилин твадай, чуруярни, масадбуру патал дерлекчивални ийидай, шиклар члуьгвадай, лозунгар кхъидай, мелмежлисада иштиракдай...

Са юкъуз Жами буба хуьруьн цийи гъаким Гъабибан патав атана, адаз лугъуда: “Зун урус кхъинар са акъван пайгар туш, вуна Челябинскдин заводдиз кье келима зи тварцелай кхъихъ ман!” “Яраб ви рикел вуч уон акъалтнаватла?” - тажуб хъана хуьруьн гъаким. “Ваз акъваз, зи чапла пад сагъ-саламат я. Завай чапла гъилел веькъал ягъиз, кайванидиз куьмек ийиз жеда. Гъакл хъайила, Челябинскдин дергесар акъудзавай заводдиз чапла гъилин пуд дергесдин тия ракъура лагъана чар кхъихъ”. Эхирдалди и кардихъ инанмиш тушиз чар кхъей са вацралай Хуьруьгрин почтадиз Жами бубадин тварцел чапла гъилелди веькъ ягъиз жедай б-нумрадин пуд дергес рахурнавай.

Дергесдал веькъ ягъун патал са гъил бес жезвач эхир. Жами бубади дергесдин тумунихъ акалнавай еб вичин гарданлиз веьгена, чапла гъилелди, халис лежберди хъиз, веькъ язавай теьгер акурбуру мягътел жедай. Вичин кайвани Зулейхадин куьмекни галаз ада дергес гатана тавунизни гъидай.

Ширин ванцелди

Жами бубади гуьрчег хатларалди араб кхъинар ийидай, и кар ада садан куьмекни галачиз, вичи-вичиз чирнай, гъакл рагъметдиз феи инсан диндин рекъелди фаракъат ийидай дуьаярни. Дуьаяр ада ширин ванцелди, везин хвена клелдай, гъич са клусни адан мезни галклицачир. “Фаатееагъ!” ада акъван гужлу ва къати сесиналди лугъудай хъи, саламдик атанвай вирибуру кхун жедай. Ик! са сеферда почтальон яз Хуьруьгрин хуьруьз феийила, рекъин къерехдив гъай кивалера адан дуст Магъараман буба Жалал рагъметдиз фенваз жеда. Къвед лагъай мертебадиз хжаж хъана, Жами бубади “Фаатееагъ!” лагъана гъарайла, кечмиш хъанвай Жалала къил хжажнай лугъуда...

Хайи хуьре Жами бубадин дустарикай сад къунши Васид буба тир. Австриядинни Венгриядин женгерин иштиракчи. Ада вич рагъметдиз физвай декъикъайра къилихъ ясин клелиз Жами бубадиз эвериз тунай. Гъалсуз хъанвай Васид бубади лугъуда: “Къейи хва Жами, зун а дуьньядиз ракъуриз атанвани вун? Давамара жуван кар...” - ахпа вилер акъална, Васид буба секиндаказ рагъметдиз фена...

Квез чидани?

ЧИ КОРР.

Ахцеьгерин къадим хуьре-шегъерда Исрафил твар алай кавалар цвадай магъур устлар авай. Къее вилни буьркъуь. И кардин сир чириз яни, тахъайтла маса себеб аваз яни, лап фад алатай йикъара зун адаз муьгман хъанай. Гъялнавай хъицикъар кваллин чилел эклиана, абуру кавал цун патал хкатлзавай теьгер акурла ва цванни вичи ийизвайди чир хъайила, мягътел яз, за суал ганай: “Исрафил буба, и кар валай гъикл алакъзава?” “Чан хва, инсандин вилерилай риклиз гзаф акъвазвайди я...” - жаваб ганай ада.

* * *

Са сеферда Ахцеьгъиз концерт гваз Рутул райондин гъевескарар муьгман хъайила, зун шаир ва ашукъ Жамисеб Саларовахъ галаз гуьруьшмиш хъанай.

- Валлагъ, дустар, зун пара гуьрчег садал ашукъ хъанва, - къумрал чинал къалин спелар юзурна, ашкъидивди лугъузва ада.

- Яраб ашукъ ашукъ хъанвай руш гъикъван гуьрчегди ятла?!

- Ам руш туш, этем я, этем! - алава хъуьвун шаирди ва давамарна:

- Гатун чими югъ тир. Къинерин хуьруьз а гакъдай чкада къайи булахдал ял акъадариз ачуькяйла, инал хипер кундиз янавайла, хъуьчле чанта авай са чубанни, салам гана, ачуькна. Хваш-беш авуна, юргъунвал акъадарда лагъана, акуна заз адан кивач садлагъана галатна - даяведа кивач галатнавай чубан! Дагъларин шагъ! Бес ихътин касдал ашукъ тахъана, вун гъикл акъвазда?! - лагъанай Жамисеб Саларова.

* * *

Чи къуншидаллай Хуьруьгрин хуьре вич виридаз Хуьруьг Луькман шаир хъиз чидай, япарал беьгем агъур, къени хесетрин, жуьреба-жуьре устларвилерни квай кас яшаммиш жезвай. Чаз чидай йисара бязибуру, гъатта вичихъ сифтегъан классрин чирвилер аваз, Луькмана марксизм-ленинизмин ревизия ийизва лугъудай. Гележегда япарал гъаллдай сес артухардай гъевчи аппаратар къанурла, ада абурукай отказнай: дуьньядавай къван члуру хабарар, ванер-сесер вичиз ван хъун адаз хуш тушир.

* * *

1989-йисуз зун Одесса шегъерда операдинни балетдин театрдин гуьзел залда Украина ССР-дин халкъдин артист Борис Зайцева гуьзай члехи концертдиз тамашнай. Сегънедал гуьрчег руша, хуьчуьлкай къуна, стулдин патав акъвазарай, вилерал чулава айнаяр алай, аскан буйдин итимди, залдихъ элкъевена, лагъана:

- Играмбуру! Зун кье квез вилерин ишигъдалди килигзава, вилерин ишигъдикай зун, цлеклюьд йиса авай жегъил яз, пехъи душманди магърумна. Зун куь арада жуван кивачералди къекъевезвач. Душманди зи кивачерни галудна. Заз куьн риклин, руьгъдин ишигъдалди акъвазва. Зун куь арада риклин ва руьгъдин ишигъдалди къекъевезва. Гъавилей за квез къенин концертни гуьзла...

Бажарагълу артистди, музыка Ян Френкеланди яз, Расул Гъамзатован “Дурная” мани тамамарайла, залди, кивачел къарагъна, яргъалди капар янай.

Эхъ, гъуьрметлу газет клелзавай юлдашар, набут хъуналди инсан садрани руьгъдай аватна виже къведач. Кланзавайди руьгъдин экуьвал ва къастунал клевивал я.

Бекуьроврин тухум Хасавюрт района сейлиди я

Бахтлу кьубузувал

Анвар МОЛЛАЕВ

БЕКУЬРОВРИН тухум, гьурметлу инсанар хьиз, Хасавюрт райондин Кьурушрин хуьре сейлиди я. Хуьруьнвиар абурукай анжах хьсан терефдихьай рахазва. **Бедредин Жамалович** гьа и тухумдин вилик-кылик квай ксарикай сад я. Ци адан 75 йис таман хьанва.

Бедредин Кьурушрин хуьре гзаф аялар авай лежбердин хизанда дидедиз хьана. Ватандиз Чехи Гьалибвал багьишай 1945-йисуз ам Вино Кьурушдал алай 7 йисан школадин 1-классдиз гьахьна.

1953-йисуз кьурушвиар дагдай арандиз Хасавюрт райондиз куьчарна.

Бедредина Циийи Кьурушрин юкьван школада келунар давамарна. 1956-йисуз школа ада агалкьунралди акьалтларна. Хизандин дуланажгаг себегъ яз, Бедрединавай келунар давамариз хьанач. Ам хуьруьн К.Марксан тварунихъ галай колхозда зегьмет члугуниз мажбур хьана.

Школа акьалтларайдалай кьулухъ са шумуд йис алатнавайтани, Бедредина рикле келунрихъ авай къанихвал са клусни зайиф хьанвачир. Хуьруьн майишатдин хилляй пешекар хьун адан эрзиман мурад тир. Эхирни ам Дагьустандин хуьруьн майишатдин институтдин экономический факультетдик экечна.

Институтда Бекуьрова лап рикле эцигна келна, адан шиклиди студентрин Гьурметдин доскада лайихлу чка кьунвай, келунрин реке кьазанмишзавай агалкьунрихъ галаз сад хьиз, Бедредина институтдин общественный уьмуьрдани активдаказ иштираквал. 1967 – йисуз Б.Бекуьрова институт яру дипломдалди акьалтларна ва ам Хасавюрт райондин хуьруьн майишатдин управленидиз кьваллахал реке туна. Ина жегьил пешекар старший экономистдин кьуллугьдал эцигна.

Жегьил коммунист Бедредин Бекуьров райондин руководителдин фикир желбна. Ам райкомда кьваллахалд кьабулдайбурун резервдин учетдал эцигна. Хуьруьн майишатдин управленида ада 1972-йисалди кьваллахна. Гьа и йисан январдай Бедредин Жамалович райисполкомдин секретарвиле тайинарна. И кьуллугьдал ада 1980-йисалди кьваллахна. Ина адан бажарагьди генани цуьк акьудна, ам вири коллективди неинки вичин рекейи халис пешекар яз, гьакни кар алакьдай хьсан тешикатчини яз сейли хьана. Руководстводи вичин хиве тур гьар са мажбуьрна, еке жавабдарвилелди, намуслувилелди кьилиз акьудзавай ам вирибуруз алаани хьана, багьани. Гьа ихьтин ерияр фикирда кьуна, партиядин райкомди Бедредин Жамалович тешикатчилерин отделдин заведующийвиле тайинарна. Циийи кьуллугьдал Б.Бекуьроваз куьмекар гайи наси-

гьатчярни авай. Кье ада Султан Мавледович Умарован твар еке гьурметдивди рикел хкизва, ам гьа члавуз райкомдин 2- секретарь тир.

Бедредин Жамаловичан яргьалди члугур гьакьисагъ зегьметдиз гьукуматди лайихлу кьиметни тагана тунач. Идан гьакьиндай адаз ганвай кьван медалри, грамотаири, маса наградаири шагьидвалзава. Ам “Зегьметдин ветеран”, “Ватандиз Чехи дяведин 1941-1945-йисара члугур гьакьисагъ зегьметдай” медалрин, “Социализмдин акьажунрин гьалибчи” знакин сагьиб я.

Б.Бекуьров 22 йисуз датлана райондин Советдин депутатвиле, райкомдин бюродин членвиле, райондин республикадин дережада аваз кьиле тухузвай партиядин конференцийрин делегатвиле хьана.

Хасавюрт райондин ва шегьердин вилик-кылик квай ксарин арада Бедредин Жамаловичаз еке гьурмет ва авторитет авай. А вахтунда саки гьар са районгьилидиз Б. Бекуьров хьсандиз чидай.

1992-йисуз ам чилихъ галаз алакьалу месэлайрал машгьул комитетдин председателдин заместителвиле тайинарна. И кьуллугьдал ада 1998-йисалди кьваллахна.

1998-йисуз жавабдар кьваллахрал кьуллугь авунай еке тежриба хьанвай Бедредин Жамаловичаз Хасавюрт шегьердин кьил Сайгидпаша Умарханова шегьердин администрацияда кьваллахун теклифна. Гьа ик, ам Хасавюрт шегьердин администрациядин крарал машгьул управленидин кьиле акьвазна. И кьуллугьдал ада 2007-йисалди кьваллахна. Гьа йисалай ада ял ядай вахт алуькьнавайди гьиссна ва кьуллугьдивай ам вичин хушуналди кьерех хьана. Ина яргьалд ва гьакьисагьвилелди члугур зегьметдай ам “РД-дин муниципальный кьуллугьдин лайихлу работник” лагьай чехи тварцлиз лайихлу хьана.

Бедредин Жамаловича вичин кьваллахдин тежриба акьалтзавай несилрихъ галазни пайзава, жегьил пешекарриз вичелай алакьдай вири жуьредин куьмекар гузва, абуруз хийирлу меслятар кьалурзава, насигьатар гузва. Ингье адакай гаф кьвалтайла Хасавюрт шегьердин администрациядин кьуллугьчи Калсын Акгезова вуч лугьузвалта: “Ада гьамиша чаз, жегьил пешекарриз, хьсан меслятар

кьалурдай. Яшариз чалай ам чехи тиртлани, ам чи виридан рикле алай дуьстуниз элкьвенвай, гьар сеферда четин уламрал дуьшуьш хьайила, чна Бедредин Жамаловичан патав тади кьачудай, вучиз лагьайтла ада куьмекдин гьил яргьийидайдахъ чун гьамиша инанмиш тир. Чаз авур кьван хьсанвилерай чна гьа кьени адаз сагьрай лугьузва ва чими алакьаяр адахъ галаз садрани атлузвач”.

Б.Бекуьровакай адан хуьруьнви, Хасавюрт райондин судебный приставрин кьуллугьдин руководителдин заместитель Зейдуллагь Турабован хуш майилар аваз рахазва: “Чини яз, ада вич са клусни жергедин хуьруьнвирилай тафаватлу ийидачир. Ам садрани хуьре жезвай хийир-шийирдикай жеччай кас туш. Хуьруьн общественный уьмуьрда ада еке гьевесдивди иштиракдай ва тешиккуллувиле кьваллахра вичелай алакьдай куьмекарни гудай. Ам чарадан дердиникай хабар кьадай кас я”.

Кар алакьдай тежрибалу пешекар, тешикатчи хьиз, Бедредин Жамалович кьана жагьлу хизандин кьилини я. Ам лап хьсан, кьайгьудар буба, чехи бубани я. Ада вичин уьмуьрдин юлдаш Таза Сефтеровнади хъ галаз санал 6 аял тербияламышна, уьмуьрдин шегьре рекеьл акьудна. Тазади жегьил вахтунда хайи колхозда дояркавиле кьваллахнай, общественный кьваллахрани ам гьамиша кьенкьивечи тир. 1950-1960-йисара Таза Сефтеревна райсоветдин депутатвилени хьанай. Зегьметдин реке кьазанмишзавай еке агалкьунар фикирда кьуна, ам Москвада кьиле феийи халкьдин майишатдин агалкьунрин Выставкадизни реке тунай, ам ДАССР-дин Верховный Советдин патай Гьурметдин грамотадизни лайихлу хьанай.

Бедредин Жамаловичани Таза Сефтеревнади чпин аялриз виридаз образование кьачудай мумкинвал гана, кье абур обществода тербиялу, кьанажагьлу инсанар яз чизва. Бедредин бубадин Таза бадедин гьуьгуьлар кье 17 неведи шадарзава. Патав гьай свас Эльмирани адан рушар абуруз вирттедилани ширин я. Эльмира вичин итимдикай фадамаз магьрун хьана - Бедрединани Тазадин авайни авачир са хва са шумуд йис идалай вилик бедбахтвиле дуьшуьшдикди жегьилзамаз рагьметдиз фенай. Им хизандиз еке хажалат хьана. Амма Бедрединани Тазадин бахтунай хьиз, гьалтай свас камаллуди хьана: ада вичин пуд гьечли рушаз тербия гуз итимдин кьиле амуькун кьетина, бубадин кьваллиз хьфин адан намусди кьабулнач.

Бекуьроврихъ чехи ва гьурметлу хизан ава. Бедрединани Тазади уьмуьрдин гьар са йикьал шадвалзава ва Аллагдаз шукур ийиз, чпин невейрихъ галаз бахтлу кьубузувиле уьмуьр тухузва.

Цийи Кьурушрин хуьруьн - 60 йис

“Гьетер халкьбар - Кьурушар”

Гьажин КЪАЗИЕВ
Муса АГЬМЕДОВ

(Эхир. Эвел 11-12-нумрайра)

Кьурушдилай саки 80-дав агьакьна илимрин кандидаттар ва 20-дав агьакьна илимрин докторар акьатнава. Абурун арадай яз твар-ван авай алимар, профессорар, академикар тир Шивит Ирахован, Сейфуллагь Нагьдиеван, Абдулмежид Гьажиеван, Жавид Эскерован, Низами Алиеван, Рашид Гьажиеван, Загьраб Баглиеван, Магьмуд Мамедшагьован, Ибрагьим Рамазанован ва масабурун тварар кьаз жеда. Кьурушдилай дишегьлийрикай сифте яз алимвиле твар Миреста Гьасанбегова - Баглиевади кьачуна.

Кьурушар куь хьайила, хуьре участковый больница эцигнай, ам неинки района, гьакни Дагьустанда виридалани хьсанди яз гьисабзавай, адан себебни ам тир хьи, ана кьваллахзавай духтурар чпин кар чидай пешекарар тир. Кьурушвийрилай чпин бажарагьлу, тварар вири уьлкведиз раиж хьанвай духтуррални дамах ийиз жеда, ингье абур : Дагьустандин медакадемиядин кафедрадин заведующий Рашид Гьажиев, 9 агьуз операция вур Микьдад Везиров, машгьур хирург, медицинадин илимрин кандидат Нариман Рамазанов, Дагьустандин лайихлу духтур Заур Жамидинович Баглиев. А баркаллу рухвайрин кар давамарзавай несилари чакъ авачиз туш. Ингье кьенин юкьуз халкьдиз гьакьисагьвилелди кьуллугьзавай кьурушви духтурар: Жалали Уружев, Рафик Жаруллаев, Руслан Назаралиев, Мегьамед Эмиров, Нуьгь Акбаров, Мурад Рамазанов, Ризван Жафаров, Сабир Закиров, Казбек Мамедов, Руслан Баглиев, Рафик Адигозелов, Исмаил Вердиханов ва масабур.

Кьурушдилай пуд генерал акьатнава: Якьуб Кьулиев, Рамазан Жафаров, Шамил Асланов. Кьадав агьакьна полковникар ва кьанни вадалани гзаф подполковникар ава.

Кьадим Кьурушдилай Лезги Агьмедалай гьуьгуьнлиз Дагьустандин халкьдин шаир Шагь-Эмир Мурадов, С.Сулейманан тварунихъ галай премиядин лауреат Межид Гьажиев хьтин бажарагьлу зарияр акьатнава ва абурун рехъ давамар хьуьвур ва хьийизвай зарияри: шаир ва публицист Мегьамед Кьуруш (Гьажиев), сатирик Кьасум Фаталиев, Ибрагьим Мурадов, Нариман Кьарибов, Малик Гьажиев, Кьумри Дуьгуьшев, Вердихан Кьулиев, Сайидали Сулейманов, Шагьназар Хидиров, Демир Гьажиметов, Гьажин Кьазиев, Баба Агьарзаев, Майор Агьаев, Лезги Ариф (Агьмедов), Мухтар Панагьов, Наби Панагьов, Муса Агьмедов.

2000-йисуз “Яру дагдай шагьвар” твар алаз Кьурушрин шаирринни писателрин яратмишунрикай ибарат антология чапдай акьатна.

2007-йисалай кьурушвийри “Кьурушрин сес” твар алаз газет акьудзава. Ихьтин газет Дагьустанда мад са хуьруьхьни авач.

Кьурушвийрикай философиядин илимрин кандидатвиле твар сифте яз рагьметлу Кьафлан Ханбабаева кьачуна, адан гьиликай “Нажмудин Самурский” ва “Генерал Кьулиев” тварар алай еке ктабарни хкатнава.

Кьурушрин тарихдикай тарихдин илимрин доктор Загьраб Баглиева “Кьуруш ва кьурушвиар”, Сабир Диьрханова “Кьакьан дагдай Кьуруш - зи бубайрин муь” (макьала кьхьидайла, и ктабарикай менфят кьачуна), тарихчи Мурад Вердиханова “Кьуруш: тарих ва алай аям”, Аксарин Седредина “Кьуруш-наме” ктабар кьхьенва. Лезгийрин машгьур шаир, публицист алим Фейзудин Нагьиева “Кьуруш” твар алай поэма кьхьенва, ам кьилдин ктаб яз чапдай акьатнава.

Кьурушвиар спортдал рикле алайбур яз гьа сифте куь хьайидалай инихъ чиди, сифте ийсара спортдин рекейи машгьул жедай шартлар авачиз анжах тек са футболдални волейболдал машгьул жезвай. Футболдай сифте хуьруьн команда туькуьрайди ва машгьурайди Исмаилов Агьмед я, а команда вири районда машгьур хьанай, аник лап хьсан футболлар тир Исмаилов Мамед, Мамеев Паша, Селимов Пирбудагь квай. Хуьре спортдин мастервиле тварар кьазанмишай сифте ксар яз Ислам Гьасанован, Алик Небиеван, Сами Гьамзаеван тварар кьаз жеда.

Кьурушви Аглагьвердиев Гьабига вичин твар журба боксер яз вири дуьньядиз раижнава.

Кьурушдилай тир Эскендаров Малика Белоруссиядин лайихлу тренер яз, Беларусь Республикадин Гомель шегьерда олимпийский призерин резерв гьазурдай спортшколада кьилин тренер яз кьваллахзава, ана исятда кьурушви вад жегьилди чирвилер кьачузва.

Акул Шагьгазов Дагьустанда халисан пагьливан яз машгьур я, ам вичин алакьунар кьалуриз Тюмендиз, Саратовдиз, Самарадиз, Пензадиз, Узбекистандин са шумуд шегьердиз, Белоруссиядиз ва маса республикариз фена.

Кьурушвийрин векилар яз Хасавюрт шегьерда ва районда жуьреба-жуьре ийсара жавабдар кьуллугьрал Гьатем Вердиева, Гьасен Балатова, Бедредин Бекуьрова, Гьажиагьмед Шагьвеледова кьваллахна. Гьенин юкьуз Азиз Азизова, Энвер Гьафизова, Мегьамед Шагьвеледова, Алик Небиева ва масабур Хасавюрт шегьерда жавабдар кьуллугьрал кьваллахзава.

Кьурушрин тварцел баркалла гьайи ва гьизвай рухвайрин сан гзаф я. Абуру чпин мергьяматлу краралди, алакьунралди хайи хуьруьн твар уьлкведин гьар са пилез машгьурзава. Абурун арадай яз, Нурали Мегьмандарован, Бейбала Велиеван, Фаргьад Магьмудован, Загьир Гьамидован, Гьатем Ражабован, Седредин Жафарован, Асанбег Агьарзаеван, Муштагь Эльдерован ва масабурун тварар кьаз жеда.

Кьурушрин баркаллу рухвайрин сан акьалтзавай несилри генани кьалин хьийидайдал са шакни алач. Макьала лазгийрин бажарагьлу шаир Лезги Арифа кьхьенвай “Кьурушар” гимндин члаларалди акьалтларзава.

*Дуьнья тирвал машгьурбур я:
Пирер - Дагьлар - Кьурушар.
Лезгистандин нур, абур я
Гьетер халкьбар - Кьурушар*

*Самур, Сулак - кье вацун яд
Дадмишзава Кьурушри,
Дагь - аранда межлисар шад
Кьурмишзава Кьурушри.*

Мергьяматлувилин къанунралди

Зайифдаз, дарда авайдаз куьмекун
инсанвилилин виниз тир ерийрикай я

Надият ВЕЛИЕВА

Хизандин саламатвиле-лай, сагьламвилелай, адан членрин гуьгьудилай госуарстводин ва обществодин саламатвални бажарагьлувал аслу я.

Алатай асирдин 90 лагьай ва адалай гуьгьунин йисара уьлкведа кыле фейи демократвилеин дегишвилери вири Россиядин, Дагьустандин хизанрин кыилел еке бедбахтвилер гьана. Виш йисаралди къазанмишай хизанрин девлетар хаталувилек акатна. Хейлин хизанривай экономикадин четинвилер, ахлакьдин имтигьанар эхиз хьанач. Газаф хизанр чкъана. Виридалайни еке четинвилер аялрални дишегьлийрал акьалтна. А йисара госуарстводивайни аялриз ва хизанриз куьмек гуз жезвачир. Гьавилей абур йикъалай-къуз дарвиле, кесибилай гьатзавай. Ихьтин шартара абуроз социальный рекьяй куьмек гудай рекьер жагьурун чарасуз тир.

Эхиримжи вахтара хизанрин гьал хьсан патахь дегиш жез башламишнава. Госуарстводи аялрин, хизанрин месэлайрихь чин элкьурнава. И кардик зун, Махачкъала шегьерда 1992-йисалай кардик квай хизанриз ва аялриз социальный рекьяй куьмек гудай центрадиз фейила, генани инанмиш хьана.

Тарки-Тау дагьдин центерив гвай кьве мертебадин и дарамат иниз къевезвай дерт алай инсанрин гуьгьуьл къачузвайди хьиз аквада. Аниз атай гьар са касди михьвал, къулайвал гьиссзава. Инин сиришладай центрадихь халис иеси авайдан гьакьиндай шагьидвалзава.

Адет яз, ихьтин идарайриз регьбервал гузвайбуруз, ана къвалахзавайбуруз мергьяматлувал, регьимлувал хас я. И ерияр анин директор, милайим, назик, хьуьтуьл сесиналди рахадай **Расулова Майрам Рагьмановна ДИН** вири къаматдай акваза.

Алай вахтунда чи республикада ихьтин 48 центр кардик ква. Квилди къачуртла, чи патара Мегьарамдхуьруьн, Сулейман-Стальский, Кьурагь районрани ачухнава.

М.Расулова кыле акьвазнавай центрада 80 касди намуслувилелди зегьмет члугвазва. Чехи пай кылин образование авай пешекарар-психологар, духтурар, юристар, социальный рекьяй пешекарар, педагогар я. Заз акурвал, ина чи миллетдин векилар тир гзаф дишегьлийрини къвалахзава. Вичин ери-бине Мегьарамдхуьруьн райондин Целегьунрин хуьрй тир **КЪУРБАНОВА Таисия Надировна** абурокит сад я. 2000-йисуз Дагьединститут кутьгьай ада сифте 40-нумрадин аялрин бахчада къвалахна. 2006-йисуз Таисия центрадиз къвалахал атана. Алай вах-

тунда ам кевевай дишегьлийриз куьмек гудай отделенидин заведующий я. Виклегь, кар алакьдай, гьиле кьур гьар гьи къвалах хьайитлани кылиз акьуддай пешекарди къвалахзавай са куьруь вахтунда коллективда гуьрмет, авторитет къазанмишнава. Адан диде **КЪАЗИХАНОВА Салминатани** гьа и центрада зегьмет члугваз 15 йис я.

Къвалахдай чкаяр амачир, къваллиз-йикъаз яб тагузвай итимри ичкидиз кыл янавай дуьшуьшар чал уьмуьрда тимил гьалтзавач. Гьелбетда, и вахтунда вири четинвилер дишегьлийрал ва аялрал акьалтзава. Идалайни гьейри, бязи диде-бубаяр инвалид аялар гваз кевега гьатзава, аялрихь бегьемвилелди гелкъевез жезвач. Иниз килигна, цен-

Аялри Яран суварик къуьлер ийизвай вахт

тради сифтени-сифте гьахьтин хизанриз фикир гузва. Аниз къабулзавайбуруз тимил таъмин хизанрай тир аялар, етимар, инвалидар я. Абуроз вири жуьредин къуллугьар пулсуздаказ ийизва. Аялар ина ислен йикъалай жуьмядалди жезва. Эгер са гьихьтин ятлани себералди аялар диде-бубайривай вахчуз жезвачтла, абур ина йифизни амукьзава.

Центрадиз пулар республикадин бюджетдай ахьайзава. Алай вахтунда ина вишелей виниз аялар ва са дишегьли ава. Абуроз йикъа кьуд сеферда кфетлу тьнар гузва. Дишегьлийра ина абурун месэлаяр гьална куьтгьалди амукьзава, яни къвалахдалди таъминариз, бейкар тирди тайинариз, хизанда хьанвай къал-макъалрай кыл акьудиз, квахьнавай документар туькьур хьийиз ва гзаф маса куьмекар гузва.

Центр са шумуд отделениди-кай ибарат я. Сифте танишвал арадал атанвай месэлаяр гьихьтинбуру ятла чирдай отделенидилай башламиш жезва.

Социальный ва педагогвилеин рекьяй куьмек гудай отделенида тимил таъмин, гзаф аялар авай хизанрай тир, гьакь инвалид аялар ва етимар ава. Абурун группайра къвалах тербия гунихь ва сагьламвал мягькемарунихь рекье тунва. Ина бедендик нукьсанар квай аялрин группа квилди чара авунва. Абурохь галаз, лазим тирвал, педагогри, психо-

логри, духтурри, музыкадин пешекарри къвалах тухузва.

Социальный рекьяй тади къуллугьдин отделенидин везифа, яшарилай аслу тушиз, граждандриз социальный рекьяй тереф хуьнин игьтияж авайбуруз са сеферда куьмек гуникай ибарат я. Абуроз къвачин къапар, парталар ва сифтегьан лазимвал авай маса шейэр гузва, абурун ихтиярар хуьдайвал юридический рекьяй, гьакьни пособиар, пенсияр къачуни карда куьмекзава.

Кеве гьатнавай дишегьлийриз куьмекдай отделенидихь "Умуд" твар алай приютни гала. Ина хизандихь галаз алакьалу месэлаяр четинзавай дишегьлийра яшаммиш жезва, абурун месэлаяр гьалдай рекьерни жагьурзава.

трада абур игьтияж авай виридаз пайзава.

Ина лишанлу йикъарни шад гьалара кьейдзава. И рекьяй абурохь куьмекдай спонсорар ава. Ик1, 21-мартдиз Яран суварни вини дережада аваз кыле фена. Суварик тимил таъмин инсанриз, ялгуз пенсионерриз теклифнавай. Центрадин актовый зал жуьреба-жуьре рангарин шараралди, шикилралди безетмишнавай. Анин са пиле ялаварни кузвай. Столрал ашар, пичекар, чранвай ширинлухар эцигнавай. Вирида мугьманар атун гуьзлемешзавай. Теклифнавайбуруз са сад къевез, зал ацана. Майрам Рагьмановнадихь галаз залдиз РД-дин зегьметдин ва социальный рекьяй хуьдай министрдин заместитель Багомедов Зураб Алиевични атана.

Суварин тешкилатчи Таисия Кьурбановади аялриз ва мугьманриз Яран сувар мубаракна. Ахпа концертдин программа башламишна. Аялри сувариз талукь ширар къелна ва къуьлер авуна. Республикадин Яратмишунрин къваллай атанвай къуьлердайбурун дестеди ва центрада практикада авай Даггоспедуниверситетдин социальный факультетдин коррекционный отделенидин студенткайри авур къуьлерилай ва лагьай манийрилай къват1 хьанвайбуруз иллаки рази яз амукьна. Центрадин тербиячидин куьмекчи Абдулкеримова Эльмиради лезги члалал "Яран сувар" мани устадвилелди тамамарна. Ахпа ада лезги хуьрера Яран сувар кьейдзавай къайдайрикай суьгьбетна. Мугьманринни аялрин гуьгьуьлар лап шад тир - садазни хьфиз къанзавачир.

Эхирдай Майрам Рагьмановнадини Зураб Алиевича виридаз Яран сувар мубаракна. - Гатфар йисан виридалайни гуьзел бере я, ада тлебиатдал, тарарал, тамарал чан гьизва, инсанрин гуьгьуьлар ачухарзава, гьар са къваллиз чимивал, экуьвал гьизва. Къуй аялрин риклера гатфар, чи гележегдин несил шад ва бахтлу яз тамам хизанра чехи хуьрай, - лагьана абур.

Малум тирвал, вири уьлкведа хьиз, Дагьустандани алай девирда масадан куьмекдихь муьгьтеж хизанар гзаф ава. Дуллух, такьат авай инсанри кесибриз гьил яргьи авунайтла, гьикьван хьсан кар жедай. Абурулай инсанарни, Аллагьни рази жедай. Зайифбуруз, дарда авайбуруз, куьмек авун инсанвилеин виниз тир ерийрикай я.

Зун центрадай экъечна хкведайла, зи вил дегьлизда стендал алай ихьтин гафари вичел желбна:

Хизан - чи бахт,
хизан - чи къвал,
Хизан - чи халкъ, алемдин тахт!
Ша санал чун жен яшаммиш,
Санал чи дул ийин битмиш,
Санал чи къвал ийин дуьзмиш.
И гафар виридаз талукь я.

"АЙБОЛИТ"

Чир хьун хьсан я

"Айболит" газетдай.
Гьазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

• **Хуквада** хер авайла, экуьнахь ичи рикелай хуьрекин са тлуруна авай спирт хьвана, гуьгьуьналлаз са клус дуьдгьвер фитинда. Гьа ик1 цуд юкьуз ишлемишна, ахпа цуд юкьуз ял яда. Са вацралай хер кьели хьжеда.

• **Беденда** къват1 хьанвай зянлу шейэр акьудун патал, лаврдин 10 пешинал 2,5 л. яд илична звал гьана, катул 5 декьикада ргаввай яд авай катулдин кьене эцигда. Ахпа ам термосда цана 4-5 сятда тада. Куьзна са йикъан вахтунда гьар сеферда хуьрекин са тлуруна авайди хьвада. Сагьарунин вахт са вацра 3-4 юкьуз.

• **Астмадин** азар авайла, коньяк, вирт ва клоква (гьар сад са стаканда авайди) вири сад-садак какадарна, йикъа пуд сеферда хуьрекин са тлуруна авайди ишлемишда.

• **Метлер** тлазвайла, кьел, сода, вирт (гьар сад са чайдин тлуруна авайди) сад-садак какадарна, аниз 7 ст1ал йод алава хьувуна, и къаришма метлерал эцигна, чими шарфуналди кутлунда. 10-15 декьикада чухьун хьувуна, метлер чимиз хуьда. И процедура ксудалди вилик авун меслят къалурзава.

• **Ивидин** давление хкаж хьанвайла, нянилай термосдиз дарчинрин 20 твар вегьена са стакан ргаввай яд илична, пакамадди тада. Экуьнахь яд куьзна, 30 декьикада 3 сеферда хьвада. Термосда амай дарчинрал мад 10 дарчин алава хьувуна, са стакан ргаввай яд илич хьувуна тада. Пакамахь дарчинар гадарна яд хьвада. Сагьарунин вахт 2-4 варз я. Рецепт лап менфятлуди я.

• **Мекьихьана**, азарлу хуьнин вилик пад къун патал, са лимон са декьикада ргаввай циз вегьена ххудда. Ахпа ам чкалар аламаз як регьведай машиндай авадарна, 100 г дуьдгьвер ва 1-2 хуьрекин тлурунавай вирт какадарна, хьсандиз хкуьрда. Ахпа ам адетдин дуьдгьвер хьиз ишлемишда.

• **Жалгьаяр** тлазвайла, йикъа 2-3 сеферда фу нез 30 декьикада амайла, 100-250 мл. картуфрин миже хьун гзаф хийирлу я.

• **Мадни** жалгьаяр тлазвайла, 4-5 лимон чкаларни аламаз куьлуь авуна, 0,5 л эрекь илична, са гьафтеда мичи чкада эцигда. Гьар юкьуз ксудалди вилик и къаришма тлазвай чкайривай гуьцна, чимидаказ хуьда.

• **Иммунитет** хкажун патал кьурай машамшрин патар, куьлуь авунвай алоэдин ва лимондин пешер (гьар сад са стакандавайди) сад-садак какадарна, аниз са стаканда авай вирт, 5 цикли кака, 0,5 л. коньяк, 300 г дуьдгьвер алава хьувуна, холодильникда хуьда. Ксудалди вилик чайдин са тлуруна авайди ишлемишда.

• **Иви** къевезвай хирез са тимил крахмал къвахайтла, иви авухьун акьвазда ва хер фад хьсан жеда. Идалайни гьейри, хер хьайи чкадал са лишанни аламукьдач.

• **Хуквада** ва ратар азар авайла, йикъа пуд сеферда фу нез 15 декьикада амайла, десертдин тлурунавай картуфдин крахмал 1/3 стаканда авай ргур цихь галаз ишлемишун меслят къалурзава.

• **Иви** михьи хьун патал чайдин са тлуруна авай петрушкадин тумунал (семена) 0,5 л ругунвай чими яд илична 10 сятда тада. Ахпа ам куьзна, йикъа пуд сеферда 1/2 стаканда авайди ишлемишда. Сагьарунин вахт 2 гьафте я.

Конкурс

Дидед члалан
виридалайни хъсан
муаллим

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

“Хайи члалан виридалайни хъсан муаллим - 2014” лишандик кваз Махачкъаладин 11-нумрадин гимназияда РД-дин образованидин, илимдин ва жегьилриз талукь политикадин рекъяйн министерстводин республикадин дережадин конкурсди вичин кваллах башламышна.

Гимназиядин художественный самодеятельностдин коллективди кватI хъанвайбуруз тебрикдин хуш келимаяр, милли члаларал манияр лагъана. Ахпа сегънедиз конкурсдин иштиракчийриз теклифна. Трибунадихъ “Хайи члалан виридалайни хъсан муаллим-2013” тварцIиз лайихлу хъайи Герейханован хуьруьн Р.Османован тIварунихъ галай 1-нумрадин юкъван школадин лезги члаланни литературадин муаллим Шамсудин МАГЪАМДАРОВАЗ теклифна. Ада хайи члал - хайи дидеддин сес - им школьникриз тербия гунин карда муаллимдин гьиле авай виридалайни гужлу “яракъ” тирди лагъана, Москвада конкурс гьикI кыле фенатIа, Дагъустанда дидед члалар чирунин жигъетдай гьихътин мумкинвилер аватIа кьейдна.

- Конкурсдин макъсад республикадин дидед члаларин ва литературадин виридалайни хъсан муаллимар раиж авун, дидед члаларин ва литературадин яратмишунрин тегъерда кваллахзавай муаллимриз куьмек гун ва гъевеслу авун, образование вилик финин карда милли члаларин важиблукь хажун, “Республикадин образованидин идарайра хайи члалар илимдин рекъелди таммадаказ чирунин серенжемрин гьакъиндай” РД-дин минобрнаукадин 2007-йисан 17-сентябрдин буйругъ таммарун я, - малумарна министерстводин кылин къуллугъчи Хадижат Багъмудкадиевнади. 19-21-мартдиз кыле тухвай конкурсдин финалда умуми образованидин программайра шегъеррин, районрин, хуьрерин школайрин хайи члаларин 40-дав агакъна муаллимри, СПО-дин образованидин идарайрин хайи члаларин преподавателри иштиракна.

Мярекатдиз члалан номинацийрай муниципальный этапдин конкурсда гъалиб хъайибуруз теклифнавай.

КЪЕЙД ИЙИН: “Хайи члалан виридалайни хъсан муаллим” конкурсдин республикадин этап 2008-йисалай инихъ кыле тухузва. Гъар йисуз адан иштиракчийр республикадин образованидин идарайра кваллахзавай, чпин пешекарвиллин ва яратмишунрин мумкинвилер, алай девирдин информациядин технологияр идара ийиз чир хъунин дережа къалурзавай виридалайни хъсан муаллимар жезва. Конкурсдин кылин макъсад виридалайни хъсан педагогар ашкара авун ва абур Вирироссиядин этапдиз къалурун я.

Конкурсантар жюридин председателдихъ ва адан членрихъ галаз танишарайдалай гьуьгъуьниз конкурсдин кьвед лагъай турдив эгечIна.

“Хайи члалан виридалайни хъсан муаллим” конкурс къуд турдикай ибарат тир. Сад лагъай турда (заочно) муаллим-конкурсантди виликамаз вичин педагогвиллин кваллахдикай яратмишунрин гьахъ-гьисаб ракъурнавай. Кьвед лагъай турда “Муаллим-предметник” 7-10 декьикада вичикай, кваллахдикай (фоторепортажи галаз) рахазва ва ада жюридин членрин суалриз жавабар гузва. ИкI, самопрезентациядай 33 конкурсант акъатзава. Гьуьжетар вилик кумай. Пакад юкъуз предметдай тарсар гузва ва предметдинни члалан номинациядай анализ ийизва. Кьвед ва пуд лагъай турдин нетижаяр къазва ва 13 кас амуькайди малумарзава.

Къуд лагъай турда “Классдин сят” къалурайдалай гьуьгъуьниз конкурсдин ярумчух финалдиз 6 иштиракчи акъатзава. Гъа и юкъуз РД-дин образованидин, илимдин ва жегьилриз талукь политикадин рекъяйн министерстводин кылин пешекар Хадижат Алиевади конкурсдин нетижаяр къуниз талукъарнавай мярекат кыле тухвана ва ада анал гъалиб хъайи муаллимрин тIварар къуна.

ИкI, са кас 1-чкадиз, кьвед-2, пуд касни 3-чкайриз лайихлу хъана. Къизилюрт шегъердин 7-нумрадин юкъван школадин авар члалан ва литературадин муаллим Мухумаева Сарат Мегъамедовнади 1-чка, Мегъарамд-хуьруьн 1-нумрадин школадин лезги члалан ва литературадин муаллим Алибутаева Анфиса Аливердиевнади 2-чка къуна.

Конкурсдин иштиракчийриз образованидин, илимдин ва жегьилриз талукь политикадин рекъяйн министерстводин удостоверенияр ва рикел аламуькайди пишкешар гана. Гъалиб хъайибуруз гьуьрметдин грамотаяр, “РД-дин образованидин отличник” тIвар гудайвал я.

В добрый мар
любимыхъ кнар!

Аялрин
кIабрин гьафте

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Махачкъалада Дагъустандин Государстводин нинийрин театрдин дараматда кьве сувар - тебиатдал чан ахкъалтзавай гатфарин 21-мартдин югъ ва гатфарин рухсарат сад-садал туш хъуниз талукъарнавай члехи мярекат кыле тухвана.

Малум тирвал, гъар йисуз гатфарин каникулрин йикъара вири уьлкведа Вирироссиядин “Аялрин ва жаванрин кIабрин гьафте” тухун хъсан адетрикай сад хъанва. Къати дьае физвай 1943-йисуз аялрин писатель Л.А.Кассила кыл кутуналди тешкилай а сувар цIи 71-сеферда кьейдзава. Ватан патал лап четин вахтунда мярекат Союзрин кваллин Колонный залда тешкилнай ва аниз аялрин писателар Самуил Маршак, Корней Чуковский, Лев Кассиль атанай.

Цинин ийис чи уьлкве патал иллаки кьетIенди я: хъуьтIуьн XXII Олимпиададин “Сочи - 2014” къугъунар лап вини дережада кыле фена. 2014-йис РФ-дин Президентди “Культурадин ийис” яз малумарнава. Н.Юсупован тIварунихъ галай Республикадин аялрин библиотекади и вакъиярни кваз кьейддай гегъенш “Гьафте” программа тукIуьрнава.

РД-дин культурадин министерстводи пландик кутунвай важиблу мярекат республикада “КIани кIабрин регъимлу алемдиз” лишандик кваз кыле тухузва.

21-мартдин йикъан цIусад. Нинийрин театрдин фойеда кIабрин выставкадин патав мярекатдин иштиракчийри писателар, шаирар, мугъманар къаршиламишзава.

“Аялрин кIабрин гьафте” ачухнавайди ва ам 2-апрелдиз “Аялрин кIабрин международный югъуз” акъалтIаиди малумаруналди мярекат тухузвайда гаф Дагъустандин аялрин кылин библиотекадин директор Солтанат Далгатовна Загъидовадиз гана.

Ада аялриз, абурун диде-бубайриз, библиотекарриз, мугъманриз сувар мубаракна ва, гъамиша хъиз, къени иниз виридалайни хъсан дустар - Дагъустандин шаирарни писателар, “Кард” журналдин редакторар атанвайдакIа лагъана. Сифте гаф Дагъустандин писателрин Союздин председатель Мегъамед Агъмедов рахана.

Аялриз ва библиотекарриз сувар Дагъустандин культурадин министрдин заместитель Елена Гъаруновадинади тебрикна. - Чи республикада, - лагъана ада, - 1066 библиотека ава. Виринра, хуьруьн лап гъевечIидалай башламышна, Расул Гъамзатован тIварунихъ галай лап члехи Милли библиотекадив агакъна, аялар, гъамиша куьн гуьзлемишзава. Умудлу я хъи, библиотекарри, диде-бубайри къалурдай мергъяматлу, камаллу кIабри куьн члехи уьмуьрдиз шадвилелди рекъе твада.

Мярекатдал Республикадин аялрин библиотекадин жаван кIелчийр алай йисуз юбилеяр кьейдзавай писателриз, шаирриз тебрикдин гафар лугъуз сегънедиз экъечIна. Абуру цIи юбилеяр жезвай Россиядин, Дагъустандин аялрин шаиррин, писателрин тIварар къуна, абурун яратмишунрай царар хуралай кIелна. Абуру лентиниз къачунвай манияр хъиз тамамарай тегъерди залда ацукънавайбуру мягътеларна. Вирида “баркалла, гаф авач” лугъузвай.

Абуру библиотекадиз виридалайни мукъва 38-нумрадин школадин ученикар тир. Гаф авач ученикрини, библиотекадин работникрини, школадин муаллимрини. Дагъустанда гъамиша хъиз, гележегдани хъсан чирвилер авай пешекарар жедайдал шак алач.

Мярекатдал гагъ аялри, жаванри чпин алакьунар къалурна, гагъ Дагъустандин аялрин писателри, шаирри сегънедилай чпин цIийи яратмишунар кIелна. Эхирдай Нинийрин театри аялриз “Мягъкем кьеледин солдатик” спектакль къалурна.

* * *

Махачкъалада башламышнавай “Гьафте” республикадин шегъерра, хуьрера кыле фида. Вири библиотекайра тухудай мярекатрин программаяр (утренникар, литературно-музыкальный композицияр, вечерар - писателрихъ, шаиррихъ галаз гьуьршмишвилер, викторинаяр, конкурсар, къугъунар ва гзаф ма-сабуру) тукIуьрнава.

Республикадин аялрин Н.Юсупован тIварунихъ галай аялрин библиотекада гъар юкъуз кIабрал рикI алайбуру кьве залда гуьзлемишда: гъевечIи классрин школьник сятдин 11-даз, члехи классринбуру - сятдин 12-даз. КIабрал рикI алай виридаз библиотекадиз теклифзава: диде-бубайриз: аялар, хтуларни галаз члехи бубайризни бадейриз.

Цуькьядин халкъарин
хуьрекар

ЦуькIуьн хапIа ва адан
хийирлувал

ЦуькI чи члехи несилди гзаф ишлемишзавай те-хилдин магъсулрикай сад тир. ЦуькIуьн аш, цуькIуьн хапIа мукъвал-мукъвал, иллаки аялар къалин хизанра, суфрадал жедай. Гъайиф хъи, девирар дегиш хъунихъ галаз чна гзаф къадар хийирлу, менфятлу те-хилдин бязи магъсулар рикелай ракъурнава. Фад гъазуриз жедай, чи тукъвенрин дезгейрал булдиз алай маса продуктар ишлемишзава ва, ийизвай хуьрекарни жуьреба-жуьре ятIани, гзаф вахтара абурун хийирлувилайки фикризавач.

Къенин чи суьгъбет цуькIуькIай я. ЦуькIуьз халкъдин арада “къизилдин техил” лугъузва. Диетологри кьейдзавайвал, цуькIуь инсандин бедендик квай холестерин тIимиларзава. Идалай гъейри, адак гзаф къадар витаминар ква: В1 - ада инсандин гуьгъуьл ачухарда, В2 - кылин чIарар мягъкемарда ва чинин хам хъсанарда, кIараб мягъкемарда, В6 - риклин сагъла-вал хуьн патал лазим я, РР - иштыгъ ачухарзава ва икI мад. ЦуькI иллаки шекердин азар, панкреатит авайбуруз, чулав лекъ тIазвайбуруз хийирлу я. Амма хуьк-вадин, руфунин азарар авайбуру ам мукъаятдиз ишлемишна кIанда. Инсан сагъсуз тирла, незвай тIуьнни сагълавилилиз килгIна ишлемишун лазим я.

Чна квез уьндюшка квай цуькIуьн хапIа теклифзава.

ХапIа гъазурун патал чаз 700 гр. уьндюшкадин кIараб квачир як, 200 гр цуькI, 800 гр картофар, 200 гр газарар, кьел, кудаи истивут ва набататдин чIем лазим кьведа.

Эгер уьндюшка авачтIа, квевай вечерен як кутуртIани жеда.

ЧичIекар куьлуьз, газарар юкъван тегъерда куьт-куьнда, я туш хъи, юкъван тIеквер авай тIеркадай яда, якни гъевечIи клусариз пайда. Катулда, чIемедал чичIек тагъламышда ва адаз куьткуннавай газарар вегъеда. Абурни чIемеда хъуьтуьларайдалай къулухъ, якIун клусар вегъеда. Як живзи тагъламыш хъайила, яд цана, кьел ва истивут вегъена, са къад, - къанни вад декьикада ргада.

ЦуькI, адак квай тукъуьлвал хкудун патал, хъсандаказ кузвай це чухъуда. Картуфар михъна, чухъена квез кIандай тегъерда куьткунда. Катулдиз сифте цуькI вегъеда ва адалай къулухъ - картуфарни. Са къад декьикада къван ргада.

Гъажибугъадин салат

Салат гъазурун патал чаз лазим кьведа:
Са банка гъажибугъадин консервия;
150 гр ргунвай дуьгъуь;
200 гр ананасрин консервия;
200 гр крабрин патар (“Крабовые палочки” - абур чи тукъвенра гзаф авай продуктрикай сад я);

кьел;
майонез.

Крабар куьлуьз-куьлуьз куьткунда, ананасар кубикрин къайдада атIуда. Дуьгъуь, гъажибугъадин тварар (абурок квай яд хкудна), крабар (я туш хъи крабрин як) вири сад-садак какадарна, кьелни майонез яда.

Гъазурайди - Жамия ГЪАСАНОВА.

Америкада устадвал мадни хкажда

Интернетда чи ватангъли, боксдай WBA ва IBO версияйра дуньядин чуларин сагиб **Гъабиб АЛЛАГЪВЕРДИЕВ** алай йисан февралдин вацран эвел килерай США-дин Альбукерке шегьердиз фенвайдакай хабар ганва. Ина саки кве гъафтеда ада стха ва тренер **Шафидин АЛЛАГЪВЕРДИЕВАН** ва физический гъазурвал акунин рекъай тренер Али Пидуриеван гъилик вичин сагъламвал мягкемарда, устадвал мадни хкажда.

ИкI, малум тирвал, алай йисан 12-апрелдиз Гъ.Аллагъвердиева Лас-Вегасда **Джерси ВАРГА-САХЪ** галаз вичин гъутарин къуватар ахтармишун лазим я.

Гъалар дегииш жезвач

Гъазурайди -
Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И **ЙИКЪАРА** "Анжиди" кве къугъун киле тухвана, амма садни чи рикер шад жедайвал кутягъ хъанач. ИкI, 20-мартдиз футболдай Европадин Лигадин финалдин муъжурдакай сад лагъай пай патал акъажунрин сергъятра аваз Раменское шегьерда чи команда Голландиядин АЗ командадихъ галаз къугъвана. Нубатдин къугъунин нетижайдай Евролигадин финалдин къудакъай сад лагъай пай патал акъажунрин сергъятун аслу тир. Къугъунин гъисаб са командадивайни дегиишариз алакънач. Гъайиф хъи, чи командади гъа иналди Евролигада иштиракун акалтарна.

"Анжи" - ЦСКА 0:3

24-мартдиз Каспийскда, "Анжи-Арена" стадиондал, футболдай Россиядин чемпионатдин 22-турдин сергъятра аваз "Анжиди" Москвадин ЦСКА къабулна.

"АНЖИ": Кержаков, Григалава, Гъажибегов, Агъаларов, Ещенко, Агъмедов, Алиев (Смолов, 75), Мкртчян (Быстров, 46), Максимов, Билялетдинов, Бухаров (Сердеров, 62).

ЦСКА: Акинфеев, Игнашевич, Березуцкий, Щенников, Фернандес, Эльм, Миланов (Цубер, 74), Муса, Тошич (Вернблум, 56), Дзагоев, Думбия (Базелюк, 87).

Гъайиф хъи, чи команда и къугъуна лап еке тафават аваз кумукъна. Чи командадин варариз Думбия кве сеферда (къугъунин 26 ва 51-декъикъайра), Агъмед Мусадиди (76) тупар яна.

Са гафуналди, чи командадин чурузвай гъалара са дегиишвални хъанач, "Анжи" турнирдин таблицада виридалайни кланел -16-чкадал алама. ЦСКА и агалкъунилай къулухъ бегъем хкаж хъана, 40 очко къазанмишуналди ада 4-чка къазва.

Нубатдин, 23-турдин, къугъун 29-мартдиз Екатеринбургда, "Центральный" стадиондал, "Анжиди" "Урал" командадихъ галаз киле тухуда.

Шартлар тарифдай гъалда авачтлани...

Нетижаяр писбур туш

ФУТБОЛ

Муса АГЪМЕДОВ

Малум тирвал, Цийи Къурушдал спортдин пуд секция кардик ква: азаддиз къуршар къунай, тайский боксдай ва футболдай. Санлай къачурла, а секцияра 200-дав агакъна хуруун жаванри чирвилер къачузва. Секцияра кваллах вилик тухун патал са акъван къулай шартларалди таъмин туштлани, чи хуруун жегъилри чпин алакьунар мукъвал-мукъвал гъам райондин, гъамни республикадин дережада аваз киле тухузвай турнирра, чемпионатра раижзава.

И мукъвара зун футболдин секциядин тренер, дзюдодай СССР-дин спортдин мастер **Ислам ГЪАСАНОВАХЪ** галаз гурушмиш хъана ва адавай вичи регъбервал гузвай секциядин кваллахикай ихтилат авун тлалабна.

- Чи секция 2002- йисалай кардик ква. Ам Хасавюрт шегьердин Али Порсукован тлварунигъ галай ДЮСШ-дик акатзава, - сугъбетзава Ислам Пашаевича. - Алай вахтунда зи гъилик 44 аялди чирвилер къачузва. Абуру райондин, республикадин майданрал киле тухузвай жуьреба-жуьре акъажунра иштиракзава. Гъелбетда, хъсан нетижаярни авачиз туш. Мисал яз, алатай йисуз 1997 ва 1998-йисара дидедиз хъайи аялрин иштираквал аваз Тотурбийкъалада 36 командадин арада киле феий райондин турнирда чи командади 2-чка къуна. 1994-1995-йисара дидедиз хъайи аялрин иштираквал аваз футболдай киле феий республикадин турнирда райондин хъянавай командадин арада чемпионатда 2-чкадиз лайихлу хъана ва Сивуха мини футболдай райондин 16 командадин арада киле феий турнирда 1-чка къуна. Первотмайскда тешкилай райондин турнирдани чи команда 2-чкадал хъана.

■ **Куьне кьейд ийизвайбур пис нетижаяр туш. Амма нетижаяр генани хъсанбур хъун патал жегъилриз хуьре гъихътин шартлар яратмишнава ва пата - кьерехдихъай куьмекар гузвай ксар авани? Чаз чизвайвал хуьре футбол къугъунал машгъл жегъилрар - гъевескарарни гзаф ава. Куьне абурухъ галаз тухузвай кваллахни екеди я.**
- Хуьре футбол къугъвадай къуд майдан

Къурушрин хуруун футболдин команда

кардик ква. А майданар хуруун жегъилри чпин къуватралди гуьнгъуна туна туькълурнава. Пис-хъсан, командаяр спортивный формайралди ва спортдин маса инвентардалди са бубат таъмин я. Куьмекар гузвай ксарикай рахайтла, хуруун администрациядин кили гагъ-гагъ вичелай алакьдайвал фикир гузва, гъакни чпивай жедайвал хуруун жегъилрин спортдин фондунайни куьмеддин гъил ярги ийизва. Гаф кватай чкадал заз инал иллаки чи хуруун карчи Жамиев Шакираз чухсагъул малумариз кланзава. Ада вичин харжидихъ хуруун ракъун рекъин патав гвай футболдин майдан мягкем турбаяр кутуна, жугъун элкьурна клевирнава. Къейд авун лазим я, им хуьре футбол къугъвадай виридалайни хъсан майдан яз гъисабзава, гъавилляй хуруун ва райондай къевезвай командайрин арада киле тухузвай гзаф турнирар, чемпионатра гъа и майдандал тухузва. Анал волейболдин майдани кардик кутунва.

Гъайиф хъи, хуьре футбол вилик тухун патал куьмекар гудай маса чешмеяр чахъ авач. Пулдин такъатрин куьмекар гудай чешме авайтла, са шаки алачиз, спортдал машгъл жегъилриз шегъре рехъ гун патал еке куьмек жедай. Гъа ихътин мураддалди са шумуд йис идалай вилик за "Спортивный клуб Шах-Даг" тлвар алай фонд арадал гъанай ва банкда адан тлварцихъ счетни ахъайнай. Куьмекар гуда лагъана хиве къурбур хъанатлани, амма фондунин счетда пата-кьерехдихъай атай са кепекни хъанач. Эхирни, зун ам агал хъувуниз мажбур хъана.

■ **Хуьр члехиди хъуниз килигна, жегъилрар са шумуд командадиз пай хъанва. Абурун арада акъажунарни киле физва...**

- Дугъриданни, хуруун жегъилрар 6 командадиз пай хъанва. Абурукай 4 команда ("Баня", "Гараж", "Больница", "Клуб") округринбур, 2 командани ("Лезгистан", "Жегъилрар") килди квалт хъана тешкилнавайбур я. Гъар йисуз футболдай хуруун чемпионат ва хуруун кубок патал акъажунар киле физва. 2013-йисуз чемпионвилин тлварцин сагиб "Клуб" команда ва кубокдин сагибни "Гараж" команда хъана. Гила чаз супер кубок патал акъажунар киле тухудай адет кутаз кланзава.

■ **Футбол къугъунай тафаватлу жезвай жегъилрин тлварар къунайтла кланзавай...**

- Секцияда чирвилер къачузвай аялрикай рахайтла завай Салагъов Вагъифан, Гъамзатов Мураддан, Адигъзелов Тимуран, Диарханов Сулейманан, Гъасанов Раидинан, Пашаев Раидинан, Газаралиев Агъакишидин, члехи яшарин жегъилрикай рахайтла, алай вахтунда хуруун хъянавай командадик къугъвазвай Гъамзаев Исламан, Гуьлметов Эснединан, Нугъаев Мегъамеданни Маратан, Шагъпазов Амиранни Атлудин, Небиев Мураддан, Алиев Ренатан, Шагъвеледов Ревшанни Керманан тлварар кьза жеда. Алакьунар авай жегъилрар, гъелбетда, мадни ава.

■ **Сугъбет авунай куьн сагърай, Ислам муаллим! Къуй квехъ мадни еке агалкъунар хурай!**

Гъилерин къуват авайбур

АРМСПОРТ

Хазран КЪАСУМОВ

Чухъверхуьрелай тир армреслингдай спортдин лайихлу мастер, Россиядин, Европадин ва дуньядин чемпион, Россиядин Федерациядин лайихлу тренер **Малик ТАГЪИРБЕГОВАН** тлвар спортдал рикI алайбуроз хъсандиз таниш я. Вичи армспортдай тухузвай члехи дережадин чемпионатрани турнирра иштиракун давамарни ийиз, ада хуьре ачухнавай Герейхановский ДЮСШ-дин филиалда тренервилени кваллахзава.

Малик Тагъирбегова хъ галаз тренервиле адан ученик, спортдин лайихлу мастер, пуд сеферда дуньядин чемпион Рамидин Къазиагъмедовани кваллахзава ва спортдин акъажунра иштиракунни давамарзава.

Алай вахтунда машгъл спортсменрин-тренерин гъилик 35 касди армспортдай вердишвилер къачузва, чпин устадвал хкажзава. Шад жедай кар ам я хъи, са шумуд касдикай Россиядин, Дагъустан Республикадин кивенквечивал патал тухвай акъажунрин, чемпионатрин гъалибчиарни призерар хъанва.

Малик Тагъирбегова чаз лагъайвал, алай йисни адан тербиячийри са шумуд турнирда ва чемпионатра агалкъунар къазанмишунилай башламишна. ИкI, январдиз Махачкъалада Дагъустан Республикадин кивенквечивал патал жаванрин ва жегъилрин арада акъажунар киле фена. Ана **Эрзиман АЛИСУЛТАНОВА** (ам Россиядин кивенквечивал патал тухвай акъажунрин чемпионни я), **Радим ТАРИВЕРДИЕВА**, **Ризван МЕГЪАМЕДОВА**, **Гъамзат САДИКЪОВА** - 1, **Мегъамедкъасум ТАРИВЕРДИЕВА** (ам Рос-

сиядин чемпионатдин 3-призер я), **Агъмед КЪУРБАНОВА**, **Надин ЯГЪАЕВА**, **Къадир АЛИСУЛТАНОВА**, **Муслим ЭМИР-ГЪАМЗАЕВА** - 2, **Самрат КЪАРАХАНОВА**, **Шарип ГЪАЖИМУРАДОВА** 3-чкаяр къуна.

И акъажунрилай къулухъ Дербент шегъерда члехибурун арада киле феий Дагъустан Республикадин чемпионатдани филиалдин тербиячийри агалкъунар къазанмишна. Килди къачуртла, **Гъажи КЕРИМОВ**, **Маннаф ГЪАСАНОВ**, **Эрзиман АЛИСУЛТАНОВ** - 1, **Зейнал БАБАЕВ**, **Алисултан АЛИСУЛТАНОВ** - 2, **Эрзиман МАГЪМУДОВ** 3-чкайриз лайихлу хъана.

Эрзиман АЛИСУЛТАНОВА 6-9-февралдин йикъара Екатеринбург шегъерда жаванрин арада Россиядин кивенквечивал патал тухвай акъажунрани иштиракна. Ана Эрзимана 2-чка къуна.

Чна М. Тагъирбегова хъ галаз

филиалдин спортсменрин гележегдин планрикайни ихтилат авуна. Малум хъайивал, Малик Тагъирбегова, Рамидин Къазиагъмедова, Эрзиман Алисултанова ва пуд сеферда Дагъустан Республикадин чемпион Къасум Таривердиева майдин вацра Азербайжандин меркез Баку шегъерда киле фидай Европадин чемпионатда иштирак авуниз гъазурвилер аквазва.

- Чи тербиячийри республикадин ва Вирироссиядин маса турнирра, чемпионатрани иштиракда, - давамарзава ихтилат Малик Тагъирбегова. - Идалайни гъейри, захъни Рамидин Къазиагъмедова хъ сентябрдин вацра киле фидай дуньядин чемпионатда иштиракдай къастни ава. Мумкин я, ана чи тербиячийрикай мад садкьве касдини иштиракун.

Къазанмишнавай агалкъунар мубарак авуналди, чаз чпиз гъахълудаказ гъилера къуват авайбур лугъузвай армреслингдай спортсменрихъ мадни еке агалкъунар хъун кланзава.

Россия галачиз тухудайвал я

“Чехи ирид уьлкведин” регьберри 24-мартдиз Гаагада хъайи рахунрин вахтунда Брюсселда кыле фидай саммит Россиядин иштираквал авачиз тухудай икьрар къабулнава. Идан гьакьиндай, Франциядин дипломатвилин чешмедал асаслу хъана, Рейтер агентстводи хабар гузва.

Гуьруьш Брюсселда G7 жуьреда аваз, 2014-йисан июндиз Россиядин иштираквал авачиз кыле фида. Агентстводин чешмеди малумарайвал, “G8-дахъ тайин жуьредин ивирар ава. Гъавилей Россиядивай ана иштиракиз жедач”. Сочидин чкадал саммит Брюсселда тухунин кьарар Европада Советдин председател Херман ван Ромпея вичин твитерда тестиькарна.

Идалайни гьейри, G7-дан регьберри Гаагада хъайи рахунрилай гуьгьуьниз эгер Москвади Украинадихъ галаз гьалар къайдадик кухтун тавуртла, Россиядин аксина мадни къетти къадагъавилер эцигда лагана саналди тир малумат акьуднава. Европада Советдин сайтда чапнавай рахунрин нетижайрин малуматда лугъзвайвал, Европада уьлквейрин регьберри чуьруьк къайдадик кухтун патал жезмай къван фад дипломатвилин къайдаяр ишлемишун теклифзава. И кар кылиз акьуддалди, тагькимарзава G7-дан регьберри, “иридан” уьлквейри G8-да иштирак авун вахтуналди акьвазарда.

Гъа са вахтунда “Цийивилер” РИА-ди кхизвайвал, Россиядин къецепатан крарин министр Сергей Лаврова США-дин госсекретарь Джон Керридихъ галаз суьгьбетар авурдалай гуьгьуьниз къейд авурвал, Россиядихъ G8-дахъ “галкьидай” фикир авач. Лаврован гафаралди, “Эгер муьжудан” кваллах кардикай хктайтла, адаз им са гьихтин ятлани еке бедбахтвал яз аквазвач. “Эгер Рагьакьидай патан чи амадагри и тешкилатди вичин вахт куьтягнавайди яз гьисабзаватла, гьакь хьунни авурай”, - малумарна МИД-дин кыли. Гъа са вахтунда ада G8 формальный тушир клуб я лагана ва анай са вуьж ятлани акьудиз хьун мумкин туш.

“Чехи муьжуд уьлкведин” саммит маса шегьерда тухунин теклиф гьеле Великобританиядин патай 16-мартдиз атанай. Икъван чавалди саммит июндиз Сочида кыле тухун лазим тир. Лондондини саммит Россиядин иштираквал авачиз кыле тухун теклифна.

Икъван чавалди “чехи ирид” уьлкведи 1-мартдиз Россиядин Президент Владимир Путиниз Федерациядин Советди Украинадиз къушунар ракъурдай ихтияр гайдалай гуьгьуьниз Сочида жедай саммитдиз аксивал авунин гьакьиндай малумарнай. А чавуз саммитдиз гъазурвилер акуниз ва ам тухуниз манийвал гунин гьакьиндай США-ди, Канадади, Францияди ва Великобританияди тагькимарнай.

Кьиникьин жаза гунин приговор акьудна

Египетдин судди къадагъа авунвай “Стхяр-мусурманар” тешкилатдин терефдарар тир 529 касдиз кьиникьин жаза гунин приговор акьудна. Идан гьакьиндай 24-мартдиз Франс-Пресс агентстводи хабар гана.

Суддин заседание са юкьуз давам хъана. Суддик кваз хъайи 17 касдин тахсиррилай гьил къачуна.

Кьиникьин жаза ганвайбурук гзаф къадар

къайдасузвилера иштирак авунай ва 2013-йисан 14-августдиз полицейскийрин участокрал гъужумар авунай тахсир кутуна. И делодай мад ирид виш кас тахсирлу ийизва. Абурун суд 25-мартдиз хъана.

Гзаф къадарра къайдасузвилер ва полициядин участокрал гъужумар авунар Египетдин властри виликан президент Мухаммед Мурсидин тереф хуьзвай серенжемра иштиракзавай “стхяр-мусурманрин” са шумуд лагерь чуьлурай юкьуз арадал атана.

Самолет яна вегьена

Туркиядин ПВО-ри Сириядин гъвадин дяведин къватрин истребитель яна вегьена. Идан гьакьиндай Франс-Пресс агентстводи 23-мартдиз хабар гана.

Туркиядин властрин малуматрал асаслу яз, самолет Туркиядин гъвадин сергьятар чуьрадалай гуьгьуьниз яна. Самолет лагьайтла, Сириядинни Туркиядин сергьятар алай Латакия вилаятда эхиримжи са шумуд юкьуз президент Башар Асадаз акси женгер кыле тухузвай аскерар терг авун патал цавуз хкаж хъанвайди тир.

Официальный Дамаскди арадал атай агьвалат Сириядин аслу туширвиллиз акси яз авунвай “военный чапхунчивал” я лагана. Сириядин властри къейдзавайвал, самолет Туркиядин гъвадин сергьятриз гьахьайди туш. Яна вегьей самолетдин пилотдилай анай парашютда аваз хкадариз алакьна.

Сирияда граждандя дьае башламиш хъайи чавалай Дамаскдинни Анкарадин арада авай алакьаяр къизгьинбур яз амукьзава. Сириядин властри Туркиядик восстандиз къарагнавайбуруз сергьятдилай элячдайла манийвал гузвач лагана тахсир кутазва. Къве уьлкведин арада сергьят хуьзвайбуру ва ислягъ агьалияр телеф хьунал гъизвай чуьруькар мукьвал-мукьвал жезва.

Указдал къул чуьгуна

Украинадин президентдин везифаяр тамамарзавайди тир Александр Турчинова Крымдай Украинадин яракьлу къватрин частар ахкъудунин гьакьиндай указдал къул чуьгуна. Документ 24-мартдин няниз президентдин везифаяр тамамарзавайдан сайтда чапна. Президентдин везифаяр тамамарзавайдан текстина 2014-йисан 23-мартдиз Украинадин Милли хатасузвилин ва оборонадин советдин «Украинадин яракьлу къват-

рин военный частар (подразделения), идараяр ва организацияр, вахтуналди кьунвай Крымдин автономный Республикадин ва Севастополь шегьердин территориярал алай Украинадин военный маса тешкилатар ва къайдаяр хуьдай органар Украинадин маса регионриз” ахкъудунин гьакьиндай кьарар кылиз акьудунин буйругъ гана. Президентдин везифаяр тамамарзавайдан буйругъ кылиз акьудунал гуьзчивал авун Украинадин Милли хатасузвилин ва оборонадин советдин секретарь Андрей Парубиян хиве туна.

24-мартдин юкьуз Крымдин вице-премьер Рустам Темиргалиева малумарайвал, полуостровдал Украинадин военный аламач. Абуру, Темиргалиеван гафаралди, я Россиядин терефдал элячнава, я тахъайтла полуостровдилай хьфена. Украинадин президентдин везифаяр тамамарзавайда малумарайвал, военный Крымдай эхкъечизава, гьил лагьайтла абуру чпин буржи тамамарна - Украинадин армиядиз уьлкве хуьниз гъазурвал акун патал вахт гана.

Крымда 16-мартдиз референдум кыле фена. Нетижда полуостров Россиядик экечлун патал Крымдин агьалийрин 96 процентди сесер гана. 18-мартдиз республикадин властри Крым ва Севастополь цийи субъектрин ерида аваз Россиядин составдик экечлуни гьакьиндай Москвадихъ галаз договордал къулар чуьгуна.

Розыскдиз малумарна

Украинадин энергетикадин ва цивиндин промышленностдин виликан министр Эдуард Ставицкийдин розыск малумарнава. Идан гьакьиндай, республикадин генеральный прокуратурадин гафарал асаслу хъана, УНИАН-ди хабар гузва.

Ставицкийдал лап гзаф къадарра государстводин эменни чуьнуьхунай шак физва. Къейдзавайвал, розыскдиз ам бизнесмен, “ВЕТЭК” холдингдин кьил Сергей Курченкодин кваллах ахтармишунин сергьятра аваз малумарнава. Сергей Курченко Украинадин виликан руководстводин вахтунда президент Виктор Януковичан хизандихъ галаз лап мукьва кас яз гьисабзавай. Уьлкведа власть дегиш хъайидалай гуьгьуьниз, карчидин гуьзчивилик квай компанийриз талуьк яз 11 уголовный дело къарагьарна. Гъа са вахтунда МВД-ди малумарайвал, фирмайрин законсуз кваллахдин нетижда бюджетдиз са миллиард гривнайрин зиян гана.

Алатай гьафтеда Ставицкийдин квартирайра ва офисра къекевена. Нетижда, прокуратурадин малуматрал асаслу яз, къизилар ва багъа шейэр, гьакьни хейлин нагъд пул вахчуна. Генеральный прокурордин везифаяр тамамарзавай Олег Махницкийди тестиькарзавайвал, пулар ва къиметлу шейэр къватнавай ва уьлкведи акьудиз гъазурнавай.

Украинадин МВД-дин делилралди, 42 килограмм къизилар ва 4,8 миллион доллар, багъа сятер ва багъа металприкай авунвай хейлин маса шейэр вахчуна.

Рекъем

• Чи республикадин рекъер къайдада аваз хуьн патал **11 миллиард манат** лазим жезва. 2014-йисан анжах къве вацра - январдиз, февралдиз - ерисуз рекъер себеб яз рекъера транспортдихъ галаз алакьалу тир 34 авария хъана ва анра 11 кас телеф, 35 касдизни жуьреба-жуьре хасаратвилер хъана.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 35,93 манат,
1 евро - 49,70 манат,

къизил (1 гр) - 1518,83 манат,
гимииш (1 гр) - 23,34 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.
Гъазурайди - Шагьисмаил ГЪАЖИМИРЗОВ

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гьукумат

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ

Тел/Факс (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К.М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А.Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Р. РАМАЛДАНОВА

Чап ийиз вахкана сятдин 15.30

Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада газурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкин куьче, 6.

Тираж 9773

Макъалаяр редакцияди туклуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкьвена вахузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахун мумкин я.

Газет массовый коммуникациярин хиле закондательствода амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекъяй РФ-дин Федеральний кьуллугдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.
ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала,
Штердин проспект, 61,
7-мертеба.

Гь - И лишандик квай материалар гьакьидихь чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
БИК - 048209001
ИНН - 0562043725
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гь Мубаракрай!

Кеферпатан Кавказдин ракьун рекьерин Махачкъаладин территориальный управленидин кьилин инженер Муфрудин Тагьирович МEGЪАМЕДОВАЗ:

Ракьун рекьер - гьакьун рекьер,
Даим хьурай бахтун рекьер.
Лезет тушини чи рухвайри
Дуьзмишдайвал акун

рекьер!
Дамарар яз гьерекатдин,
Ари хкажда берекатдин.
Алхияр чи ахмиш жезва
Вун авай гьар мярекатдиз.
ИкI акваз вун, асирар хьуй!
Женгчивилин гьасирар хьуй!
Чи тебрикрхь вун

паталди
Шампанскийд тагьсирар хьуй!

ВИ 55 ЙИСАН ЮБИЛЕЙ ТЕБРИКЗАВАЙ ХИЗАНАР, ЯРАР-ДУСТАР, МУКЪВА-КЪИЛИЯР.

Манийрин конкурс

19-МАРТДИЗ Белиждин гимназиядин актовый залда "Яран сувар" лишандик кваз Дербент райондин культурадин управлениди райондин лезги манийрин конкурс кьиле тухвана.

Ана Белиж поселокдин, Агълабрин, Хазардин, Араблинказдин Нубгидин, Лукварин культурадин квалерин художественный самодетельностдин лезги члал манияр лугузвай мандарри иштиракна.

Анал рахай А.Хасбулатова мярекатдин иштиракчийриз ва тамашачийриз Яран сувар мубаракна ва и конкурс адетдиндаз элкьвезвайди кьейд авунихь галаз санал, давамарна: "Зи фикрдалди, кьвез-кьвез лезги манидин конкурсдин сергьятар геьенш жезва. И конкурсда цийи мандарри иштирак авун - им и мярекатдин хьсан лишан я. Заз кье ина цийи, бажарагь авай мандарар акуна. Милли адетар ва

Мярекатдиз килигиз Дербент райондин администрациядин кьилин сад лагъай заместитель Али ХАСБУЛАТОВ, Белиж поселокдин муниципальный тешкилатдин кьил Рамиз ГЪАБИБУЛАЕВ, райондин культурадин ва жегьилрин краар управленидин начальник Секина СЕИДОВА атанвай.

Сад лагъай чка Белиждин А.Исрафилован тварунихь галай СДК-дин мандар Ислам ЗУЛЬФИКЪАРОВА, кьвед лагъай чка Агълабдин СДК-дин мандар Азад АМРАГЪОВА ва пуд лагъай чка Лукварин СДК-дин мандар Имам ГЪАЖИЕВА ва Жасмина МУСЛИМОВАДИ кьуна.

адетдин лезги манидин искусство хуьнин ва вилик тухунин рекье им хьсан тежриба я".

Ахпа А.Хасбулатова, РГъабибулаева ва С.Сеидовади гьалибчидив ва кьвед, пуд лагъай чкаяр кьурбурув грамотаяр ва пишкеш яз пул авай конвертар вахкана.

Мярекатдин мугьманар тир Хазардин СДК-дин мандар Фахрудин ГУЪЛЕЧЕВАЗ ва Белиж поселокдин ДК-дин мандарар Гьасан ГЪАСАНОВАЗ ва Эльзадиз гьевесламишдай савкатар гана.

Чкаяр кьисмет тахъайбурув конкурсда активнидаказ иштиракунай грамотаяр вахкана.

Хабар це

КВЕВ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" МУС АХГАКЪЗАВА?

Хемисдиз, жумьядиз, кишдиз, гьяддиз, ислендиз, саласадиз, арбедиз? -

Шегьер, район, хурь къалур -

Жуван твар, фамилияни -

Талабзава атлана редакциядиз рахкурун.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми уьмуьрдин юлдаш

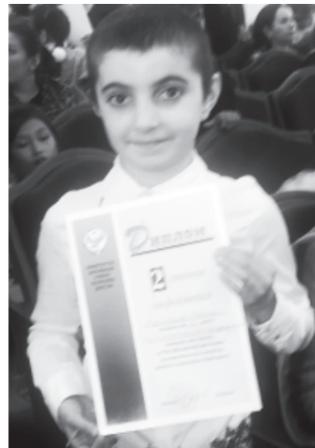
ЖАННА

кечмиш хьунихь галаз алакьалу яз Мирзеханов Алдераз ва рагьметлудан багьрийриз башсагьлугьвал гузва.

Конкурсда гьалиб хьана

Шагьбала ШАГЪБАЛАЕВ

Алай девирда гьукуматдин дережада аваз, чпихь кьетлен агалкьунар ва алакьунар авай аялриз махсус кьулайвилер яратмишзава, абурун бажарагь вилик акатунин кардиз куьмекзава. Мектебра кьелзавай гьевчи яшдин аялри чпин пай кутунин ва иштиракчивилин гьевес артурхарун патал чи республикадин СОШ-ра "Первоцвет" твар алай республикадин фестиваль кьиле фена. Ам ахтармишунрин проектдикай ибарат тир. "Зи гьевчи ватан" темадай 12 декьикада вичин гафаралди Къаракуьредин юкьван школадин 3-класдин ученица ГЪАЖИБЕГОВА Сиренади хайи Къаракуьредин хуьруьн тарихдикай делилар чешнедиз гьана, суьгьбетна. Видидихь кьейднавай конкурс-фе-

стиваль 20-мартдиз Махачкъалада кьиле фена. Ана иштираккай С.Гъажибеговадин агалкьунар РД-дин образованидин ва илимдин министр Ш.Шагьова кьвед лагъай дережадин дипломдалди кьейдна.

МИНИСТЕРСТВО

экономики и территориального развития
Республики Дагестан
Комиссия по организации подготовки управленческих кадров для организаций народного хозяйства
Республики Дагестан

Объявляют конкурсный отбор специалистов

для обучения в рамках Государственного плана подготовки управленческих кадров для организаций народного хозяйства Российской Федерации в 2014/15 учебном году ("Президентская" программа подготовки управленческих кадров для организаций народного хозяйства Российской Федерации)

с 10 февраля 2014 года по 10 мая 2014 года

Программой подготовки предусматривается: Курс профессиональной переподготовки (550 часов, включая 180 часов подгтовки по иностранному языку) в области менеджмента, менеджмента в социальной сфере, маркетинга и финансов в ведущих российских образовательных учреждениях и бизнес-школах.

Курс повышения квалификации (120 часов). Стажировка на российских или зарубежных предприятиях сроком от 2 недель до 3 месяцев.

Подготовка специалистов направлена на обеспечение содействия российским предприятиям:

- в реализации проектов развития, разработанных в период обучения и стажировки;
- в расширении существующих и установлении новых деловых контактов с зарубежными и отечественными партнерами;
- в проведении целенаправленной кадровой политики.

Две трети от общей стоимости обучения специалистов оплачиваются из средств федерального и регионального бюджетов, остальная часть финансируется за счет рекомендуемой организации и/или за счет средств специалиста

Требования, предъявляемые к участникам конкурсного отбора:

- возраст до 40 лет (предпочтительно);
- высшее профессиональное образование;
- общий стаж работы не менее 5 лет;
- опыт работы на управленческих должностях не менее 3 лет; участие в реализации проекта развития организации.

Информация о программе размещена в сети INTERNET на официальном сайте Федеральной Комиссии по адресу: <http://pprog.ru> и на сайте Минэкономразвития РД: www.mincc-rd.ru.

По вопросам заполнения и подачи документов обращаться в Министерство экономики и территориального развития Республики Дагестан (г. Махачкала, ул. Абубакарова, 67).

Контактное лицо: Рамазанова Зумрият Рамазановна, тел. 68-01-35.

"Лезги газет" редакциядин коллективди играми эме АСИЯТ

кечмиш хьунихь галаз алакьалу яз Назим, Максим, Валентин Ханбалаевриз, рагьметлудан хизандиз, Шегьимерден Муслимоваз, багьрийриз башсагьлугьвал гузва.

"Дагагропромпроект" институддин коллективди эме АСИЯТ

кечмиш хьунихь галаз алакьалу яз Назим, Максим, Валентин Ханбалаевриз, рагьметлудан хизандиз, Шегьимерден Муслимоваз, багьрийриз башсагьлугьвал гузва.

Дагьустан Республикада авай УФК-дин 2-отделдин работникр играми буба

РАГЪМАН

рагьметдиз финихь галаз алакьалу яз Кичибегов Фаргьадаз ва рагьметлудан багьрийриз башсагьлугьвал гузва.